

Årsmelding 2010

Etikkrådet for
Statens pensjonsfond utland

Årsmelding 2010 | Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland

Innhold

Innledning	5
Medlemmer av rådet og sekretariatet	10
Retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra Statens pensjonsfond utlands investeringsunivers	11
Oversikt over Etikkrådets tilrådninger i 2010	15
Selskaper som Finansdepartementet har utelukket fra Statens pensjonsfond utland	16
Selskaper som Finansdepartementet har satt til observasjon	17
Etikkrådets årlige rapport til Finansdepartementet om Siemens	18
Innledende vurdering av miljøproblem	21
Litt om den internasjonale utviklingen av normer for selskapsatferd	23
Tilrådninger og brev om utelukkelse	27
Tilråding om utelukkelse av Africa Israel Investments Ltd. og Danya Cebus Ltd.	28
Brev om utelukkelse av Africa Israel Investments Ltd. og Danya Cebus Ltd.	36
Tilråding om utelukkelse av Samling Global Ltd.	39
Tilråding om utelukkelse av Lingui Development Ltd.	81
Tilråding om utelukkelse av Shanghai Industrial Holdings Ltd.	86
Tilråding om å oppheve utelukkelse av L-3 Communications Holdings Inc.	87
Utelukkede selskaper	89
Kort omtale av tilrådingene som omhandler de utelukkede selskapene	90

Innledning

Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland (SPU) er et uavhengig råd som gir anbefalinger til Finansdepartementet om å utelukke selskaper fra fondet på grunn av handlinger eller unnlatelser som strider mot kriteriene i fondets etiske retningslinjer. Rådet ble opprettet i statsråd 19. november 2004 samtidig med at etiske retningslinjer for fondet ble fastsatt. Etter en evalueringsprosess fastsatte Finansdepartementet 1. mars 2010 reviderte retningslinjer for Etikkrådets virksomhet, «Retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra Statens pensjonsfond utlands investeringsunivers» (heretter de etiske retningslinjene). Rådet har fem medlemmer og et eget sekretariat på åtte personer.

Reviderte retningslinjer

Etikkrådet omtalte de reviderte retningslinjene i fjorårets årsmelding. Endringene har så langt ført til at Etikkrådet har kontaktet et større antall selskaper enn tidligere. Etter de gamle retningslinjene kontaktet rådet selskaper gjennom Norges Bank, og som oftest bare for å forelegge dem et utkast til tilrådning. Etter de reviderte retningslinjene informerer Etikkrådet nå selskaper om at rådet undersøker forhold ved selskapenes virksomhet på et relativt tidlig stadium i vurderingsprosessen og ber om informasjon. Tidvis fører dette til at selskapene tilbyr seg eller ber om å få møte rådet. Etikkrådet har således en tettere kontakt enn før med selskaper som vurderes. Rådets formål med selskapsdialogen er å innhente informasjon for å kunne vurdere om det er grunnlag for å utelukke selskapene.

Internasjonal normutvikling

Synet på etiske hensyn i kapitalforvaltning og selskapers samfunnsansvar har endret seg mye de siste årene og er fortsatt i endring. Mens Statens pensjonsfond utland var ett av de første store fondene til å innføre etiske retningslinjer i sin forvaltning i 2004, har det nå blitt en selvfølge for mange investorer å følge prinsipper for etisk kapitalforvaltning, blant annet ved å slutte seg til FNs prinsipper for dette, UN-PRI. I en artikkel på side 23 blir den siste utviklingen for noen slike instrumenter omtalt. Etikkrådet gir gjerne innspill til slike prosesser der det har relevans for rådets arbeid, og har både gitt innspill til FNs prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og Global Compacts prinsipper for hvordan selskaper kan drive ansvarlig virksomhet i krig og konfliktsituasjoner.

Offentliggjorte tilrådninger

Finansdepartementet offentliggjør Etikkrådets tilrådninger når departementet har tatt en beslutning og eventuelle kjøp eller salg av verdipapir er gjennomført. Siden forrige årsmelding har fem nye tilrådninger blitt offentliggjort. Det israelske selskapet Africa Israel Investments Ltd. og datterselskapet Danya Cebus Ltd. ble utelukket under kriteriet «alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner». Danya

Cebus bygde bosettinger på Vestbredden. Både Den internasjonale domstolen i Haag og FNs sikkerhetsråd har fastslått at byggingen av slike bosettinger er ulovlige i henhold til IV Genevekonvensjon som gir beskyttelse til sivile under krig og okkupasjon.

To av årets tilrådninger gjelder utelukkelseskriteriet «alvorlig miljøskade» og dreier seg om ulovlig hogst av tropisk regnskog. Rådet la vekt på at skogsdriften til det malaysiske skogselskapet Samling Global Ltd. og datterselskapet Lingui Development Ltd. var i strid med nasjonal lovgivning og konsesjonsvilkår i blant annet Sarawak på Borneo.

De fleste selskapene som er utelukket etter fondets etiske retningslinjer, er utelukket fordi de produserer særskilte våpen eller tobakk. Under produktkriteriene ble det amerikanske selskapet L-3 Communications Holding Inc. tatt tilbake i porteføljen fordi det ikke lenger produserer klasevåpen, mens det kinesiske selskapet Shanghai Industrial Holdings Ltd. ble utelukket fordi et heleid datterselskap produserer tobakk.

Denne årsmeldingen inneholder også et brev fra Etikkrådet til Finansdepartementet om selskapet Siemens AG som departementet i 2009 satte på en observasjonsliste for inntil fire år. Både Etikkrådet og Norges Bank er pålagt å rapportere om utviklingen i selskapets anti-korrupsjonsarbeid så lenge selskapet står på denne listen.

Identifisering av normbrudd

Etikkrådet benytter flere eksterne konsulenter som gjennomfører daglige internettbaserte søk på nyhetsoppslag om selskapene i porteføljen. Disse søkene gjøres på flere språk, blant annet på engelsk, spansk, russisk og mandarin.¹ Rådet får inn månedlige rapporter om selskaper som anklages for å medvirke til brudd på menneskerettigheter, eller for å være ansvarlig for korrupsjon, alvorlig miljøskade eller andre forhold som omfattes av de etiske retningslinjene. Blant disse velger rådet ut de tilfellene som synes å være mest alvorlige, for videre undersøkelser. Det er et eget overvåkningssystem for våpen- og tobakkskriteriene.

Rådet utreder nå i noe større grad enn tidligere særskilte typer virksomhet uavhengig av nyhetsoppslag, som for eksempel selskaper som utnytter en bestemt naturressurs eller har virksomhet i et særlig problematisk geografisk område. Begge tilnærmingene er nødvendige. Uten en løpende overvåkning av porteføljen ville rådet åpenbart ikke få kunnskap om mange forhold som angår selskaper i porteføljen. Samtidig varierer nyhetstilfanget både geografisk og tematisk, og nyhetsovervåkingen fanger ikke opp alle relevante problemstillinger.

Tabell 1 nedenfor oppsummerer Etikkrådets undersøkelser av selskaper i 2010 og sammenlikner med tallene for 2008 og 2009. Saker som blir flagget i den månedlige nyhetsrapporteringen, er nesten fordoblet det siste året. Det skyldes dels at forbedringer i nyhetssøkene som ble gjort i 2009, slår ut i 2010, men også at samme hendelse rapporteres flere ganger fra ulike konsulenter. Av de vel 800 sakene som har blitt fanget opp av overvåkningssystemet i 2010, har 70 saker blitt undersøkt nærmere. Dette er en betydelig nedgang fra i fjor og skyldes at den produktbaserte utelukkelsen, særlig for tobakk, i stor grad er gjennomført. Det viste seg relativt raskt at det ikke var grunnlag for å utelukke

fem av disse selskapene, mens 65 av selskapene ble utredet ytterligere. Mange av disse er fortsatt under utredning.

Tabell 1. Oversikt over Etikkrådets virksomhet

År	2008	2009	2010
Totalt antall ekskluderte selskaper ved årets slutt	32	48	52
Selskaper på offisiell observasjonsliste ved årets slutt	0	1	1
Selskaper utelukket i løpet av året	5	19	5
Offentliggjorte tilrådninger	6	6	5
Selskaper tatt inn igjen i løpet av året	0	3	1
Aksjeselskaper i SPU ved årets slutt	7800	8300	8500
Saker flagget i månedlige konsulentrapporter	360	450	830
Saker der det er gjennomført innledende undersøkelser	130	170	70
Selskaper der ytterligere undersøkelser gjøres	30	55	65
Rådsmøter	10	9	11
Sekretariatsmedlemmer	7	7	8
Budsjett	9,6 mill.	11,3 mill.	11,3 mill.

Pågående utredninger

I 2010 har Etikkrådet gjennomført utredninger av blant annet korrupsjonssaker, gruvevirksomhet i Afrika og Latin-Amerika, arbeidsforhold i kullgruver, oljevirkosomhet i Amazonas og Nigerdeltaet, ulovlig hogst av tropisk skog, selskaper med virksomhet i Den demokratiske republikken Kongo og i Burma samt kjøp av fosfat fra Vest-Sahara.

Bare en liten del av Etikkrådets arbeid munner ut i tilrådninger og blir offentliggjort. Nedenfor følger en kort omtale av noen problemstillinger rådet har brukt betydelige ressurser på utover det som framkommer av offentliggjorte tilrådninger. Etikkrådets rapportering i årsmeldingen gir likevel ikke noe fullstendig bilde av rådets virksomhet.

Etikkrådet har lagt mye arbeid i å kartlegge selskaper som utvinner naturressurser i konfliktområder i D.R. Kongo. Rådets undersøkelser viser at det er få selskaper i porteføljen som selv har virksomhet i disse områdene, men har funnet grunn til å se nærmere på virksomheten til et par selskaper i porteføljen. Rådet vil fortsette å følge med på selskaper som starter opp virksomhet i området.

Rådet følger også løpende med på infrastrukturinvesteringer i Burma i tråd med sitt brev til Finansdepartementet av 11. oktober 2007. Gitt situasjonen i Burma anser rådet at det vil være nesten umulig for et selskap å gjennomføre store infrastrukturinvesteringer

uten at det vil føre til menneskerettighetsbrudd som tvangsflytting og tvangsarbeid. Likevel kan det ofte være vanskelig å vurdere hvilken rolle fondets selskaper faktisk har i slike prosjekter. Det kan også være utfordrende å kartlegge selskapsstrukturer og eierskapsforhold. Videre er rådet kjent med flere prosjekter som lenge har vært under planlegging, men som ikke synes å ha blitt satt i gang.

På miljøområdet er rådet i ferd med å identifisere og kartlegge noen hovedområder for nærmere studier. Dette er beskrevet i en egen artikkel på side 21 i denne årsmeldingen. Arbeidet skal gi ytterligere grunnlag for å prioritere hvilke problemstillinger rådet bør gripe fatt i framover. Etikkrådet har påbegynt liknende analyser når det gjelder arbeidstakerrettigheter. Utfordringene på dette området er både å vurdere hvor terskelen for utelukkelse skal gå, og å vurdere hvilken tilknytning selskapene i porteføljen har til grove brudd på arbeidstakerrettigheter. Målet er at analysen skal gi et beslutningsgrunnlag for prioritering av konkrete selskaper og problemstillinger hvor det er en særlig risiko for alvorlige arbeidstakerrettighetsbrudd.

Etikkrådet har også i 2010 opplevd stor interesse for sitt arbeid fra journalister, frivillige organisasjoner, forskere og investorer. Rådets medlemmer og sekretariatet har i løpet av året holdt mange foredrag for å informere om de etiske retningslinjene og Etikkrådets arbeid både i inn- og utland. Vi får også tilbakemelding om at investorer har nytte av rådets tilrådninger i sitt arbeid med å påvirke selskaper. Det tyder på at rådets arbeid blir lagt merke til.

Vi ser at det også i 2011 kommer til å ligge mange utfordrende saker på rådets bord. Den største utfordringen vil utvilsomt fortsette å være å skaffe tilveie grunnlaget for rådets vurderinger: dokumentasjon. Vi legger vekt på at sakene blir belyst så godt som mulig, og at tilrådingene skal være grundige og veldokumenterte. Dette er nødvendig for en troverdig gjennomføring av de etiske retningslinjene for fondet.

Gro Nystuen
Leder
(sign.)

Ola Mestad
(sign.)

Bente Rathe
(sign.)

Dag Olav Hessen
(sign.)

Ylva Lindberg
(sign.)

Noter

1 For mer informasjon om medieovervåkingen, se Etikkrådets årsmelding 2009, s. 15.

Medlemmer av rådet og sekretariatet

Etikkrådet

Fra venstre:

Ylva Lindberg, daglig leder i rådgivningsselskapet SIGLA.

Dag Olav Hessen, professor dr. philos ved Universitetet i Oslo.

Bente Rathe, siv. øk., MBA.

Gro Nystuen (leder), førsteamanuensis dr. juris ved Forsvarets høyskole og senior-partner ved International Law and Policy Institute.

Ola Mestad, professor dr. juris ved Senter for Europarett, Universitetet i Oslo.

Andreas Føllesdal og **Anne Lill Gade** har vært medlemmer av rådet frem til desember 2010. Nye medlemmer av rådet er Dag Olav Hessen og Bente Rathe.

Sekretariatet

Rådet har et sekretariat som utreder og forbereder saker for rådet.

Sekretariatet har følgende ansatte:

Pia Rudolfsson Goyer (cand. jur., L.L.M)

Svein Erik Hårklau (cand.agric.)

Hilde Jervan (cand.agric.)

Eli Lund, sekretariatsleder (siviløkonom)

Charlotte Hafstad Næsheim (master i rettsvitenskap)

Aslak Skancke (sivilingeniør)

Pablo Valverde (master i krigsstudier)

Marte Johanneson (førstekonsulent)

Retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra Statens pensjonsfond utlands investeringsunivers

Fastsatt av Finansdepartementet 1. mars 2010 i medhold av lov 21. desember 2005 nr. 123 om Statens pensjonsfond §7

§ 1. Virkeområde

(1) Disse retningslinjene gjelder for Finansdepartementet, Etikkrådet og Norges Banks arbeid med utelukkelse og observasjon av selskaper.

(2) Retningslinjene omfatter investeringene i fondets aksje- og obligasjonsportefølje, samt instrumenter i fondets eiendomsportefølje utstedt av selskaper som er tatt opp til notering på regulert markedsplass.

§ 2. Utelukkelse av selskaper fra fondets investeringsunivers

(1) Fondets midler skal ikke være investert i selskaper som selv eller gjennom enheter de kontrollerer:

- a. produserer våpen som ved normal anvendelse bryter med grunnleggende humanitære prinsipper
- b. produserer tobakk
- c. selger våpen eller militært materiell til stater nevnt i punkt 3.2 i retningslinjene for forvaltningen av SPU.

(2) Departementet treffer beslutning om å utelukke selskaper som nevnt i første ledd fra fondets investeringsunivers etter råd fra Etikkrådet.

(3) Finansdepartementet kan etter råd fra Etikkrådet utelukke selskaper fra fondets investeringsunivers der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for:

- a. grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene som for eksempel drap, tortur, frihetsberøvelse, tvangsarbeid, de verste former for barnearbeid
- b. alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner
- c. alvorlig miljøskade
- d. grov korrupsjon
- e. andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer

(4) I vurderingen av om selskapet skal utelukkes etter tredje ledd, kan departementet bl.a. legge vekt på sannsynligheten for framtidige normbrudd, normbruddets alvor og omfang, forbindelsen mellom normbruddene og selskapet fondet er investert i, om selskapet gjør det som med rimelighet kan forventes for å redusere risikoen for framtidige normbrudd innenfor en rimelig tidshorison, selskapets retningslinjer for og arbeid med ivaretagelse av god selskapsstyring, miljø og sosiale forhold og om selskapet bidrar i positiv retning overfor dem som rammes eller tidligere har blitt rammet av selskapets atferd.

(5) Departementet skal sørge for at saken er tilstrekkelig opplyst før beslutning om utelukkelse treffes. Før utelukkelse etter tredje ledd besluttes, skal departementet vurdere om andre virkemidler kan være bedre egnet til å redusere risikoen for fortsatt normbrudd eller av andre årsaker kan være mer hensiktsmessige. Departementet kan be om Norges Banks uttalelse i saken, herunder om eierskapsutøvelse kan redusere risikoen for framtidige normbrudd.

§ 3. Observasjon av selskaper

(1) Departementet kan på grunnlag av tilråding fra Etikkrådet etter § 4 fjerde eller femte ledd beslutte å sette et selskap til observasjon. Observasjon kan besluttes der det er tvil om vilkårene for utelukkelse er oppfylt, om utviklingen framover i tid eller der det av andre årsaker finnes hensiktsmessig. Det skal jevnlig foretas en vurdering av om selskapet fortsatt skal stå til observasjon.

(2) Beslutning om observasjon gjøres offentlig kjent, med mindre særlige hensyn tilsier at beslutningen bare skal gjøres kjent for Norges Bank og Etikkrådet.

§ 4. Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland – oppnevning og mandat

(1) Finansdepartementet oppnevner Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland. Rådet skal bestå av fem medlemmer. Rådet skal ha sitt eget sekretariat.

(2) Rådet skal overvåke fondets portefølje med sikte på å avdekke om selskaper medvirker til eller selv er ansvarlig for uetisk atferd eller produksjon som nevnt i § 2 første og tredje ledd.

(3) Rådet gir etter anmodning fra Finansdepartementet tilråding om hvorvidt en investering kan være i strid med Norges folkerettslige forpliktelser.

(4) Rådet gir tilråding om utelukkelse etter kriteriene i § 2 første og tredje ledd.

(5) Rådet kan gi tilråding om at et selskap settes under observasjon, jf. § 3.

§ 5. Etikkrådets arbeid

(1) Rådet tar opp saker etter § 4 fjerde og femte ledd på eget initiativ eller etter anmodning fra Finansdepartementet. Etikkrådet skal utarbeide prinsipper som ligger til grunn for rådets utvalg av selskaper for nærmere undersøkelse. Prinsippene skal offentliggjøres.

(2) Rådet innhenter nødvendig informasjon på fritt grunnlag og sørger for at saken er godt opplyst før tilråding om utelukkelse fra investeringsuniverset gis.

(3) Et selskap som vurderes for utelukkelse, skal gis mulighet til å framlegge informasjon og synspunkter for Etikkrådet tidlig i prosessen. Rådet skal i denne sammenheng klargjøre overfor selskapet hvilke forhold som kan danne grunnlag for utelukkelse. Vurderer rådet å tilrå utelukkelse, skal utkast til tilrådning forelegges selskapet til uttalelse.

(4) Rådet skal begrunne sine tilrådninger. Begrunnelsen skal bl.a. omfatte en framstilling av saken, rådets vurdering av aktuelle utelukkelsesgrunnlag samt selskapets eventuelle merknader i saken. Beskrivelsen av sakens faktiske forhold skal så langt som mulig være basert på etterprøvbart kildemateriale og kildene skal angis i tilrådingen, med mindre særlige hensyn tilsier noe annet. Vurderingen av aktuelle utelukkelsesgrunnlag skal angi relevante faktiske og rettslige kilder og de hensyn som etter rådets syn bør tillegges vekt. I saker som gjelder utelukkelse etter § 2 tredje ledd skal tilrådingen så langt det er hensiktsmessig også gi en vurdering av forholdene som er nevnt i § 2 fjerde ledd.

(5) Rådet skal rutinemessig vurdere om grunnlaget for utelukkelse fortsatt er til stede og kan på bakgrunn av ny informasjon anbefale Finansdepartementet at utelukkelse oppheves.

(6) Rutiner for rådets behandling av saker som gjelder spørsmål om en beslutning om utelukkelse skal oppheves, skal være offentlig tilgjengelig. Selskap som er utelukket skal informeres særskilt om rutinene.

(7) Finansdepartementet offentliggjør Etikkrådets tilrådninger når aktuelle verdipapirer er avhendet, eller når departementet har fattet endelig beslutning om ikke å følge Etikkrådets tilrådning.

(8) Rådet skal avgi årlig rapport om sin virksomhet til Finansdepartementet.

§ 6. Informasjonsutveksling og koordinering mellom Norges Bank og Etikkrådet

(1) Det skal jevnlig avholdes møter mellom Finansdepartementet, Etikkrådet og Norges Bank for å utveksle informasjon om arbeid med eierskapsutøvelse og Etikkrådets overvåking av porteføljen.

(2) Etikkrådet og Norges Bank skal ha rutiner som sørger for at eventuell kontakt med samme selskap er koordinert.

(3) Etikkrådet kan be Norges Bank om opplysninger om hvordan konkrete selskaper er håndtert i eierskapsutøvelsen. Etikkrådet kan be om Norges Banks uttalelse om andre forhold som vedrører disse selskapene. Norges Bank kan be Etikkrådet om å stille sine vurderinger av enkeltelskaper til disposisjon.

§ 7. Melding om utelukkelse

(1) Finansdepartementet skal gi Norges Bank melding om at et selskap er utelukket fra investeringsuniverset. Norges Bank skal gis en frist på to kalendermåneder til å gjennomføre nedsalg. Norges Bank skal så snart nedsalg er gjennomført gi melding til departementet.

(2) Norges Bank skal på departementets anmodning meddele det berørte selskapet departementets beslutning om utelukkelse med begrunnelse.

§ 8. Liste over utelukkede selskaper

Departementet skal føre en offentlig liste over selskaper som er utelukket fra fondets investeringsunivers eller satt til offentlig observasjon.

§ 9. Ikrafttredelse

Retningslinjene gjelder fra 1. mars 2010. Fra samme tidspunkt oppheves Etiske retningslinjer for Statens pensjonsfond – Utland fastsatt av Finansdepartementet 19. november 2004.

Oversikt over Etikkrådets tilrådninger i 2010

Offentliggjort per mars 2011

- 16.11.2009**   **Tilrådning om å utelukke Africa Israel Investments Ltd. og Danya Cebus Ltd.**
Tilrådning om å utelukke det israelske selskapet Africa Israel Investments Ltd. og det børsnoterte datterselskapet Danya Cebud Ltd. på bakgrunn av deres virksomhet knyttet til bygging av israelske bosetninger på Vestbredden.
(Offentliggjort 22. september 2010)
- 22.02.2010**   **Tilrådning om å utelukke Samling Global Ltd.**
Tilrådning om å utelukke det malaysiske skogselskapet Samling Global Ltd. på grunn av ulovlig hogst og alvorlig miljøskade i Sarawak (Malaysia) og Guyana.
(Offentliggjort 23. august 2010)
- 15.09.2010**   **Tilrådning om å utelukke Lingui Developments Berhad**
Tilrådning om å utelukke det malaysiske skogselskapet Lingui Developments Berhad på grunn av ulovlig hogst og alvorlig miljøskade i Sarawak (Malaysia). Lingui er et datterselskap til Samling Global Ltd.
(Offentliggjort 16. februar 2011)
- 15.11.2010**   **Tilrådning om å utelukke Shanghai Industrial Holdings Ltd.**
Tilrådning om å utelukke det kinesiske selskapet Shanghai Industrial Holdings Ltd. fordi et heleid datterselskap produserer tobakk.
(Offentliggjort 15. mars 2011)
- 15.11.2010**   **Tilrådning om å oppheve utelukkelsen av L-3 Communications Holdings Inc.**
Tilrådning om å oppheve utelukkelsen av det amerikanske selskapet L-3 Communications Holdings Inc. fordi datterselskapet L-3 Communications Corp. ikke lenger er involvert i produksjon av klasevåpen.
(Offentliggjort 15. mars 2011)

Selskaper som Finansdepartementet har utelukket fra Statens pensjonsfond utland

Klasevåpen

- Alliant Techsystems Inc.
- General Dynamics Corp.
- Hanwha Corp.
- Lockheed Martin Corp.
- Poongsan Corp. - New
- Raytheon Co.
- Textron Inc.

Kjernevåpen

- BAE Systems Plc.
- Boeing Co.
- EADS Co., inkludert datterselskapet EADS Finance BV
- Finmeccanica Sp.A.
- GenCorp Inc.
- Honeywell International Corp.
- Northrop Grumman Corp.
- Safran SA
- Serco Group Plc.

Antipersonell landminer

- Singapore Technologies Engineering Ltd.

Salg av militært materiell til Burma

- Dongfeng Motor Group Co. Ltd.

Tobakk

- Alliance One International Inc.
- Altria Group Inc.
- British American Tobacco BHD
- British American Tobacco Plc.
- Gudang Garam tbk pt
- Imperial Tobacco Group Plc.
- ITC Ltd.
- Japan Tobacco Inc.
- KT&G Corp.
- Lorillard Inc.

- Philip Morris Int. Inc.
- Philip Morris Cr AS
- Reynolds American Inc.
- Shanghai Industrial Holdings Ltd.
- Souza Cruz SA
- Swedish Match AB
- Universal Corp VA
- Vector Group Ltd.

Menneskerettigheter

- Wal-Mart Stores Inc., inkludert datterselskapet Wal-Mart de Mexico

Krenkelse av individers rettigheter i krig og konflikt

- Africa Israel Investments Ltd.
- Danya Cebus Ltd.

Alvorlig miljøskade

- Barrick Gold Corp.
- Freeport McMoRan Copper & Gold Inc.
- Lingui Development Berhad
- MMC Norilsk Nickel
- Rio Tinto Plc. og Rio Tinto Ltd.
- Samling Global Ltd.
- Vedanta Resources Ltd., inkludert datterselskapene Sterlite Industries Ltd. og Madras Aluminium Co. Ltd.

Andre grove brudd på grunnleggende etiske normer

- Elbit Systems Ltd.

Selskaper som Finansdepartementet har satt til observasjon

Grov korrupsjon

- Siemens AG

Etikkrådets årlige rapport til Finansdepartementet om Siemens

Dato: 12. april 2010

Som følge av Etikkrådets tilrådning om å utelukke Siemens AG den 15. november 2007, besluttet Finansdepartementet i mars 2009 å sette selskapet på en observasjonsliste for inntil 4 år. Etikkrådet og Norges Bank er pålagt å holde Siemens under særskilt observasjon i denne perioden, og skal avgi årlig rapport til Finansdepartementet om selskapets utvikling. Etikkrådet oppsummerer i dette brevet hovedmomentene i Siemens' anti-korrupsjonsarbeid det siste året og viser til sentrale hendelser knyttet til ettervirkningene av korrupsjonsavsløringen. Det er i denne perioden ikke funnet grunnlag for på nytt å tilråde at Siemens utelukkes fra SPU.

Forlik med amerikanske myndigheter

Siemens AG har siden 2001 vært notert på New York børsen. I 2007 medførte dette at amerikanske myndigheter iverksatte etterforskning da det ble kjent at selskapet var involvert i omfattende korrupsjon. I desember 2008 annonserte det amerikanske Justisdepartementet (DOJ) og Finanstilsynet (SEC) at Siemens hadde erkjent seg skyldig i to tiltalepunkt knyttet til bestemmelser i Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) om internkontroll samt bokførings- og regnskapsplikter. Amerikanske myndigheter påpekte at Siemens' tidligere toppledelse systematisk hadde ignorert den tyske loven fra 1999 som forbyr korrupsjon knyttet til offentlige oppdrag i utlandet, og at flere andre tidligere Siemens-ledere hadde forholdt seg passive over for massive indikasjoner på korrupsjon. Som en del av forliket betalte Siemens den største boten som noensinne er gitt i en FCPA-sak, nemlig 800 millioner USD til amerikanske myndigheter. Boten var betraktelig redusert ettersom selskapet hadde samarbeidet tett med myndighetene helt fra starten av deres etterforskning.¹

Forliket med amerikanske myndigheter innebar videre at Siemens godtok Dr. Theodor Waigel, Tysklands tidligere finansminister, som *compliance*-kontrollør i selskapet de neste fire årene. Hans mandat er å evaluere effektiviteten av Siemens' nylig implementerte anti-korrupsjonssystem, informere Siemens' *General Council* eller *Audit Committee* dersom han oppdager uregelmessigheter, og årlig rapportere sine vurderinger og anbefalinger til SEC og DOJ.

Sentrale hendelser i 2009 knyttet til korrupsjonsavsløringen

I november 2009 utelukket Verdensbanken Siemens' russiske datterselskap fra oppdrag i fire år. Bakgrunnen var at ansatte i selskapet hadde bestukket offentlige tjenestemenn i Moskva for å sikre selskapet et veiprosjekt. Det dreide seg om tre millioner USD betalt mellom 2005 og 2006. Siemens inngikk forlik med Verdensbanken mot at selskapet betaler 100 millioner USD de neste 15 årene til frivillige organisasjoner som arbeider med korrupsjonsbekjempelse. Selskapet sa seg også villig til å avstå fra prosjekter utstedt og finansiert av Verdensbanken frem til desember 2010.

Siemens har i 2009 inngått forlik med ni tidligere ledere og styremedlemmer, herunder tidligere CEO Klaus Kleinfeld og tidligere CEO og styreleder Heinrich von Pierer. Førstnevnte ble krevd for to millioner euro og sistnevnte for fem millioner euro i erstatning for å ha muliggjort systematisk korrupsjon gjennom manglende kontroll av virksomheten. Videre har Siemens anlagt sivilrettslig erstatningssøksmål mot to tidligere sentrale ledere i Siemens som ikke var villige til å inngå forlik. Disse vil bli krevd for henholdsvis fem og femten millioner euro grunnet manglende kontroll av virksomheten. Saken er ventet for domstolen i München i 2010.

Det pågår fremdeles en rekke korrupsjonsetterforskninger mot selskapet, blant annet i Argentina, Sveits, Tyskland, Brasil og Ungarn. Disse relaterer seg imidlertid til korrupsjon begått før 2007. Det er ikke fremkommet informasjon om nye korrupsjonshendelser knyttet til selskapet det siste året.

I 2008 lanserte Siemens i samarbeid med Verdensbanken et bransjetiltak mot korrupsjon kalt *Collective Action Guide*. Tiltaket relaterer seg til enkeltprosjekter, sektorer eller områder, og hensikten er at det blant annet inngås integritetsavtaler med konkurrenter og kunder for å skape korrupsjonsfri konkurranse. I 2009 arbeidet Siemens med implementeringen av de foreslåtte tiltakene og rapporterte at konkurrerende bedrifter har vist stor interesse for bransjesamarbeidet.

Etikkrådets møter med Siemens

Det ble i mai 2009 avholdt et møte mellom Etikkrådet og *compliance*-ansvarlige fra Siemens-konsernet i München, der også representanter fra Siemens Norge var til stede. Etikkrådet fikk presentert selskapets nye *compliance*-program med særlig fokus på Siemens' implementering og overvåkning av programmet. Siemens påpekte at det kunne dukke opp gamle eller nye enkelttilfeller av korrupsjon, men at det nye *compliance*-systemet ville forhindre omfattende og systematisk bruk av korrupsjon. For at rådet skal holdes orientert om nye korrupsjonssaker og om *compliance*-arbeidet i Siemens, ble Etikkrådet tilbudt å ha dialog med Theodor Waigel. I desember 2009 ble det derfor avholdt et møte mellom representanter fra Etikkrådet og *compliance*-ansvarlige i Siemens, samt Theodor Waigel og deler av hans stab. Tema for møtet var Siemens anti-korrupsjonsarbeid, samt effekten av det nylig implementerte *compliance*-systemet.

Siemens' *Chief Compliance Officer* Andreas Pohlmann berettet om Siemens interne *compliance*-program og om arbeidet med implementeringen av det. Det nye og omfattende programmet ble utviklet i 2007 og 2008 som et resultat av tyske og amerikanske myndigheters krav i forbindelse med forliket. I Etikkrådets brev av 3. september 2008 til Finansdepartementet er dette programmet beskrevet i større detalj. Programmet er i dag ferdigutviklet, og det arbeides med å implementere det i alle selskapets avdelinger. I 2009 hadde Siemens et *compliance*-budsjett på rundt 100 millioner euro og 600 ansatte i *compliance*-posisjoner. Et av satsningsområdene det siste året har vært opplæringsprogrammer for ansatte. For å motivere ledere til å prioritere *compliance* er det blitt lagt inn nye incentivstrukturer, slik at *compliance*-resultater utgjør 20 prosent av deres variable lønn. Det er videre gjennomført en rekke undersøkelser blant de ansatte, såkalte *Compliance Perception Surveys*, for å kartlegge kunnskapen om og holdningene til *compliance*. Siemens

understreket at toppledelsen gir klare signaler nedover i organisasjonen om en nulltoleranse for korrupsjon.

Dr. Theodor Waigel assisteres blant annet av Joseph Warin fra advokatfirmaet Gibson, Dunn & Crutcher LLP i sitt arbeid med å overvåke Siemens' *compliance*-system. Warin fungerer som *US Counsel* og bistår Waigel i arbeidet med å overholde bestemmelsene knyttet til FCPA, samt vilkårene knyttet til forliket med de amerikanske myndighetene.² Som en videre del av Waigels stab inngår flere advokater med spesialisering innen finanssystemer, internrevisjonen i Siemens som jobber uavhengig av Siemens med en brannmur til selskapet, og amerikanske myndigheter. De har i løpet av sitt første arbeidsår hatt en lang rekke møter med selskapets ansatte på mange nivåer og i mange land. De har gjennomgått relevante dokumenter og har observert Siemens' *compliance*-prosedyrer i praksis ved å delta som observatør i selskapets virksomhet. De har også gjennomført ulike tester av systemet.

Waigel og hans stab anvender metoder som skiller seg fra fremgangsmåten Debevoise & Plimpton benyttet da de gransket Siemens fra 2006 til 2008. I stedet for å gjennomføre enkeltavhør av ansatte, har Waigel arrangert en rekke møter med mindre grupper hvor ansatte oppfordres til å fortelle om *compliance*-relaterte problemstillinger, og om løsninger på disse. På bakgrunn av den omfattende gjennomgangen av *compliance*-systemet og møtene Waigel og hans stab har gjennomført i Siemens det siste året, beretter de om et *compliance*-system som er solid og godt implementert i de fleste land. De har ikke kommet over nye grove tilfeller av korrupsjon i selskapet, og har gitt anbefalinger som etter deres oppfatning innebærer små justeringer av et godt system. Deres råd har for eksempel vært å legge til rette for bedre karrieremuligheter for de *compliance*-ansvarlige samt å videreutvikle opplæringsprogrammet fra generell opplæring til mer spesifikk opplæring for særlig utsatte stillinger, f. eks. i regnskap eller innkjøp. Waigel uttrykte at Siemens følger opp anbefalinger han kommer med. I inneværende år vil Waigel og hans stab se på et mindre antall land, men gå dypere inn i hvert enkelt land. Det er særlig finanssystemet som skal granskes.

Etikkrådet vil fortsette observasjon av Siemens' anti-korrupsjonsarbeid gjennom dialog med selskapets *compliance*-ansvarlige samt SEC og DOJ sin kontrollør Dr. Theodor Waigel. Etikkrådet vil også følge med på om det gjennom andre kilder skulle fremkomme informasjon om nye grove tilfeller av korrupsjon i selskapet.

Med hilsen,

Ola Mestad
Fungerende rådsleder

Noter

1 <http://www.justice.gov/opa/pr/2008/December/08-crm-1105.html>.

2 <http://www.justice.gov/opa/documents/siemens.pdf>.

Innledende vurdering av miljøproblem

1 Bakgrunn

Retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra Statens pensjonsfond utland av mars 2010 viderefører uttrekkskriteriene i de tidligere etiske retningslinjene for fondet, herunder kriteriet om at selskaper kan utelukkes hvis det er en uakseptabel risiko for at selskapene medvirker til eller selv er ansvarlig for alvorlig miljøskade. Ved utgangen av 2010 var ni selskaper utelukket etter miljøkriteriet, hovedsaklig innen gruve- og smelteverksindustri. Disse industriene er hyppig representert i rådets medieovervåking for mulige brudd på fondets retningslinjer.¹

Etikkrådet har i tidligere tilrådninger beskrevet hvilke elementer som vektlegges i vurderinger av hva som er alvorlig miljøskade. Dette er omfattende og langvarige skader på natur og miljø, og skader som kan ha store negative konsekvenser for menneskers liv og helse. Selskapet må ha forårsaket eller medvirket til skaden, og det har betydning om selskapets virksomhet er i strid med nasjonale lover og internasjonale rammeverk.

Med utgangspunkt i dette har rådet i 2010 gjort en innledende gjennomgang av hvilke globale miljøproblemer og sektorer som det kan være særlig grunn til å vurdere nærmere som et supplement til den løpende medieovervåkingen.

2 Noen viktige områder

Foreløpig vurderes særlig relevante områder å omfatte blant annet: noen former for oljeproduksjon med store lokale forurensningsproblemer, visse typer gruveaktivitet der avfallshåndtering innebærer særlig risiko, ulovlig skogshogst og annen særlig ødeleggende hogst, ulovlig fiske og annen særlig ødeleggende fiskeaktivitet, noen former for særlig forurensende kullkraftproduksjon, særlig forurensende anlegg innen smelteverk og prosessering av mineraler og metaller, noen typer kjemisk industri med utslipp av spesielt miljø- og helseskadelige miljøgifter, og svært ødeleggende damprosjekter. I tillegg bør aktiviteter med omfattende konsekvenser på særlig verdifulle verneområder (f. eks. verdensarvområder) vurderes nærmere.

Teknologiutvikling har gjort det mulig å drive det meste av naturressursutvinning og -prosessering med høye miljøstandarder, noe som reduserer skader på natur og mennesker betydelig. Tersklene for observasjon og utelukkelse fra fondet skal fortsatt være høye. Det er derfor en viktig oppgave for Etikkrådet å identifisere selskaper i risikosektorer og -områder som er langt fra å praktisere akseptable miljøstandarder i sin virksomhet.

Omfanget av miljøskaden avhenger av lokalisering av et selskaps aktiviteter i forhold til blant annet viktige natur- og miljøverdier, befolkningskonsentrasjoner og sårbare grupper, lovverk og styresett i det aktuelle land, og selskapets rutiner og, ikke minst, praksis. Rådet vurderer alle disse faktorene.

Det kan være krevende å innhente solid dokumentasjon, særlig fra de deler av verden med begrenset åpenhet, et lite utviklet sivilsamfunn eller begrenset mediedekning. Vanskeligheter med å etablere faktagrunnlaget medfører i noen tilfeller usikkerhet og risiko i seg selv. I enkelte saker må dette tas hensyn til når Etikkrådet vurderer om investeringer representerer en uakseptabel risiko for å medvirke til alvorlig miljøskade, eller andre potensielle brudd på de etiske retningslinjene.

I 2011 vil Etikkrådet bygge videre på de innledende vurderingene av viktige miljøproblemer og identifisere mer avgrensede problemområder og selskaper som kan innebære særlig risiko for brudd på de etiske retningslinjene. Disse vurderingene vil være et ledd i å definere prioriteringer og selskapsutredninger innenfor miljøområdet de neste to-tre år.

Note

- 1 For mer informasjon om medieovervåkingen, se Etikkrådets årsmelding 2009, s. 15.

Litt om den internasjonale utviklingen av normer for selskapsatferd

De etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond utland (SPU) har fra starten i 2004 blant annet tatt utgangspunkt i internasjonale normer. Retningslinjene fra 2004 viste for eksempel til FNs Global Compact og OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper.¹ Dette er også tilfelle i mandatet for forvaltningen av SPU fra 2010 kap. 2 ansvarlig investeringsvirksomhet. Begge disse frivillige prinsippene for ansvarlig forretningsførsel ble etablert i 2000 og trekker opp forpliktelser internasjonale selskaper bør oppfylle i sin virksomhet. Senere er det etablert andre frivillige prinsipper som retter seg mot investorer. Dette er FNs prinsipper for ansvarlige investeringer (UN-PRI) som ble etablert i 2006, og Santiagoprinsippene for statlige investeringsfond fra 2008. Den siste normutviklingen som kan ha betydning for tolkningen av Retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra SPU, er FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.

Felles for disse normsettene er at de er frivillige og dermed ikke i seg selv nedfelt i internasjonale konvensjoner eller i nasjonalt lovverk, og det er heller ingen konkrete sanksjonsmuligheter mot selskaper eller medlemmer som ikke etterlever prinsippene. Prinsippene følges gjerne opp ved at deltakere må rapportere om sin etterlevelse av prinsippene, slik det f. eks. er både for UN-PRI og Global Compact. Mange av forventningene bygger på forpliktelser stater har påtatt seg i internasjonale konvensjoner f. eks. innen menneskerettigheter eller korrupsjon, og disse vil normalt også være gjennomført i nasjonalt lovverk. Selv om det ikke vises direkte til noen av disse prinsippene i retningslinjene for observasjon og utelukkelse fra SPU, har slike prinsipper likevel betydning for Etikkrådets arbeid. For eksempel formulerer OECDs retningslinjer for multinasjonale selskaper forventninger til selskaper som har klare forbindelser til ILOs kjernekonvensjoner og OECDs konvensjon om korrupsjon. Virksomhet i strid med OECDs retningslinjer på dette området, vil således ofte være i strid med de etiske retningslinjene. Andre prinsipper har i mindre grad direkte betydning for Etikkrådets arbeid, men de bidrar likevel både til forståelsen for hva det er rimelig å forvente av internasjonale selskaper og til forståelsen for hva som er beste praksis for en finansiell investor.

Nedenfor følger en meget kort omtale av disse prinsippene med hovedvekt på utviklingen det siste året.

John Ruggie er som FNs generalsekretærs spesialrepresentant for næringsliv og menneskerettigheter i ferd med å avslutte arbeidet med å legge fram utkast til Veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter.² Utkastet skal opp til sluttbehandling i FNs menneskerettighetsråd i juni 2011. Det foreløpige utkastet bygger på det tredelte rammeverket som menneskerettighetsrådet sluttet seg til i 2008: det såkalte «Protect, Respect and Remedy»-rammeverket. Det fastslår 1), staters plikt til å verne mot selskapers menneskerettighetsbrudd, 2), selskapers ansvar for å respektere menneskerettigheter, og 3), begge grupper oppgave i å sørge for å bøte på skaden eller gjenopprette situasjonen dersom menneskerettigheter er blitt krenket. Et sentralt formål med å formulere dette

tre delte rammeverket har vært å oppnå en mye sterkere samordning av de ulike initiativer om selskaper og menneskerettigheter som finnes i verden i dag.

Utkastet til De veiledende prinsippene er preget av at det legges like stor vekt på staters plikt til å verne mot selskapers atferd som fører til menneskerettighetsbrudd, som på selskapers ansvar for å respektere menneskerettighetene. Gjennom dette fastholdes statenes primære plikter på menneskerettighetsområdet. Den viktigste nyvinningen når det gjelder selskapers ansvar, er at prinsippene bygger ut en plikt for selskaper til å gjennomføre det som blir kalt *Human Rights Due Diligence* med jevne mellomrom. Prinsippene legger opp til at selskaper må analysere virkningene for menneskerettighets-situasjonen av selskapets virksomhet, særlig når nye prosjekter blir planlagt eller selskaper går inn i nye områder. Kravene til slike menneskerettighetsgjennomganger er bygd ut med krav om systematikk, eventuell omlegging av virksomheten og avbøting av krenkelser. Det grunnleggende poenget med denne gjennomgangen i forkant i stedet for bare å gjøre bruk av regler om sanksjoner i etterkant, er å unngå eller forebygge menneskerettighetsbrudd i stedet for å straffe dem.

OECD er i ferd med å revidere sine retningslinjer for multinasjonale selskaper.³ Den gjeldende versjonen er fra 2000. Siden da har mye skjedd både i utviklingen av internasjonale investeringer og i tenkningen omkring multinasjonale selskapers rolle. OECD tar sikte på å slutføre revisjonen i 2011. Ruggie-arbeidet som er omtalt ovenfor, gjelder bare menneskerettighetsfeltet. OECD-retningslinjene gjelder derimot for alle de fire vurderingstemaene for atferdsbasert utelukkelse som er fastsatt i Etikkrådets mandat, altså menneskerettigheter, krig og konflikt, miljø og korrupsjon. OECD-revisjonen tar Ruggie-arbeidet som ett av sine utgangspunkt. Blant annet blir det vurdert om ideen om menneskerettighetsgjennomganger kan brukes også i OECD-retningslinjene. Det blir også vurdert å utvikle retningslinjene videre når det gjelder klimaspørsmål, ansvar for leverandørkjeder og konkretisering av korrupsjonsbestemmelsene.

Det tredje normsettet som har vært under utvikling i året som gikk, er FN Global Compact (GC) retningslinjer for selskaper med virksomhet i konflikt og høyrisikoområder (*Guidance on Responsible Business in Conflict-Affected and High-risk Areas: A Resource for Companies and Investors*). Retningslinjene som ble lagt fram i juni 2010, skal legge til rette for at selskaper kan anvende GCs ti prinsipper også i konfliktområder. Næringsvirksomhet i konfliktområder byr på store utfordringer for selskaper, og retningslinjene gir veiledning til selskaper i hvordan de skal operere for å minimere risikoen og sikre at deres nærvær bidrar til langsiktig fred og utvikling. Initiativet legger også til rette for at selskaper i konfliktområder skal kunne nyttiggjøre seg kunnskap og assistanse fra de lokale Global Compact-nettverkene som er etablert rundt om i verden.

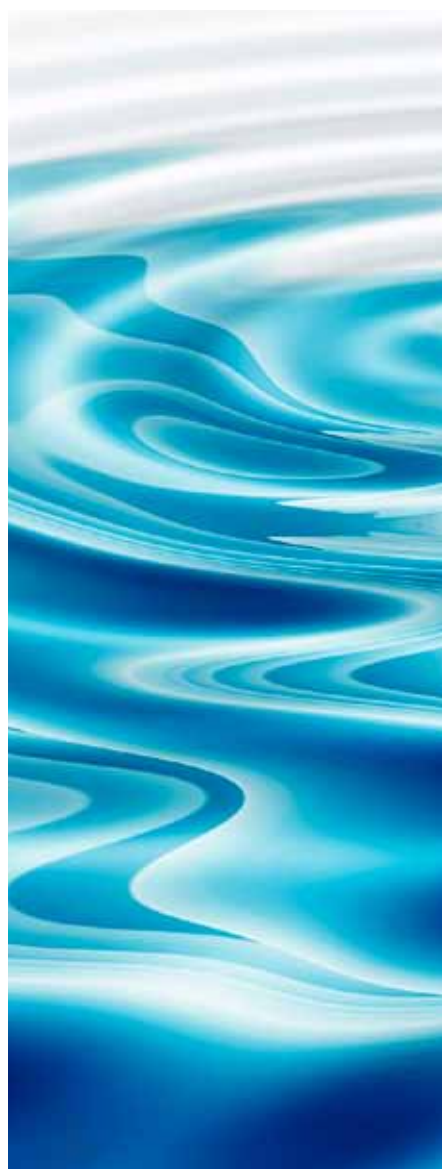
Mens disse prinsippene retter ser mot internasjonale selskaper, har man den siste perioden fått prinsipper som retter seg mot investorer. FNs prinsipper for ansvarlige investeringer (UN-PRI)⁴ bidrar til å bygge en felles plattform og forståelse av hvordan investorer kan legge vekt på faktorer knyttet til selskapsstyring, miljø og samfunnsmessige forhold i kapitalforvaltningen. PRI tar utgangspunkt i at slike faktorer kan påvirke finansiell avkastning, og det følger av dette at investorer bør ta hensyn til slike forhold. Norges Bank bidro til utformingen av prinsippene, og både banken og Finansdepartementet har undertegnet PRI.

Santiago-prinsippene ble etablert av en arbeidsgruppe i regi av IMF i 2008 der Norge deltok, og gjelder for statlige investeringsfond, *Sovereign Wealth Funds*, og dermed for Statens pensjonsfond utland. Formålet er å etablere gode prinsipper for forvaltningen av statlige investeringsfond og å skape klarhet og åpenhet om rollen slike fond bør spille som en finansiell investor i andre land. Gjennomføring av Santiago-prinsippene blir fulgt av en særskilt institusjon; the International Forum of Sovereign Wealth Funds (IFSWF), der Norge er deltaker gjennom Finansdepartementet.⁵ Prinsippene regulerer blant annet investeringsbeslutninger som er underlagt etiske vurderinger. Der kreves det at denne typen vurderinger «should be clearly set out in the investment policy and be publicly disclosed» (subprinciple 19.1). Dette er oppfylt gjennom de norske retningslinjene, som er offentlig tilgjengelige og der tilrådingene om å utelukke selskaper også offentliggjøres når Finansdepartementet har gjort sin beslutning.

Noter

- 1 For Global Compact, se hjemmesiden www.unglobalcompact.org.
- 2 For oppdaterte nyheter om dette arbeidet, se www.business-humanrights.org/SpecialRepPortal/Home.
- 3 Om OECD Guidelines for Multinational Enterprises og revisjonsprosessen, se hjemmesiden www.oecd.org.
- 4 Se <http://www.unpri.org>.
- 5 Se www.ifswf.org med lenke til Santiago-prinsippene.

Tilrådninger og brev om utelukkelse

Til Finansdepartementet

Oslo, 16. november 2009

(Offentliggjort 23. august 2010)

Tilrådning om utelukkelse av Africa Israel Investments Ltd. og Danya Cebus Ltd.

1 Innledning

Statens pensjonsfond utland (SPU) eier aksjer utstedt av det israelske selskapet Africa Israel Investments Ltd. Markedsverdien var per 31. desember 2008 5,5 millioner NOK. Selskapet er børsnotert i Tel Aviv.

Africa Israel Investments' datterselskap Danya Cebus Ltd. er involvert i bygging av bosettinger på Vestbredden. Både Folkerettsdomstolen i Haag og FNs sikkerhetsråd fastslår at byggingen av bosettingene er ulovlige. Etikkrådet anser at fondets investering i Africa Israel Investments Ltd. utgjør en uakseptabel risiko for fondets medvirkning til krenkelse av individers rettigheter i krig og konflikt, og at investeringen er i strid med fondets etiske retningslinjer.

Etikkrådet tilråder at selskapene Africa Israel Investments Ltd. og Danya Cebus Ltd. utelukkes fra investeringsmulighetene til Statens pensjonsfond utland.

2 Bakgrunn

2.1 NÆRMERE OM AFRICA ISRAEL INVESTMENTS LTD. OG DANYA CEBUS LTD.

Africa Israel Investments Ltd. er et aksjeselskap notert på børsen i Tel Aviv. Entreprenørselskapet Danya Cebus er et datterselskap av Africa Israel Investments Ltd., som har en eierandel på 73 prosent.¹ Danya Cebus Ltd. er også et aksjeselskap notert i Tel Aviv. SPU's eierskap i Danya Cebus Ltd. er kun gjennom eierskapet i Africa Israel Investments Ltd.

2.2 FONDETS INVESTERING I SELSKAPET AFRICA ISRAEL PROPERTIES LTD.

Africa Israel Investments Ltd. eier 68 prosent av aksjene i datterselskapet Africa Israel Properites Ltd.²

SPU er direkte investert i aksjer utstedt av Africa Israel Properites Ltd. Per 31. desember 2008 var verdien av denne investering 1,2 millioner NOK.

Africa Israel Properites Ltd. er et eiendomsselskap som eier og leier ut kontorlokaler og andre næringsbygg i Israel og Europa.³ Det er ikke fremkommet informasjon som tilsier at Africa Israel Properites Ltd. besitter eiendommer eller har annen virksomhet i de okkuperte områder.

2.3 GENERELT OM ISRAELSKES BOSETTINGER PÅ VESTBREDDEN

Israelske bosettinger på Vestbredden⁴ varierer i størrelse fra noen midlertidig oppsatte hus, såkalte «*outposts*», til større bysamfunn med flere tusen israelske innbyggere, næringsliv, skoler osv. Enkelte bosettinger fungerer i praksis som forsteder eller drabantbyer for israelere med arbeid i Tel Aviv og Jerusalem.

Felles for bosettingene er at de geografisk befinner seg øst for demarkasjonslinjen fra 1948, på det territorium som ble okkupert av Israel under seksdagerskrigen i 1967. Noen av bosettingene ligger nær demarkasjonslinjen, andre ligger langt inne på selve Vestbredden. Det er også bosettinger på Golanhøydene, som også ble okkupert i 1967. Tidligere har det i tillegg vært israelske bosettinger i Sinai og Gaza, men disse er nå fraflyttet.

Befolkningen i bosettingene har vært sterkt økende over flere tiår. Årsakene til dette er dels innflytting av nye bosettere, og dels naturlig befolkningsvekst blant bosetterne. Fra 1972 til 2007 økte befolkningen i bosettinger på Vestbredden fra 1500 til 270 000. I perioden 1995 til 2006 ble antall bosettere på Vestbredden nesten doblet, fra 133 000 til 256 000.⁵ I tillegg kommer anslagsvis 200 000 bosettere i områdene rundt Øst-Jerusalem, som ble formelt annektert av Israel i 1980.⁶

Et eksempel på naturlig befolkningsvekst i bosettinger er Modi'in Illit, hvor årlig befolkningsvekst i 2007 og 2008 var henholdsvis 10,3 og 9,5 prosent.⁷ Dette er først og fremst på grunn av høye fødselsrater; 48 prosent av befolkningen i denne bosettingen er barn under ni års alder.⁸

Den israelske stat legger til rette for utbygging av bosettingene blant annet ved å forestå utbygging av infrastruktur som forbinder bosettingene med Israel. Israels militære nærvær på Vestbredden har i stor grad til hensikt å beskytte bosettingene, og det samme har separasjonsbarrieren som Israel bygger på Vestbredden.

Ifølge FNs organ OCHA påfører bosettingene og deres tilhørende infrastruktur den palestinske befolkningen svært stor skade. Et kontrollregime med blant annet flere hundre kontrollposter på Vestbredden hindrer ferdsel mellom palestinske områder og er til stort hinder for den økonomiske utviklingen på Vestbredden. Separasjonsbarrieren, som til dels er satt opp for å beskytte bosettingene, hindrer ferdsel i de palestinske områder og tilgang til jordbruksland. Det samme gjør et system av egne, avsperrede veier som er bygget for å betjene bosettingene. Også andre forhold, for eksempel bosettingenes bruk av begrensede vannressurser, er til stor ulempe for den palestinske befolkningen og til hinder for økonomisk utvikling på Vestbredden.⁹

2.4 DANYA CEBUS' ROLLE I BYGGINGEN AV BOSETTINGER

Danya Cebus er involvert i byggingen av flere bosettinger på Vestbredden. Dokumenter som Etikkrådet har fremskaffet, knytter selskapet til byggeprosjekter i bosettingene Modi'in Elit og Ma'aleh Adumim:

- I en pressemelding fra Danya Cebus datert 16. august 2004, heter det at selskapet skal bygge «*Green Park*»-komplekset i Modi'in Elit. Prosjektet har, ifølge pressemeldingen, en økonomisk ramme på 230 millioner USD og omfatter 3000 boenheter. Det heter videre at boligkomplekset, som vil bli markedsført av Africa Israel, vil bestå av 5-etasjers bygninger som hver inneholder 26 boenheter.

- En salgskontrakt for en boligeiendom i Green Park i Modi'in Elit, datert 08. mai 2005, mellom eiendomsselskapet Green Park International INC og en privat kjøper, oppgir at Danya Cebus er ansvarlig for byggingen av eiendommen.
- En rettslig avgjørelse fra Jerusalem District Court, datert 07. juni 2008, pålegger Danya Cebus å ferdigstille en utbygging av bosettingene Har Homa og Maaleh Ha'adumim, etter at eiendomsutviklingsselskapet Hefsiba gikk konkurs.

2.5 ETIKKRÅDETS KONTAKT MED SELSKAPET

Norges Bank har på vegne av Etikkrådet tilskrevet selskapet Africa Israel Investments Ltd. med spørsmål om egen og datterselskapers virksomhet i forbindelse med bygging av bosettinger på Vestbredden. Det er spurt om hvilke byggeprosjekter selskapet eventuelt er involvert i på Vestbredden, og hvilke planer som foreligger for fremtidig virksomhet i dette området. Selskapet har besvart hverken denne eller oppfølgende henvendelse fra Norges Bank.

3 Internasjonale organers syn på bosettingene

Det er internasjonalt bred enighet om at de israelske bosettingene på Vestbredden er ulovlige.

I det følgende omtales en uttalelse fra Den internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC),¹⁰ som slår fast at byggingen av bosettinger er i strid med IV Genève-konvensjon. Videre refereres det til resolusjoner vedtatt av FNs Sikkerhetsråd og en rådgivende uttalelse fra Folkerettsdomstolen i Haag (ICJ), som også fastslår at bosettingene er ulovlige.

3.1 NÆRMERE OM IV GENÈVE-KONVENSJON

Hovedhensikten med IV Genève-konvensjon er å gi beskyttelse av sivile under krig og okkupasjon. Konvensjonen fastsetter blant annet hvilke plikter og rettigheter en okkuperende stat har på et okkupert territorium.

Konvensjonen trådte i kraft i 1950, og Israel tiltrådte IV Genève-konvensjon uten reservasjoner i 1951.

Konvensjonens virkeområde er fastsatt i artikkel 2, hvor det blant annet heter:

«[...] Så fremt en av de makter som tar del i konflikten ikke er part i denne konvensjon, skal de makter som er parter i konvensjonen allikevel være bundet av den i sitt forhold til hverandre. Dessuten skal de være bundet av konvensjonen overfor nevnte makt, hvis denne godtar og anvender dens bestemmelser.»

Hvem konvensjonen skal beskytte, fremgår av dens artikkel 4:

«Beskyttet av denne konvensjon er personer som i tilfelle av konflikt eller okkupasjon, på et hvilket som helst tidspunkt og på hvilken som helst måte er i hendene på en av partene i konflikten eller en okkupasjonsmakt hvis borgere de ikke er. [...]»

I konvensjonens artikkel 49 heter det blant annet:

«[...] Okkupasjonsmakten kan ikke deportere eller flytte en del av sin egen sivilbefolkning til det område som den okkuperer.»¹¹

3.2 UTTALELSER FRA DEN INTERNASJONALE RØDE KORS-KOMITEEN (ICRC)

ICRC har ved flere anledninger kommet med uttalelser om lovligheten av de israelske bosettingene på Vestbredden.

I en uttalelse fra ICRC i 2001 heter det blant annet at ICRC gjentatte ganger har påpekt at de israelske bosettingene er i strid med internasjonal humanitær rett. Den israelske staten har på dette området også institusjonalisert sin praksis ved å innføre lover og administrative forordninger som på enkelte områder strider mot IV Genève-konvensjon. ICRC peker generelt på de humanitære følgene som okkupasjonen har for den palestinske sivilbefolkningen, og spesielt på de humanitære følgene av bosettingspolitikken med sikringstiltak for å trygge bosettingene, avsperring av områder, veisperringer, tilegnelse av landområder og ødeleggelse av palestinske hjem.¹²

3.3 RÅDGIVENDE UTTALELSE FRA FOLKERETTSDOMSTOLEN I HAAG (ICJ)

I sin rådgivende uttalelse¹³ fra 2004 vedrørende lovmessigheten av Israels separasjonsbarriere mot Vestbredden, vurderer ICJ også lovmessigheten av bosettingene.

ICJ legger til grunn at IV Genève-konvensjon er gjeldende ved Israels okkupasjon av Vestbredden,¹⁴ og videre at etableringene av bosettinger på Vestbredden er i strid med denne konvensjonen:

*“The Court concludes that the Israeli settlements in the Occupied Palestinian Territory (including East Jerusalem) have been established in breach of international law.”*¹⁵

3.4 SIKKERHETSRAÐSRESOLUSJONER

FNs Sikkerhetsråd har vedtatt en rekke resolusjoner som fastslår at bosettingene er ulovlige, herunder resolusjonene 446 (1979), 452 (1979), 465 (1980), 471 (1980) og 476 (1980).

Sikkerhetsrådsresolusjon 465, som ble enstemmig vedtatt 1. mars 1980, slår blant annet fast at Israels politikk og praksis med å bygge bosettinger på okkupert område er uten lovhjemmel og utgjør et graverende brudd («*constitute a flagrant violation*») på IV Genève-konvensjon.¹⁶

3.5 ISRAELS SYN

Israel bestrider at bosettingene på Vestbredden er ulovlige, og fremholder at påstander om dette er politisk motivert.

Det israelske utenriksdepartementet peker blant annet på at flyttingen *til* bosettingene skjer frivillig, at dette ikke dreier seg om den typen deportasjon eller flytting som IV Genève-konvensjon etter Israels syn er ment å skulle forby, og at bosettingene ikke fortrenger den opprinnelige befolkning på Vestbredden:

*“It should be emphasised that the movement of individuals to the territory is entirely voluntary, while the settlements themselves are not intended to displace Arab inhabitants, nor do they do so in practice.”*¹⁷

Israel fastholder videre at det uansett har rett til disse områdene, og at enighet om territoriale krav, herunder endelig status for bosettingene, må oppnås gjennom forhandlinger.

4 Hva Etikkrådet skal ta stilling til

De etiske retningslinjenes pkt. 4.4. hjemler at Etikkrådet gir tilrådning om å utelukke selskaper fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond utland på grunn av handlinger eller unnlatelser som innebærer en uakseptabel risiko for at fondet medvirker til alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner.¹⁸

I NOU 2003: 22 er retningslinjenes etiske grunnlag omtalt i vedlegg 7. Det heter blant annet:

«Internasjonale konvensjoner konkretiserer [...] hva som ligger innenfor rammen av en internasjonal konsensus med hensyn til minstekrav som bør stilles til respekt for grunnleggende rettigheter globalt, og de standarder som bør gjelde for beskyttelse av miljøet og menneskers liv og helse.»¹⁹

I et påfølgende avsnitt heter det blant annet:

«Internasjonale konvensjoner som forbyr visse typer våpen, og konvensjoner om hvordan ulike aktører skal opptre i krig og konfliktsituasjoner, kan utgjøre aktuelle grunnlag for etiske retningslinjer. Det er i utgangspunktet humanitære hensyn som ligger til grunn for rettslige begrensninger i adgangen til å bruke ulike våpen, ammunisjon og krigføringsmetoder. Derfor kalles denne delen av folkeretten internasjonal humanitær rett, og det er beskyttelse mot unødige lidelser for både soldater og sivilbefolkning som er begrunnelsen for utviklingen av slike regler. På dette feltet kan man derfor si at etikken og rettsreglene i stor grad er sammenfallende.

Disse reglene, som bl.a. er nedfelt i de fire Genève-konvensjonene av 1949 og deres to tilleggsprotokoller av 1977, samt en rekke særlige konvensjoner som regulerer ulike våpen- og ammunisjonstyper, er også i hovedsak rettet til stater, men i noen grad også til ikke-statlige parter i en konflikt. På samme måte som annen folkerett er de ikke rettet mot selskaper eller virksomheter. I den grad reglene tar sikte på å beskytte individer fra overgrep, kan man likevel hevde at selskaper bør forsøke å opptre slik at de ikke blir medansvarlige for brudd på internasjonal humanitær rett.»²⁰

Genève-konvensjonene omtales her spesifikt som en del av grunnlaget for fondets etiske retningslinjer. Etikkrådet legger derfor til grunn at selskapers medvirkning til staters brudd på Genève-konvensjonene kan danne grunnlag for tilrådning om utelukkelse fra fondet. Graden av selskapers medvirkning til brudd på konvensjonene må vurderes i hvert enkelt tilfelle. Dersom det er en nær sammenheng mellom et selskaps virksomhet og en stats brudd på IV Genève-konvensjon, kan investeringen i selskapet anses å utgjøre en uakseptabel risiko for fondets medvirkning til krenkelse av individers rettigheter i krig og konfliktsituasjoner.

Som omtalt i tidligere tilrådninger, er Etikkrådets rolle å vurdere om investering i selskaper utgjør en uakseptabel risiko for medvirkning til brudd på de etiske retningslinjene til Statens pensjonsfond utland. Etikkrådet skal ta stilling til selskapers subjektive forhold, ikke til staters eller andre aktørers mulige normbrudd.

5 Etikkrådets vurdering

Etikkrådet konstaterer at både ICRC, ICJ og resolusjoner fra FN Sikkerhetsråd legger til grunn at bosettingene er bygget i strid med IV Genève-konvensjon og således er ulovlige.

Hensikten med IV Genève-konvensjons art. 49 er blant annet å gi beskyttelse til sivilbefolkningen i et okkupert område ved å hindre okkupasjonsmakten i å forestå store demografiske endringer i det okkuperte området. Det er ikke avgjørende om slike endringer skjer ved fortregning av den opprinnelige befolkning, eller om det skjer ved å befolke ubefolkede områder.

Israel fremholder blant annet at bosettingene ikke er i strid med IV Genève-konvensjon fordi flytting til bosettingene skjer frivillig. Okkupasjonsmaktens egne borgere er imidlertid ikke beskyttede personer under IV Genève-konvensjon (jfr. art. 4), og hensikten med konvensjonens art. 49 er ikke å beskytte okkupasjonsmaktens egne innbyggere mot å bli flyttet til det okkuperte området. Det er da heller ikke hensynet til bosetternes rettigheter som har vært bakgrunnen for en rekke påpekninger av Israels brudd på IV Genève-konvensjon ved byggingen av bosettingene.

Flere selskaper som inngår i fondets portefølje, kan trolig sies å understøtte bosettingene på ulikt vis og i varierende grad: I tillegg til selve byggingen av bosettinger og deres infrastruktur, dreier dette seg blant annet om selskaper som leverer strøm og telekommunikasjon til bosettinger, selger matvarer og drivstoff, har industrivirksomhet eller driver eiendomsmedling av boliger i bosettinger. I tillegg kan det være selskaper i fondets portefølje som leverer ulike typer byggematerialer og andre innsatsfaktorer som brukes til byggingen av bosettinger og deres infrastruktur. Etikkrådet anser imidlertid ikke at enhver økonomisk aktivitet i tilknytning til bosettingene nødvendigvis kan sies å utgjøre uakseptabel medvirkning til brudd på fondets etiske retningslinjer, og finner at en vesentlighetsbetraktning av selskapenes bidrag derfor må legges til grunn for rådets vurderinger. Entreprenørvirksomhet i forbindelse med bygging av bosettinger, dvs. den fysiske oppføringen av boligeiendommer i bosettingene, fremstår for Etikkrådet som det mest vesentlige bidrag til den videre utbyggingen av bosettingene på Vestbredden.

Utelukkelse av selskaper fra SPU er ikke ment som en sanksjon mot tidligere normbrudd, men et virkemiddel for å unngå fondets nåværende og fremtidig medvirkning til normbrudd. Selskapers tidligere handlingsmønster kan imidlertid gi indikasjoner om fremtidige handlinger. Ettersom Africa Israel Investments Ltd. ikke har besvart henvendelsen fra Etikkrådet og redegjort for eventuelle planer for fortsatt bygging av bosettinger på Vestbredden, legger Etikkrådet til grunn følgende:

Generelt antar Etikkrådet at omfanget av entreprenørselskapers aktiviteter i forbindelse med byggeprosjekter vil variere over tid. Det vanlige vil være at større byggeprosjekter planlegges, igangsettes og sluttføres i løpet av noen år. Entreprenørselskaper vil gjerne være involvert samtidig i flere prosjekter som er i ulike faser frem mot ferdigstillelse. Selskapet Danya Cebus er i dag entreprenør for flere byggeprosjekter i forbindelse med bygging av bosettinger på Vestbredden. Såfremt israelske myndigheter ikke iverksetter et forbud mot alle former for bygging av nye bosettinger eller utvidelse av eksisterende bosettinger på Vestbredden, er det grunn til å anta at Danya Cebus også i fremtiden vil

være involvert i slik virksomhet, men at omfanget av denne virksomheten vil kunne variere over tid. Etikkrådet anser derfor at fondets investering i selskapet utgjør en uakseptabel risiko for fremtidig medvirkning til alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig- eller konfliktsituasjoner, og at investeringen derfor er i strid med fondets etiske retningslinjer.

6 Tilråding

På bakgrunn av det overstående og i henhold til de etiske retningslinjenes punkt 4.4, tilråder Etikkrådet at selskapene Africa Israel Investments Ltd. og Danya Cebus Ltd. utelukkes fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond utland.

Gro Nystuen
Leder
(sign.)

Andreas Føllesdal
(sign.)

Anne Lill Gade
(sign.)

Ola Mestad
(sign.)

Noter

- 1 Danya Cebus Annual Report 2007: <http://www.danya-cebus.co.il/Eng/downloads/AnnualReport2007.pdf>
- 2 Africa Israel Properties Ltd.: Corporation's Business Description, pkt. 1, s. 5. http://www.afigroup-global.com/nechasim/PDF/5_5_report_corp_Eng.pdf.
- 3 Se selskapets hjemmeside: <http://www.afigroup-global.com/nechasim/>.
- 4 Israelske myndigheter omtaler Vestbredden som områdene Judea og Samaria.
- 5 Israeli Central Bureau of Statistics, *Statistical Abstract of Israel*, http://www1.cbs.gov.il/shnaton59/st02_06x.pdf.
- 6 «Basic Law – Jerusalem»: http://www.mfa.gov.il/MFA/MFAArchive/1980_1989/Basic%20Law-%20Jerusalem-%20Capital%20of%20Israel.
- 7 Israeli Central Bureau of Statistics, *Population of localities numbering above 2 000 residents and other rural population on 31/12/2008*: http://www.cbs.gov.il/population/new_2009/table3.pdf.
- 8 Israeli Central Bureau of Statistics: http://www.cbs.gov.il/publications/local_authorities2007/pdf/552_3797.pdf.
- 9 OCHA: «The Humanitarian Impact on Palestinians of Israeli Settlements and Other Infrastructure in the West Bank» (2007): http://www.ochaopt.org/documents/TheHumanitarianImpactOfIsraeliInfrastructureTheWest-Bank_full.pdf og OCHA: «Five Years after the International Court of Justice Advisory Opinion: A Summary of the Humanitarian Impact of the Barrier» (2009): http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_the_humanitarian_monitor_2009_august_english.pdf.
- 10 ICRC (International Committee of the Red Cross), dvs. Den internasjonale Røde Kors-komiteen.
- 11 IV Genève-konvensjon, : <http://www.lovdato.no/traktater/text/tra-19490812-004.html#map052>.
- 12 Pkt. 5, Statement by the International Committee of the Red Cross, Geneva, 5 December 2001: « [...] *In the course of its activities in the territories occupied by Israel, the ICRC has repeatedly noted breaches of various provisions of international humanitarian law, such as the transfer by Israel of parts of its population into the occupied territories, the destruction of houses, failure to respect medical activities, and detention of protected persons outside the occupied territories. Certain practices which contravene the Fourth Geneva Convention have been incorporated into laws and administrative guidelines and have been sanctioned by the highest judicial authorities. While acknowledging the facilities it has been granted for the conduct of its humanitarian tasks, the ICRC has regularly drawn the attention of the Israeli authorities to the suffering and the heavy burden borne by the Palestinian population owing to the occupation policy and, in line with its standard practice, has increasingly expressed its concern through bilateral and multilateral representations and in public appeals. In particular, the ICRC has expressed growing concern about the consequences in humanitarian terms of the establishment of Israeli settlements in the occupied territories, in violation of the Fourth Geneva Convention. The settlement policy has often meant the destruction of Palestinian homes, the confiscation of land and water resources and the parcelling out of the territories. Measures taken to extend the settlements and to protect the settlers, entailing the*

destruction of houses, land requisitions, the sealing-off of areas, roadblocks and the imposition of long curfews, have also seriously hindered the daily life of the Palestinian population. [...]

Se hele uttalelsen på http://www.icrc.org/Web/eng/siteeng0.nsf/htmlall/57JRGW?OpenDocument&View=defaultBody&style=custo_print.

- 13 ICJ - Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, 4. juli 2004, <http://www.icj-cij.org/docket/files/131/1671.pdf>.
- 14 Ibid, pkt. 95.
«The object of the second paragraph of Article 2 is not to restrict the scope of application of the Convention, as defined by the first paragraph, by excluding therefrom territories not falling under the sovereignty of one of the contracting parties. It is directed simply to making it clear that, even if occupation effected during the conflict met no armed resistance, the Convention is still applicable.
This interpretation reflects the intention of the drafters of the Fourth Geneva Convention to protect civilians who find themselves, in whatever way, in the hands of the occupying Power. Whilst the drafters of the Hague Regulations of 1907 were as much concerned with protecting the rights of a State whose territory is occupied, as with protecting the inhabitants of that territory, the drafters of the Fourth Geneva Convention sought to guarantee the protection of civilians in time of war, regardless of the status of the occupied territories, as is shown by Article 47 of the Convention.» [...] The drafters of the second paragraph of Article 2 thus had no intention, when they inserted that paragraph into the Convention, of restricting the latter's scope of application. They were merely seeking to provide for cases of occupation without combat, such as the occupation of Bohemia and Moravia by Germany in 1939.»
- 15 Ibid pkt. 120.
- 16 *«The Security Council [...] Determines that all measures taken by Israel to change the physical character, demographic composition, institutional structure or status of the Palestinian and other Arab territories occupied since 1967, including Jerusalem, or any part thereof, have no legal validity and that Israel's policy and practices of settling parts of its population and new immigrants in those territories constitute a flagrant violation of the Fourth Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War and also constitute a serious obstruction to achieving a comprehensive, just and lasting peace in the Middle East»,* <http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/0/5AA254A1C8F8B1CB852560E50075D7D5>.
- 17 Israel Ministry of Foreign Affairs, Israeli Settlements and International Law, Mai 2001: *«[...] The provisions of the Geneva Convention regarding forced population transfer to occupied sovereign territory cannot be viewed as prohibiting the voluntary return of individuals to the towns and villages from which they, or their ancestors, had been ousted. Nor does it prohibit the movement of individuals to land which was not under the legitimate sovereignty of any state and which is not subject to private ownership. In this regard, Israeli settlements have been established only after an exhaustive investigation process, under the supervision of the Supreme Court of Israel, designed to ensure that no communities are established on private Arab land.*
- It should be emphasised that the movement of individuals to the territory is entirely voluntary, while the settlements themselves are not intended to displace Arab inhabitants, nor do they do so in practice.*
- Repeated charges regarding the illegality of Israeli settlements must therefore be regarded as politically motivated, without foundation in international law. Similarly, as Israeli settlements cannot be considered illegal, they cannot constitute a «grave violation» of the Geneva Convention, and hence any claim that they constitute a «war crime» is without any legal basis. Such political charges cannot justify in any way Palestinian acts of terrorism and violence against innocent Israelis.*
- Politically, the West Bank and Gaza Strip is best regarded as territory over which there are competing claims which should be resolved in peace process negotiations. Israel has valid claims to title in this territory based not only on its historic and religious connection to the land, and its recognized security needs, but also on the fact that the territory was not under the sovereignty of any state and came under Israeli control in a war of self-defense, imposed upon Israel. At the same time, Israel recognizes that the Palestinians also entertain legitimate claims to the area. Indeed, the very fact that the parties have agreed to conduct negotiations on settlements indicated that they envisage a compromise on this issue.»* <http://www.mfa.gov.il/mfa/peace%20process/guide%20to%20the%20peace%20process/israeli%20settlements%20and%20international%20law>.
- 18 Etske retningslinjer for Statens pensjonsfond utland: <http://www.regjeringen.no/nb/sub/styrer-rad-utvalg/etikkradet/etske-retningslinjer.html?id=425277>.
- 19 NOU 2003: 22, vedlegg 7, pkt. 3.2: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/dok/nouer/2003/nou-2003-22/15.html?id=371861>.
- 20 Ibid, pkt. 7.3.2.2

Til Finansdepartementet

9. mars 2010

Etikkrådet viser til brev fra Finansdepartementet datert 18. februar 2010, hvor departementet ber Etikkrådet utdype noen forhold knyttet til tilrådingen om utelukkelse fra Statens pensjonsfond utland (SPU) av selskapene Africa Israel Investments Ltd (AII) og Danya Cebus Ktd (DC). Tilrådingen ble avgitt 16. november 2009.

Tilrådingen vurderer selskaper som bygger israelske bosettinger på Vestbredden opp mot punktet i fondets etiske retningslinjer om utelukkelse av selskaper som medvirker til alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner.

Finansdepartementet viser til at dette er den første tilrådingen hvor dette kriteriet anvendes og etterlyser en nærmere gjennomgang av momentene Etikkrådet vil legge vekt på i slike saker. Departementet viser i sitt brev til Total-saken, hvor Etikkrådet i 2005 vurderte hvorvidt selskapet Total SA burde utelukkes fra SPU på grunnlag av medvirkning til menneskerettighetsbrudd i forbindelse med selskapets bygging av rørledning i Burma. I denne tilrådingen utdypet Etikkrådet hvilke momenter det la særlig vekt på ved vurderingen av om selskapet burde utelukkes fra SPU på grunn av medvirkning til grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene.

Utgangspunktet for alle tilrådingen som Etikkrådet avgir, er at det må være en *klar sammenheng* mellom selskapets virksomhet og det foreliggende normbrudd. I Total-saken var det ikke selskapets egne handlinger, altså det å bygge rørledning, som i seg selv var ansett som uetisk, men de normbrudd dette avstedkom hos andre. Det var derfor nødvendig med en inngående drøfting av hvor langt selskapet kunne holdes ansvarlig for krenkelser som skjedde i området hvor det opererte. Selskapets medvirkning til normbruddene ble vurdert ut fra flere kriterier, herunder hvilken kunnskap selskapet hadde om bruddene og i hvis interesse normbruddene skjedde. Etikkrådet har også brukt ressurser på å utrede selskaper med virksomhet i andre områder hvor det skjer normbrudd, blant annet oljeselskaper med virksomhet i Sudan og gruveselskaper med virksomhet i D.R. Kongo. Her er vurderingstema tilsvarende de i Total-saken, ved at virksomheten som selskapene driver ikke nødvendigvis er problematisk i seg selv, men at normbrudd skjer i de områder hvor selskapene opererer. Selskapenes grad av eventuell medvirkning til normbrudd som begås av andre, må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

I den aktuelle tilråding om utelukkelse av selskapene AII og DC, anser imidlertid Etikkrådet at selskapenes medvirkning til normbruddet er helt direkte: *Selskapenes egne, fysiske handlinger, altså det å bygge israelske bosettinger på Vestbredden, utgjør selve kjernen i normbruddet.* En videre, mer generell vurdering av selskapets medvirkning til normbruddet er derfor etter Etikkrådets oppfatning ikke nødvendig.

Som Finansdepartementet påpeker, legger Etikkrådet til grunn at dersom et selskap medvirker til en stats brudd på IV Genève-konvensjon, vil dette kunne danne grunnlag

for utelukkelse fra SPU uten at skadelidende enkeltindivider er nærmere identifisert. Tilrådsningen viser her til forarbeidene til de etiske retningslinjer, hvor det i NOU 2003: 22, vedlegg 7, pkt. 3.2 bl.a. står:

«Internasjonale konvensjoner som forbyr visse typer våpen, og konvensjoner om hvordan ulike aktører skal opptre i krig og konfliktsituasjoner, kan utgjøre aktuelle grunnlag for etiske retningslinjer. Det er i utgangspunktet humanitære hensyn som ligger til grunn for rettslige begrensninger i adgangen til å bruke ulike våpen, ammunisjon og krigføringsmetoder. Derfor kalles denne delen av folkeretten internasjonal humanitær rett, og det er beskyttelse mot unødige lidelser for både soldater og sivilbefolkning som er begrunnelsen for utviklingen av slike regler. På dette feltet kan man derfor si at etikken og rettsreglene i stor grad er sammenfallende.

Disse reglene, som bl.a. er nedfelt i de fire Geneve-konvensjonene av 1949 og deres to tilleggsprotokoller av 1977, samt en rekke særlige konvensjoner som regulerer ulike våpen- og ammunisjonstyper, er også i hovedsak rettet til stater, men i noen grad også til ikke-statlige parter i en konflikt. På samme måte som annen folkerett er de ikke rettet mot selskaper eller virksomheter. I den grad reglene tar sikte på å beskytte individer fra overgrep, kan man likevel hevde at selskaper bør forsøke å opptre slik at de ikke blir medansvarlige for brudd på internasjonal humanitær rett.»

Det er ikke noe krav her om at skadelidende enkeltindivider skal kunne identifiseres. Flere hundre tusen palestinere må sies å være skadelidende som følge av de israelske bosettingene på Vestbredden. Det vil ikke være praktisk mulig, og heller ikke nødvendig for Etikkrådets vurderinger, å peke på navngitte enkeltpersoner som er direkte skadelidende av virksomheten til selskapene som tilrådes utelukket.

Finansdepartementet ber om en nærmere redegjørelse for spørsmålet om det vil være av betydning hvem som er oppdragsgiver eller byggherre for byggingen av bosettingene.

De områder av Vestbredden hvor det bygges israelske bosettinger, er enten underlagt israelsk militær kontroll eller annektert av Israel (Øst-Jerusalem). Det er ikke omstridt at den israelske stat har ansvaret for opprettholdelsen av IV Genève-konvensjon i disse områdene. Etikkrådet har i tilrådsningen vist til uttalelser fra Folkerettsdomstolen i Haag (ICJ), FNs sikkerhetsråd og Den internasjonale Røde Kors-komiteen (ICRC), som alle fastslår at byggingen av israelske bosettinger på Vestbredden er i strid med IV Genève-konvensjon. Selskaper som bygger slike bosettinger medvirker etter Etikkrådets vurdering direkte til den israelske stats normbrudd. Dette gjelder uavhengig av hvem som er oppdragsgiver eller byggherre for utbyggingene eller hvilken kunnskap selskapene for øvrig måtte ha om omstendighetene.

Finansdepartementet spør videre om et relevant vurderingstema kan være hvorvidt selskapets virksomhet også kommer den krenkede part til gode.

Når Etikkrådet i tidligere saker har vurdert om et selskaps virksomhet også kan sies å komme den krenkede part til gode, har dette ikke vært i saker hvor det er selskapets egen virksomhet som utgjør kjernen i normbruddet. Generelt vil slike betraktninger kunne være relevante ved vurdering av selskapers tilstedeværelse og virksomhet i undertrykkende regimer eller i konfliktområder, og hvor selskapene ikke selv er direkte involvert i normbruddene.

I tilrådingen er det vist til blant annet FN-organet OCHAs rapport «*The Humanitarian Impact on Palestinians of Israeli Settlements and Other Infrastructure in the West Bank*» (2007). Rapporten peker blant annet på at over 38 prosent av Vestbredden består av israelske bosettinger, utposter, militærbaser, militære områder, infrastruktur og øvrige områder hvor adgang for den palestinske befolkning enten er forbudt eller strengt regulert. Bosettingene er forbundet med hverandre og med Israel med et nettverk av egne veier hvor den palestinske befolkning har begrenset adgang. Denne fragmenteringen av Vestbredden har hatt store, negative økonomiske og sosiale konsekvenser for flertallet av den palestinske befolkning. Rapporten konkluderer: “*The consequences of settlements and related infrastructure on Palestinian life are severe, and if current trends continue, socio-economic conditions in the West Bank are likely to worsen.*” Hverken denne eller øvrige rapporter som Etikkrådet er kjent med, peker på noen positive sider ved israelske bosettinger for den palestinske befolkning på Vestbredden.

Finansdepartementet spør om eventuelle øvrige selskaper som har entreprenørvirksomhet knyttet til bygging av bosettinger, også bør utelukkes fra fondets portefølje. Etikkrådet har i tilrådingen lagt til grunn at selskaper som forestår bygging av israelske bosettinger på Vestbredden, kan tilrådes utelukket fra SPU. Dette vil følgelig også gjelde for eventuelle, ytterligere selskaper med tilsvarende virksomhet. Etikkrådet vil i sin vesentlighetsvurdering av selskapers medvirkning ta utgangspunkt i hva selskapene faktisk foretar seg: En underleveranse til et byggeprosjekt vil kunne anses som mindre vesentlig enn totalentreprisen for prosjektet.

Avslutningsvis spør Finansdepartementet om nåværende status for AIIs og DCs byggeprosjekter på Vestbredden. Etikkrådet har via Norges Bank gjort gjentatte henvendelser til selskapene med henblikk på å få opplysninger om dette. Henvendelsene er ikke besvart.

Den foreliggende dokumentasjon i form av salgskontrakter og rettslige kjennelser viser at selskapene i hvert fall inntil nylig har drevet, og trolig fortsatt driver, bygging av israelske bosettinger på Vestbredden.

Ut fra informasjon som foreligger om selskapenes pågående og tidligere byggeprosjekter på Vestbredden, samt om Israels politikk med hensyn til bygging av bosettinger, anser Etikkrådet at det foreligger en uakseptabel risiko for at selskapene også i fremtiden vil forestå bygging av israelske bosettinger på Vestbredden. Denne risikoen vil, etter Etikkrådets oppfatning, være til stede så lenge israelske myndigheter ikke pålegger full stans av slike pågående byggeprosjekter og forbyr fremtidig bygging av nye eller utvidelse av eksisterende israelske bosettinger på Vestbredden og i Øst-Jerusalem, eller til selskapene klargjør at slik virksomhet har opphørt.

Ola Mestad
Fungerende leder,
Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland.

Til Finansdepartementet

Tilråding 22. februar 2010

Tilråding om utelukkelse av Samling Global Ltd.

1 Innledning

Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland (SPU) besluttet i møte 2. mars 2008 å vurdere om investeringene i det malaysiske skogselskapet Samling Global Ltd. vil kunne innebære en risiko for at fondet medvirker til alvorlig miljøskade i henhold til punkt 4.4 i de etiske retningslinjene.

Per 31. desember 2009 hadde Statens pensjonsfond utland en beholdning på 16 060 000 aksjer i selskapet.

Samling Global Limited er et malaysisk skogselskap som har hogstkonsesjoner, planta-sjer og eiendommer i Malaysia, Guyana, New Zealand og Kina. Selskapet produserer tømmer, kryssfiner og finer. Alle hogstkonsesjonene er i naturlig tropisk regnskog som dekker et område på 1,4 millioner hektar i Sarawak, Malaysia og 1,6 millioner hektar i Guyana. Samling avvirker mer enn 2,3 millioner m³ tømmer årlig; over 80 prosent av tømmeret er avvirket i Malaysia.

Ettersom det er lite tilgjengelig informasjon om hvordan Samling Global driver sin virksomhet, har rådet gjennomført egne undersøkelser av selskapets skogsdrift i Sarawak, Malaysia og Guyana. I Sarawak har selskapet totalt 15 hogstkonsesjoner, og seks av disse ble valgt ut for nærmere undersøkelser, herunder også feltundersøkelser og analyser av satelittbilder. Vurderingen av virksomheten i Guyana er hovedsakelig basert på allment tilgjengelig kilder. Rådet har konsentrert sin vurdering om ulovlig hogst og de miljøskader som oppstår når lover og regler ikke følges. Med ulovlig hogst menes avvirkning, transport og kjøp og salg av tømmer i strid med nasjonal lovgivning.

Etikkrådets egne undersøkelser av Samlings skogsdrift i Sarawak har dokumentert det som synes å være omfattende og gjentatte brudd på konsesjonsvilkår, forskrifter og andre reguleringer i samtlige av de seks konsesjonsområdene som ble undersøkt. Enkelte av overtredelsene er svært alvorlige brudd, slik som hogst utenfor konsesjonsområdet, hogst i et verneverdig område som av myndighetene var tatt ut av konsesjonen for å inkluderes i en eksisterende nasjonalpark, og gjennomføring av andre gangs hogster uten at miljøkonsekvenser er vurdert. Andre forhold som isolert sett kan synes mindre graverende, blir forsterket fordi de synes å være en systematisk del av selskapets skogsdrift. Rådet legger dessuten vekt på at den malaysiske riksrevisjonen har dokumentert ulovlig hogst i ytterligere to av Samling Global's konsesjoner og at Samling Globals datterselskap, Barama, er blitt bøtelagt flere ganger for ulovligheter i skogsdriften på Guyana.

Rådet har gjort to henvendelser til selskapet. I januar 2009 henvendte rådet seg til selskapet med anmodning om å få tilsendt kopier av konsesjonsvilkårene og skogbruksplaner

for konsesjonsområdene i Malaysia og Guyana, samt informasjon om selskapets skogsdrift. Samling avsto rådets anmodning i brev av 2. februar 2009.¹ Etter videre undersøkelser ble Samling tilskrevet på nytt den 17. desember 2009 for å gi selskapet mulighet til å kommentere rådets utkast til tilrådning i samsvar med retningslinjene punkt 4.5. Rådet fikk svar fra selskapet den 12. februar 2010.² Samling avviser at selskapet er involvert i ulovlig hogst, og fremhever at skogsdriften er i samsvar med myndighetenes krav. Samling bidrar imidlertid ikke med tilstrekkelig informasjon som tilsier at rådets vurdering bygger på et feilaktig grunnlag. Samlings svar er redegjort for i kapittel 5 og under de relevante avsnittene i tilrådingen.

Det fremgår av forarbeidene til de etiske retningslinjene at ulovlig hogst kan være i strid med fondets etiske retningslinjer. I sin vurdering av selskapet har rådet særlig lagt vekt på omfanget av ulovlig hogst i Samlings konsesjonsområder og hvorvidt dette bærer preg av en systematisk atferd, samt risikoen for at selskapets praksis vil fortsette i fremtiden. Rådet finner at de overtredelsene som er avdekket i de undersøkte konsesjonsområdene i Malaysia og Guyana, er omfattende og til dels grove. Selv om overtredelsene er av varierende karakter, blir alvorligheten forsterket av at overtredelsene skjer gjentatte ganger noe som etter rådets oppfatning indikerer en systematisk uansvarlig atferd fra selskapets side. Dette står i kontrast til Samlings forsikringer om at selskapets skogsdrift er bærekraftig, miljøvennlig og i samsvar med regelverket.

I lys av den manglende gjennomsiktigheten som gjelder alle sider ved Samlings skogsdrift, at selskapet ikke har lagt fram dokumentasjon som viser at rådets informasjon om ulovlig hogst er feil og at det synes å være få incentiver til endring, finner rådet grunn til å anta at det er en uakseptabel risiko for at selskapets ulovlige og ødeleggende skogsdrift vil fortsette framover.

Rådet er kommet til at det i henhold til de etiske retningslinjene, punkt 4.4. er grunnlag for å tilrå at Samling Global Ltd. utelukkes fra Statens pensjonsfond utlands investeringsmuligheter, på grunn av uakseptabel risiko for medvirkning til nåværende og fremtidig alvorlig miljøskade.

2 Kilder

Det finnes lite tilgjengelig informasjon om hvordan Samling Global driver sin virksomhet. Selskapet selv gir få opplysninger om sine konsesjoner og skogsdrift. Heller ikke skogbruksplaner eller de kravene som myndighetene stiller til virksomheten, er tilgjengelig ettersom verken myndighetene i Sarawak eller selskapet informerer om dette.

Rådet kontaktet derfor Samling gjennom Norges Bank i januar 2009 og ba om å få tilsendt kopier av de gjeldende konsesjonsvilkårene og andre myndighetskrav, skogbruksplaner og hogstplaner for selskapets konsesjonsområder i Malaysia og Guyana. Selskapet avsto å etterkomme rådets anmodning i brev av 2. februar 2009 under henvisning til at disse dokumentene var konfidensielle.

For å kunne vurdere selskapets virksomhet, har rådet gjennomført egne undersøkelser, i første rekke rettet mot å samle inn informasjon om Samlings skogsdrift i Sarawak,

Malaysia. Earthsight Investigations³ ble engasjert til å gjennomføre undersøkelsene som har foregått i tidsrommet april 2008 til desember 2009, inkludert feltundersøkelser i fire av Samlings konsesjonsområder, intervjuer med myndigheter i Sarawak, fagforeninger, lokale frivillige organisasjoner og lokalbefolkning som bor i de aktuelle konsesjonsområdene. Feltundersøkelsene ble gjennomført i april og september 2009.

Rådet har i tillegg benyttet seg av nye Landsat-satelittbilder for de aktuelle konsesjonsområdene. Disse er blitt analysert og sammenliknet med tidligere bilder.⁴ Landsat-bildene har en oppløsning på 15-30 m og er tilstrekkelig detaljerte til at skogsbilveier, skadet skog og flatehogster kan ses på bildene. Satelittbildene er brukt for å finne fram til områder hvor det pågår eller nylig har pågått hogst innenfor Samlings konsesjoner og for å vurdere om det pågår hogst i forbudte områder innenfor eller utenfor konsesjonsområdene.

Rådet har skaffet til veie konsesjonene for fire av Samlings hogstkonsesjoner i Sarawak, samt en skogbruksplan for ett av disse områdene (som riktignok er utløpt). Rådet har også hatt tilgang til miljøkonsekvensvurderingene for andre gangs hogst (*re-entry logging*) i tre av Samlings konsesjonsområder og miljøkonsekvensvurderingene for alle de seks av Samlings hogstkonsesjoner som nå er blitt omdisponert til plantasjer. I tillegg har rådet hatt kart som viser planlagt arealbruk innenfor konsesjonsområdene, slik som skogsbilveier, hvilke områder som skal settes av som grønne korridorer og til lokalbefolkningen, kantsoner langs vassdrag, hvilke områder som er klassifisert som bratt terreng, hvor det skal gjennomføres selektiv hogst og hvor flatehogst er tillatt.⁵ Disse dokumentene, samt dokumenter som omhandler skog- og miljølover i Sarawak, er lagt til grunn i vurderingen av selskapets virksomhet.

For Samlings operasjoner i Guyana har rådet i hovedsak benyttet seg av eksisterende, offentlig tilgjengelig informasjon.

Denne tilrådsningen er i stor grad basert på rådets egne undersøkelser. Andre kilder fremgår av fotnotene i tilrådsningen.

3 Hva rådet har tatt stilling til

Rådet besluttet å vurdere Samling Global på sitt møte 3. mars 2008, kort etter at selskapet var kommet inn i fondets portefølje. Rådet var allerede kjent med at selskapet var beskyldt for ulovlig hogst og medvirkning til krenkelser av urfolks rettigheter i sine konsesjonsområder i Malaysia og Guyana. Rådet har også mottatt henvendelser fra den sveitsiske organisasjonen Bruno Manser Fonds og det norske Regnskogfondet om å undersøke Samling Globals virksomhet med hensyn til medvirkning til brudd på menneskerettigheter og alvorlig miljøskade i disse landene.

I mer enn 20 år har det pågått en konflikt mellom Samling og urfolksgrupper i delstaten Sarawak i Malaysia om landrettigheter. Mest omtalt er saken knyttet til Penan-folket i den øvre delen av Baram på Borneo mot grensen til Indonesia.⁶ Det er blitt hevdet at Samling og andre skogselskaper tidlig på 1980-tallet fikk tildelt konsesjoner uten at urfolk og lokalbefolkningen i disse områdene var blitt hørt. Etter hvert som hogsten utviklet seg, opplevde Penan-folket at avvirkningen førte til dramatiske negative effekter på skogen og dermed også deres leveområder. Siden 1998 har urfolksgrupper som lever innenfor

konsesjonsområdene, anlagt tre saker mot fire av Samlings datterselskaper og myndighetene i Sarawak om retten til land. Sakene er ennå ikke avgjort i det malaysiske rettssystemet.⁷ I desember 2009 anla fem Penan-grupper ytterligere to saker mot to av Samlings datterselskaper. Også disse sakene dreier seg om landrettigheter og kompensasjon for skade som urfolkene mener at selskapet har påført dem i løpet av sine tidligere operasjoner.⁸

Rådet har ikke vurdert anklagene om krenkelser av urfolks rettigheter.

I henhold til de etiske retningslinjenes punkt 4.4, annet ledd har rådet vurdert om fondets investeringer i Samling Global er en uakseptabel risiko for at fondet medvirker til alvorlig miljøskade. Rådet har konsentrert sin vurdering om Samlings virksomhet i Sarawak. Rådet har også gjennomgått informasjon om Samlings datterselskap, Barama Company Ltd., involvering i ulovlig hogst i Guyana.

I tidligere vurderinger av alvorlig miljøskade har Etikkrådet lagt vekt på følgende:⁹

- om skaden er stor,
- om skaden medfører irreversible eller langsiktige virkninger,
- om skaden har store negative konsekvenser for menneskers liv og helse,
- om skaden er et resultat av brudd på nasjonale lover eller internasjonale normer,
- om selskapet har unnlatt å handle for å forhindre skade,
- om selskapet har gjennomført tiltak for å rette opp skadeomfanget i tilstrekkelig grad,
- om det er sannsynlig at selskapets uakseptable praksis vil fortsette.

Denne tilrådingen handler om kommersiell skogsdrift i tropisk regnskog og skiller seg på den måten fra de andre miljøsakene som rådet har vurdert, der det særlig har vært forurensninger som har forårsaket alvorlig miljøskade. Kommersiell hogst foregår i regi av skogselskaper som får tilgang til skogressursene gjennom konsesjoner tildelt av myndighetene. Slik hogst, samt omdisponering av naturskog til plantasjer, er ansett som en vesentlig årsak til avskogingen og forringelsen i tropisk regnskog, blant annet på grunn av ødeleggende hogstmetoder og at miljøverdiene i skogen ikke blir tatt hensyn til.¹⁰ I tillegg frigjør hogst og avskoging store mengder klimagasser. Rådet har i denne tilrådingen likevel ikke tatt stilling til verken hogst, hogstmetoder eller plantasjedrift som sådan, men konsentrert sin vurdering om ulovlig hogst og de miljøskader som oppstår når lover og regler ikke følges.

Mange land, også Malaysia, har innført lover og regler som skal bidra til å begrense miljøskader knyttet til skogsdriften. Lovgivningen gir en rekke bestemmelser om hvordan skogsdriften skal foregå, og stiller krav til blant annet hogstmetoder, hogstsykluser, veibygging, tiltak for å hindre erosjon og forurensning av vassdrag, m.m. Det er heller ikke tillatt å drive hogst utenfor konsesjonsområdet, i vernede områder og av vernede treslag, eller å avvirke mer tømmer enn det som er stipulert i konsesjonsvilkårene. Når slike krav ikke blir overholdt, er det en betydelig risiko for at skogsdriften vil føre til mer omfattende og alvorlige miljøskader, og bidra til økt avskoging og forringelse av skogen, forsterke tap av biologisk mangfold og utslipp av klimagasser. I tillegg til miljøskadene kan ulovlig hogst medføre at leveområder og livsgrunnlag for mennesker som er direkte eller indirekte avhengig av skogen, blir skadet eller ødelagt.

I forarbeidene til de etiske retningslinjene ble ulovlig hogst omtalt spesielt, i lys av de miljøskadene dette kan medføre. Graver-utvalget har definert ulovlig hogst som:

«*avvirkning, transport og kjøp og salg av tømmer i strid med nasjonal lovgivning. Dette inkluderer også korruperte metoder for å få tilgang til skogområder, uttak av tømmer fra vernede områder, hogst av vernede arter, eller at hogsten overstiger tillatt hogstkvantum. Ulovligheter skjer også gjennom illegal videreføring, eksport, feilaktige tolldeklarasjoner, og unnlattelse av betaling av skatter og avgifter.*» Utvalget sier også at: «*Dersom slike forhold avdekkes i selskaper som Petroleumsfondet er investert i, vil det kunne kvalifisere for bruk av uttreksmekanismen.*»¹¹

Utover det at hogst skjer i strid med nasjonal lovgivning, finnes det ingen internasjonalt omforent definisjon av hva ulovlig hogst innebærer. Graver-utvalgets definisjon og tolkning er imidlertid i samsvar med det som andre internasjonale aktører, blant annet EU¹² legger til grunn i sine initiativer. Rådet har derfor lagt definisjonen ovenfor til grunn i sin vurdering av om Samlings praksis faller inn under kriteriene for «alvorlig miljøskade». Rådet oppfatter imidlertid utdypingen av hva ulovlig hogst inkluderer, som eksempler og ikke uttømmende.

Fondets etiske retningslinjer gjelder *eksisterende* og *fremtidige* normbrudd. Dette innebærer at rådet må vurdere om det foreligger en risiko for at selskapets uakseptable praksis vil fortsette. Selskapets tidligere handlemåte kan gi en indikasjon på hvordan det vil opptre i fremtiden og danner derfor et grunnlag for å vurdere om det foreligger en *uakseptabel risiko* for at uetiske handlinger vil finne sted i fremtiden.

4 Om Samlings virksomhet

4.1 KORT OM SELSKAPET

Samling Global Limited er et integrert skogselskap med skogressurser, produksjonsanlegg og distribusjonsnettverk lokalisert i forskjellige regioner i verden. Selskapet produserer tømmer, kryssfiner og finer. Det er registrert på Bermuda, notert på børsen i Hong Kong og har hovedkontor i Malaysia. Samling har sin virksomhet i delstaten Sarawak, i den malaysiske delen av Borneo.¹³

Samling ble stiftet i Sarawak i 1976 og har siden blitt restrukturert en rekke ganger, sist i 2006 for å etablere et konsern, Samling Global Ltd., som ble notert på Hong Kong børsen etter en offentlig emisjon i 2007.¹⁴ Samling Globals skogsdrift og hogst synes å være organisert gjennom datterselskapene Barama Company Limited, Syarikat Samling Timber Sdn. Bhd. og Lingui Developments Berhad. De to førstnevnte er heleide datterselskaper, mens Samling har en eierandel på 67,23 prosent i Lingui.¹⁵ Hogstkonsesjonene eies og drives av heleide datterselskaper til Samling Globals datterselskaper.

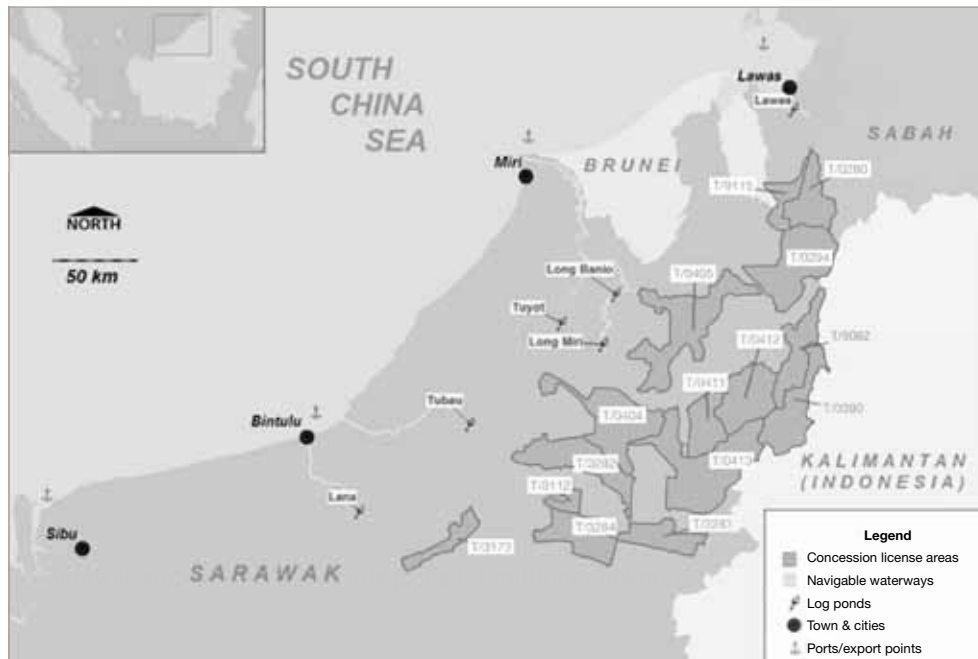
Samling hevder å ha «*a long track record of developing, investing in and operating forest concessions and downstream wood products processing operations of over 30 years.*»¹⁶ Etter hvert som Sarawaks skogressurser i løpet av de siste 20 årene er blitt betydelig redusert, har Samling utvidet sin virksomhet til andre land og til å omfatte plantasje, særlig palmeolje.

I 2009 rapporterte Samling om at selskapets verdier hovedsaklig består av hogstkonsesjoner, men at det også har plantasjer og eiendommer i Malaysia, Guyana, New Zealand og Kina. Alle hogstkonsesjonene er i naturlig tropisk regnskog som dekker et område på

(14,000 km²) i Sarawak, Malaysia og 1,6 millioner hektar (16,000 km²) i Guyana. Selskapets plantasjer finnes i Malaysia, (430 000 ha), New Zealand (35 000 ha) og Kina (1 000 ha).¹⁷ Samling avvirker mer enn 2,3 millioner m³ årlig, hvorav over 80 prosent i Malaysia.

4.2 SAMLING GLOBALS VIRKSOMHET I SARAWAK, MALAYSIA

Ifølge Samlings emisjonsprospekt fra 2007 hadde selskapet da 15 hogstkonsesjoner i Sarawak som dekker et område på ca. 1,4 millioner hektar regnskog (se Figur 1).

Figur 1: Samlings hogstkonsesjoner i Sarawak¹⁸

Av den uavhengige tekniske vurderingen av selskapet som Samling fikk utført i forkant av emisjonen i 2007, fremgår det at 82 prosent av det drivverdige arealet i konsesjonsområdene allerede har vært avvirket en gang.¹⁹ Noen av hogstkonsesjonene er nå inkludert i overlappende konsesjoner for anlegg av plantasjer (*Licenses for planted forests, LPF*), og i disse blir all skog fjernet ved hogst.

Pågående aktivitet

Gjennom analyser og sammenlikning av Landsat-bilder fra 2007 og 2009 med noe eldre Google Earth bilder²⁰ ble områder med pågående hogst innenfor konsesjonsområdene identifisert. Disse viste at det nylig er gjennomført flatehogster i de områdene der det er planlagt plantasjer (LPF-områder). De viste også at det pågår hogst innenfor konsesjonsområdene T/0411, T/0413, T/0390, T/9082 og T/0294. Mens flatehogsten i LPF-områdene blir gjennomført i raskt tempo, synes Samling nylig å ha stanset hogsten i de minst tilgjengelige områdene (T/9082, T/0390). Andre runde hogst (*re-entry selective logging*) pågår i T/0411 og T/0294, mens områdene i T/0413 avvirkes for første gang. Tabell 1 nedenfor gir en status over aktiviteten i hogstkonsesjonene i the Miri and Limbang Divisions i Sarawak.

Tabell 1: Status for avvirkningen i Samlings hogstkonsesjoner i Miri & Limbang Divisions, Sarawak, Malaysia (per 2009)

Konsesjon	Nyere og pågående aktivitet	Konsesjonen er gyldig til ²¹
T/9115	Satelittbilder fra 2007 viser at andre runde hogst pågår.	2015
T/0280	Nesten hele området er nå lagt ut til flatehogst, og skal omgjøres til plantasjer (Plantation license LPF 0005). Hogsten synes ennå ikke å være påbegynt.	T/0280 – 2009 LPF 0005 - 2058
T/0294	Satelittbilder fra 2007 og 2009 viser at intensiv andre runde hogst pågår i den sør-østre delen av konsesjonen i området rundt Batu Lawi, i og rundt et område som er avsatt til utvidelse av nasjonalparken Pulong Tau National Park.	2015
T/0405	Det er gitt tillatelse til flatehogst i den nordre delen av konsesjonen, som er omgjort til konsesjon for plantasjer (Planted Forest Licence LPF 0020). Satelittbilder fra 2007 og 2009 viser påbegynt flatehogst i enkelte områder og omfattende andre runde hogst, og at dette fortsetter i 2009. Ingen indikasjoner på nyere avvirkning i den sørlige delen av konsesjonen.	2013
T/9082	Denne konsesjonen ligger lengst opp i Barama nedbørfeltet og synes å være den siste av konsesjonene som blir avvirket. I motsetning til de øvrige av Samlings konsesjoner, finnes det her ennå områder med urskog som aldri har vært hogd tidligere. Den første runden med hogst er påbegynt nylig, men etter det rådet kjenner til, ble den stanset av selskapet mot slutten av 2008. Satelittbilder fra 2009 viser at det har pågått hogst og at områder er blitt ryddet i forbindelse med bygging av en skogsbilvei til Bario.	2011
T/0390	I den nordre delen av denne konsesjonen, nær grensen til Indonesia, ble det gjennomført første gangs hogst i 2005-2007, men også denne har, etter det rådet kjenner til, blitt stanset av selskapet mot slutten av 2008. Den søndre delen er avvirket.	2012
T/0412	I løpet av 1990-årene var det intensiv hogst i den sørlige delen av konsesjonsområdet, men det er ingen indikasjoner på nylig aktivitet. Den nordre delen er sertifisert under det malaysiske skogsertifiseringssystemet MTCC, ²² men det synes ikke å pågå noen aktivitet her nå.	2013
T/0411	Denne konsesjonen ble første gang avvirket tidlig på 1990-tallet, og i 2002 ble andre gangs hogst påbegynt. Andre gangs hogst pågår i de søndre delene av konsesjonen.	2013
T/0413	Første gangs hogst har pågått i den midtre delen av konsesjonen, sør for T/0411 (se Figur 1), siden 2007 og pågår fremdeles. Satelittbilder fra 2007 og 2009 viser intensiv hogst.	2018
T/0404	Området er blitt omgjort til konsesjon for plantasjer (<i>Licence for planted forest</i> LPF 0021), og det er gitt tillatelse til flatehogst av nesten hele konsesjonsområdet. Flatehogst er pågående og synlig på satelittbilder fra 2007. Tømmeruttaket fra denne konsesjonen er betydelig.	2013

4.3 SKOGFORVALTNING I SARAWAK

Delstaten Sarawak har selvstyre over skogressursene, som forvaltes av to offentlige organer: *the Forest Department of Sarawak*, som har ansvaret for tildeling av konsesjoner og administrative funksjoner,²³ og *the Sarawak Forestry Corporation*, som er ansvarlig for operative funksjoner herunder håndhevelse av lovverket og konsesjonsvilkår som konsesjonsinnehaverne, underleverandører og andre operatører må etterleve.²⁴

Hogstkonsesjoner (timber licenses) blir tildelt av *the Forest Department*.

Hogstkonsesjonen dekker et kartfestet areal og fastsetter hvilke krav selskapet må etterleve. Det kreves blant annet at selskapet må utarbeide og få godkjent en rekke generelle og

årlige planer, herunder en skogbruksplan. Skogbruksplanen detaljerer hvordan hogsten i konsesjonsområdet skal foregå, for eksempel hvilke arter som skal avvirkes, minimum diameter på trær som hogges (*diameter cutting limits*), hvilke teiger som kan avvirkes per år (såkalte *coupes*), maksimum hogstkvantum, veibygging, etc. Skogbruksplanen er normalt gyldig i 5-10 år.

I konsesjonsområdene avvirkes tømmeret i en syklus på normalt 25 år. Når konsesjonen er tildelt, må selskapet utarbeide en generell hogstplan (*General Harvesting Plan*) som viser hvordan skogteigene (*coupes*) og veinettet er lagt ut i hele konsesjonsområdet.²⁵ Etter at denne generelle hogstplanen er godkjent av *the Forestry Corporation*, må selskapet utarbeide og få godkjent årlige hogstplaner for hver enkelt skogteig. Denne detaljerte hogstplanen definerer blant annet driftsområdene innenfor teigen, hogstmetoder, veinett, hvilke områder som skal settes av og hvilke andre viktige ressurser og områder som skal tas vare på. Selskapet må så få tilsagn til å starte aktiviteten i hogstområdet (*Permit to Enter Coupe*) før hogsten kan startes opp. Godkjennelsen av *The Permit to Enter Coupe* prosessen går i alt gjennom fem faser, fra den første planleggingen og oppmålingen av grenselinjer, gjennom planlegging og kartfesting av veinettet og til slutt selve hogsten.

I Samlings emisjonsprospekt er prosessen videre beskrevet slik: «*The trees selectively harvested from the coupes must be of a prescribed minimum diameter and must be species that are not protected for harvesting. Logs harvested from individual concessions will be tagged by us with log identification tags for identification and tracking and will then be delivered to locations designated by the Sarawak Forestry Corporation for royalty marking. The log identification tags contain information on species, concession, coupe and block number.*»²⁶

Hogstkonsesjonene i Sarawak har normalt en gyldighet på 20-25 år. *The Sarawak Forest Department* tar beslutning om eventuell fornyelse. Vanligvis får selskapet fornyet konsesjonen med mindre konsesjonsområdet blir lagt om til plantasjer, eller at konsesjonsvilkårene er blitt brutt. Alvorlige overtredelser av konsesjonsvilkårene vil kunne påvirke fornyelse av konsesjonen og føre til at konsesjonen blir trukket tilbake. Etter det rådet kjenner til, er det imidlertid svært sjelden og nærmest ukjent at skogmyndighetene i Sarawak ikke fornyer eller inndrar konsesjoner på grunn av regelbrudd.²⁷ Ifølge Samlings emisjonsprospekt er ingen av selskapets konsesjoner blitt trukket tilbake på grunn av regelbrudd siden det fikk sin første konsesjon i 1976.²⁸

The Forestry Corporation har ansvaret for håndhevelse av krav og konsesjonsvilkår.²⁹ Ifølge deres hjemmeside skjer dette gjennom informasjonsinnsamling, påvisning av ulovlige aktiviteter, etterforskning av anklager og rettsforfølging av lovovertrедelser.

Myndighetene i Sarawak er blitt kritisert for svak håndhevelse av skoglovgivningen. Ifølge statsaktoratet i Sarawak (*State Attorney-General*) «*the state suffers economic loss through illegal logging, unlawful occupation of State land and false land claims...The State government's enforcement unit does not have the manpower, and logistical and intelligence procurement ability of the police.*»³⁰ I årsrapporten for 2008 beskriver Malaysias riksrevisor (*Auditor General*) skogmyndighetenes forvaltning av skogressursene i Sarawak som utilfredsstillende.³¹ Rapporten viser til at svak håndhevelse og kontroll har ført til ulovlig hogst og bidratt til miljøskader, særlig forurensning av vassdrag, erosjon, jordskred, sedimentering og flom. I stikkprøver av tre hogstkonsesjoner som ble gjennomgått av

riksrevisjonen i løpet av april 2009, kom det frem at hogster var gjennomført i bratt terreng med mer enn 35 graders helning og i kantsoner mot vassdrag, begge deler i strid med konsesjonsvilkårene. To av disse områdene (T/3112 and T/3284) er Samlings konsesjoner.³² Riksrevisjonens gjennomgang av konsesjoner for andre gangs hogst (*re-entry logging permits*) viste dessuten at mange av områdene ble avvirket uten at selskapet hadde gjennomført miljøkonsekvensvurderinger slik loven stiller krav om³³ – noe som også rådets egne undersøkelser har avdekket i to av Samlings konsesjonsområder og som er nærmere beskrevet nedenfor. Myndighetene i Sarawak har stilt spørsmål til enkelte av riksrevisjonens funn, og hevder at rapporten ikke reflekterer den generelle situasjonen. *The Sarawak Forestry Department* har anmodet om at det gjøres endringer i rapporten, og riksrevisoren har lovet å vurdere innholdet på nytt.³⁴

4.3.1 Reguleringer og spesifikke krav til hogst

Basert på de dokumentene som rådet har hatt tilgang til,³⁵ relevant lovgivning og intervjuer med ansatte hos skogmyndighetene og andre med detaljert kunnskap om skogsdrift i Sarawak og åpne kilder har rådet etablert et grunnlag for å vurdere Samlings skogsdrift. I rådets undersøkelser er det avdekket aktiviteter som med stor sannsynlighet er brudd på krav. I tabellen nedenfor er grunnlaget for denne vurderingen beskrevet.

Tabell 2: Relevante krav for de antatte overtredelsene som er avdekket i rådets undersøkelser

Hogst og veibygging utenfor konsesjonsområdet	Konsesjonsområdet T/0390 strekker seg langs grensen til Indonesia. Kart over området, som er inkludert i hogstkonsesjonen, viser at grensen for konsesjonsområdet ligger minst 1 km fra den internasjonale grensen, se Figur 1 og Figur 11 nedenfor. En miljøkonsekvensvurdering som er gjennomført for et annet konsesjonsområde, sør for T/0390 og som også ligger inntil grensen, viser til at myndighetene stiller krav om 1 km bred buffersone mellom konsesjonsområdet og den internasjonale grensen. ³⁶ Det er ikke tillatt med noen inngrep i buffersonen, og hogst utenfor konsesjonsgrensen er ulovlig i henhold til konsesjonsvilkårene.
Hogst av fredede arter	De mest vanlige fredede treslagene, Engkabang ³⁷ and Tapang (<i>Koompassia excelsa</i> ³⁸), er listet i vedlegg 2 av <i>the Wildlife Protection Ordinance</i> . Det er forbudt å avvirke slike trær med mindre det er gitt spesiell tillatelse fra <i>the Wildlife Controller</i> . Normalt kreves det individuelle tillatelser for hvert enkelt tre som skal hogges, og tillatelsen må fornyes årlig dersom den ikke blir brukt. Tillatelsen skal være utstilt på konsesjonsinnehaverens kontor. Etter det rådet kjenner til, blir slike tillatelser normalt bare gitt unntaksvis i spesielle tilfeller, for eksempel når et tre blokkerer en viktig skogsbilvei eller er en fare for omgivelsene.
Andre gangs hogst uten at miljøkonsekvensene er vurdert	I henhold til <i>The Natural Resources and Environment (Prescribed Activities) (Amendment) Order, 1997, First Schedule, Article 2 (i)</i> har det siden 2005 vært et krav i Sarawak om at selskaper må ha gjennomført og fått godkjent en miljøkonsekvensvurdering av <i>the Natural Resources and Environment Board (NREB)</i> for andre gangs hogster kan gjennomføres på områder som er større enn 500 ha. NREB er et selvstendig myndighetsorgan uten tilknytning til skogmyndighetene. Strafferammen for å gjennomføre hogster uten miljøkonsekvensvurdering er en bot på 10 000 malaysiske ringgit (NOK 17 000) og/eller fem års fengsel.

Hogst for bygging av skogsbilveier

Skogbruksplanen spesifiserer maksimumsbredde på hogstgatene. I henhold til skogbruksplanen for konsesjonen T/0390 (som er utløpt) skal hogstgaten for hovedveier ikke være bredere enn totalt 60 m, for sekundære veier 50 m og for samleveier 40 m. I konsesjonsvilkårene (*Timber Licence*) for T/0390, som fortsatt er gyldig, heter det at minimum hogstdiameter bare kan fråvikes i en avstand mindre enn 30 m fra veiens midtlinje. Det er derfor sannsynlig at flatehogst i en avstand på mer enn 20-30 m på hver side av skogsbilveien er ulovlig. Skogbruksplanen stadfester dessuten at 'the licensee must ensure that when constructing roads and skidtrails and when harvesting, erosion and siltation of streams and rivers are kept to a minimum' og videre at 'logging methods causing excessive damage to the forest and its ground cover will not be permitted'. Ifølge intervjuer med skogmyndighetene er skogbruksplaner standardiserte og varierer lite over tid.

Hogst nær vassdrag

Skogbruksplanen som er nevnt ovenfor, inkluderer et krav om at 'the licensee must ensure that when constructing roads and skidtrails and when harvesting, erosion and siltation of streams and rivers are kept to a minimum', men dette er ikke konkretisert nærmere. Ifølge miljøkonsekvensvurderingen for andre gangs hogst i T/0411 skal det ikke foregå hogst nærmere enn 20 m fra mindre vassdrag, og i større avstand for større elver. Dette samsvarer med opplysninger som fremkommer i en evaluering av the Malaysian Timber Legality Assurance system (TLAS): «The harvesting of trees growing in buffer zones intended to protect permanent water courses (20m either side) are prohibited.»³⁹ Ifølge intervjuer med skogmyndighetene i Sarawak er en hogstgrense på 20 m mot vassdrag et sannsynlig krav i Samlings konsesjoner.

Hogst og veibygging i bratt terreng

I skogbruksplanen som er referert ovenfor, heter det at: »those forested areas confirmed to be terrain IV by ground survey during the detailed planning stage of each coupe will not be allowed to be harvested'. Klasse IV terreng er her definert som områder med mer enn 35 grader helning. Miljøkonsekvensvurderingen for T/0411 fastslår at konvensjonell hogst er forbudt i klasse IV terreng, men at helikopterdrift er tillatt. Dette fremkommer også i en presentasjon fra the Forest Corporation som fastsetter at skogsdrift med traktorer er forbudt i klasse IV terreng, men at helikopterdrift kan være tillatt.⁴⁰ Kart over konsesjonsområdene og tilsagn om å starte hogst (Permits to enter Coupes) som er inkludert i miljøkonsekvensvurderingen for andre gangs hogst i T/0411 og T/0298, viser tydelig grenselinjene for klasse IV terreng. Disse grensene er brukt i analysene som er vist i Figur 7, Figur 14, og Figur 15.

Forurensning av vassdrag som følge av veibygging

Skogbruksplanen som rådet har hatt tilgang til, fastslår at konsesjonsinnehaveren må anlegge veier på en slik måte at risikoen for avrenning av jord til vassdrag minimeres. Den stiller også krav om at grus og overskuddsmasse knyttet til veibyggingen må deponeres i stabile områder og på en slik måte at avrenning til og forurensning av bekker og elver unngås. Videre fastslås det at hogstavfall som oppstår i forbindelse med veibyggingen må ryddes bort fra alle dreneringsgrøfter.

Minste diametermål for hogst

I de hogstkonsesjonene som rådet har hatt tilgang til, er det stilt krav om at trær med mindre diameter enn det fastsatte minstemålet som er spesifisert i skogbruksplanen, ikke skal avvirkes. I den ovennevnte skogbruksplanen er minstemålet satt til 60 cm diameter ved brysthøyde for trær i dipterocarpfamilien⁴¹ og 45 cm for andre tresorter. Ifølge hogstkonsesjonene kan mindre trær avvirkes i forbindelse med veibygging, dersom de ligger innenfor grensen på 30 m fra veiens midtlinje. Miljøkonsekvensvurderingen for T/0411 viser til de samme kravene, og minstemålene samsvarer også med opplysningene i en presentasjon fra the Forestry Corporation.⁴² Ifølge intervjuer med skogmyndighetene er disse grensene standardkrav i alle skogbruksplaner. Minstemålene gjelder ikke for områder der det er gitt tilsagn om omdisponering av områder til plantasjer.

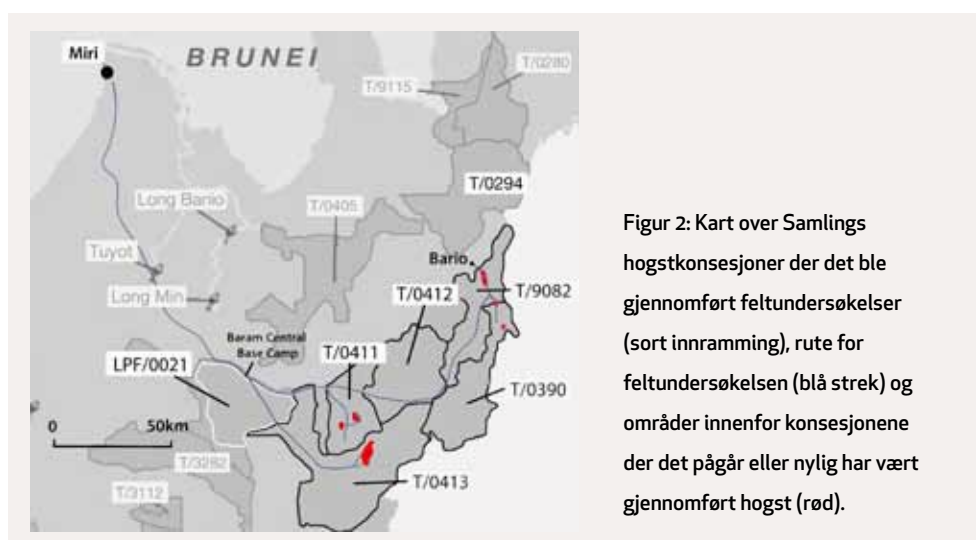
4.4 ETIKKRÅDETS UNDERSØKELSER AV ULOVLIG HOGST OG ALVORLIG MILJØSKADE I SAMLINGS KONSESJONSOMRÅDER I SARAWAK

Utvalg av konsesjonsområder

For å fremskaffe informasjon om Samlings skogsdrift ble fem av konsesjonsområdene som er listet i tabell 1, valgt ut for videre feltundersøkelser: T/9082, T0390, T/0411, T/0413 og T/0404 som nå er omgjort til konsesjon for plantasjer LPF/0021. Rådet la vekt på å prioritere hogstkonsesjoner framfor konsesjoner for plantasjedrift, ettersom det er få krav til skogsdriften når skog skal hogges ned for og omgjøres til plantasjer. T/0404 ble likevel inkludert, ettersom den måtte passeres på veien til øvrige områdene. Analyser av satelittbilder viste at hogster nylig var blitt gjennomført i konsesjonene i Baram-nedbørfeltet, i den østlige delen av Sarawak. Den første undersøkelsen som rådet fikk gjennomført i april 2009, antydte dessuten at det hadde pågått ulovlig hogst i flere av konsesjonene i dette området. Det ble derfor lagt opp til en feltundersøkelse i Baram-området som inkluderte disse områdene. De fem tilgrensende konsesjonsområdene som ble undersøkt nærmere er vist i Figur 2.

Gjennom undersøkelsen fra april 2009 fikk rådet dessuten informasjon om at Samling trolig hadde drevet hogst i et område som var satt av til nasjonalpark. Konsesjonen T/0294 ble derfor inkludert i rådets videre undersøkelser. Vurderingene her er hovedsakelig basert på analyser av satelittbilder og annen informasjonsinnhenting.

Rådets undersøkelser av hvert enkelt område er beskrevet nedenfor.

Figur 2: Kart over Samlings hogstkonsesjoner der det ble gjennomført feltundersøkelser (sort innramming), rute for feltundersøkelsen (blå strek) og områder innenfor konsesjonene der det pågår eller nylig har vært gjennomført hogst (rød).

4.4.1 Konsesjonsområde T/0294 – Ravenscourt Sdn. Bhd.

Fra midt på 1990-tallet var det diskusjoner mellom myndighetene i Sarawak og internasjonale bistandsgivere om å opprette en ny nasjonalpark i øvre Baram. Etter mer enn ti år med forhandlinger, og millioner av dollar i støtte fra sveitsiske og amerikanske myndigheter kanalisert gjennom et stort prosjekt i regi av *the International Tropical Timber Organisation (ITTO)*, ble Pulong Tau National Park formelt kunngjort i 2005. ITTO har

etter dette også vært involvert i arbeidet med å utvide nasjonalparken til å inkludere et område rundt Batu Lawi-fjellet, nord for den eksisterende nasjonalparken, og som er en del Ravenscourt Sdn. Bhd.⁴³sitt konsesjonsområde T/0294.⁴⁴

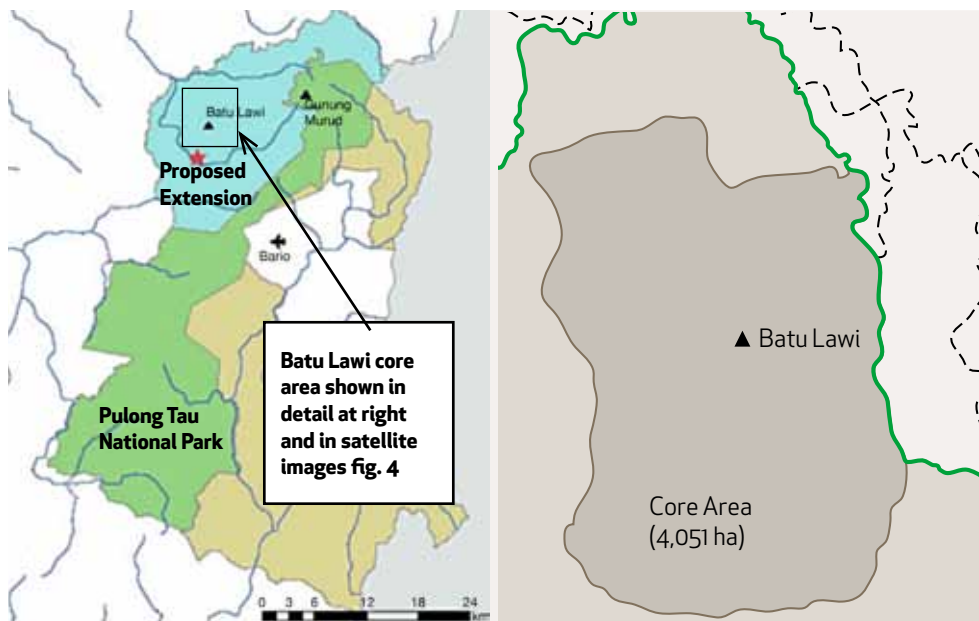
Andre gangs hogst uten miljøkonsekvensvurderinger

Miljøkonsekvensvurderingen for andre runde hogst i T/0294, som ble offentliggjort i november 2008, fastslår at Samling, gjennom sitt datterselskap Ravenscourt, siden 2003 har gjennomført andre gangs hogster i området uten at miljøkonsekvensene er vurdert.⁴⁵ Ettersom dette er et lovfestet krav i *the Natural Resources & Environment Ordinance*, er det rimelig å anta at hogsten i konsesjonsområdet har vært i strid med forskriften siden den ble innført i 2005. I sitt brev til rådet hevder Samling at skogmyndigheten ikke gjennomførte dette kravet før i 2008, og at selskapet hadde fått tillatelse til hogst (*Permit to Enter Coupe*), se også avsnitt 5.1 for nærmere omtale.⁴⁶

Hogst innenfor et område som er vedtatt avsatt til utvidelse av nasjonalparken

Satelittbilder fra 2007 og 2009 viser at Samling nylig har drevet intensiv hogst i området rundt Batu Lawi (se Figur 4 og Figur 6). Dette spesifikke området er blitt beskrevet som et økologisk kjerneområde i utvidelsen av nasjonalparken (Figur 3).

I de to årene fra mai 2007-mai 2009 har Samling utvidet hogsten i dette kjerneområdet (se Figur 4). Analyser av terrengdata fra Google Earth indikerer at noen av de områdene der det pågår hogst er svært bratte (mer enn 35 graders helning). Et område hvor det har vært drevet svært intensivt, strekker seg over 300 m oppover i den østlige fjellsiden.

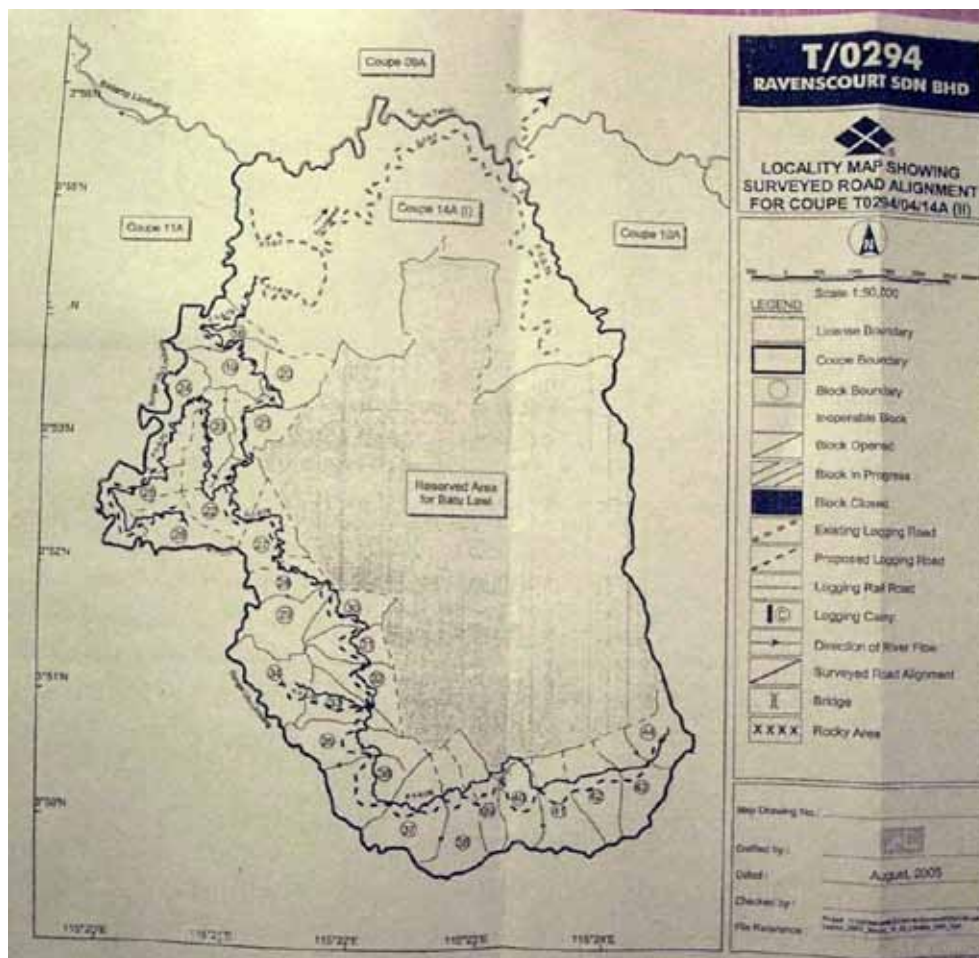
Figur 3: Venstre bilde: Kart over Pulong Tau National Park (grønn), som viser den foreslåtte utvidelsen av parken mot nord rundt Batu Lawi (blå).⁴⁷ Høyre bilde: Kartet viser det økologiske kjerneområdet ved Batu Lawi, innenfor Samlings konsesjon T/0294.⁴⁸

Figur 4: Venstre: Landsat-bilder fra mai 2007 av det samme kjerneområdet som vist i Figur 3 ovenfor (skogsbilveiene til høyre er synlig på begge bildene), viser at det er gjennomført intensive hogster innenfor kjerneområdet. Høyre: To år senere viser Landsat-bilder fra mai 2009, at hogstene er blitt utvidet og strekker seg lenger inn i området og langt oppover de østre sidene av fjellmassivet (hogstområder og veier er markert med rødt)

Ifølge dokumenter som er lagt ved miljøkonsekvensvurderingen for andre gangs hogsten i T/0294, ble Batu Lawi området offisielt vedtatt som en utvidelse av nasjonalparken den 13. mai 2008. Dette fremgår av et brev fra skogdirektøren i Sarawak (*Sarawak Director of Forests*) til Ravenscourt datert 23. mai 2008, og der selskapet også blir informert om at området vil bli tatt ut av konsesjonsområdet: « *YAB Pehin Sri Ketua Menteri Sarawak has approved the extension area of Pulong Tau National Park on 13 May 2008. The extension area affects part of Coupes 10A, 13A & 14A of Licence T/0294 [] and it will have to be excluded from the License.* »⁴⁹

Figur 5: Kart over hogstområdene (Coupe map) som ligger ved tilsagnet om hogst (Permit to enter Coupe) for Coupe 14A i konsesjonsområdet T/0294

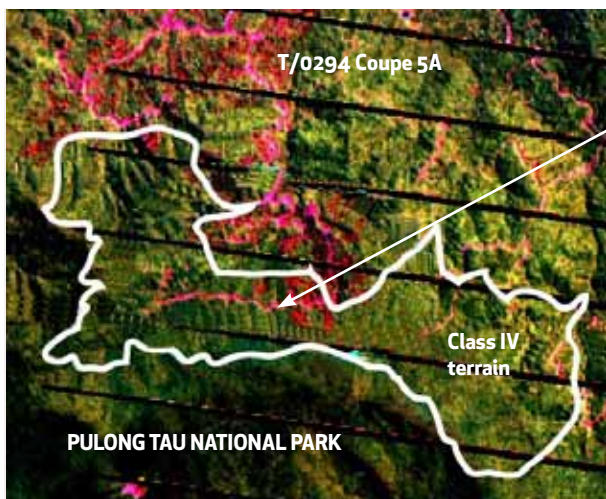
Miljøkonsekvensvurderingen fra november 2008 bekrefter gjentatte ganger at det ikke skal drives hogst i det aktuelle området.⁵⁰ Godkjente kart over konsesjonsområdet og tilsagn om hogst (*Permits to Enter Coupe*), som rådet har hatt tilgang til, viser nøyaktig grensene for konsesjonsområdet. Kartet over driftsområdet Coupe 14A, der Batu Lawi-massivet inngår, viser tydelig at området skal settes av og at det ikke skal gjennomføres hogst her (se Figur 5). Til tross for dette fremgår det av satellittbildene fra mai 2009 (se Figur 4) at det har vært gjennomført omfattende og intensive hogster i det samme området et år etter at selskapet ble pålagt å avstå fra hogst her. Det er grunn til å anta at hogsten har vært gjennomført uten at selskapet har fått tilsagn om at hogst kan startes opp (*Permit to Enter Coupe*). Omfanget av den ulovlige hogsten blir tydelig når grensene for verneområdet tegnes inn på satellittbildet (se Figur 6).

Figur 6: Satelittbilde fra mai 2009 som viser intensiv hogst innenfor verneområdet rundt Batu Lawi (markert med hvit strek). Røde områder viser hogst.

Veibygging og hogst i bratt terreng

Rådet har ikke sammenliknet alle hogstområdene som vises på satelittbildene med grensene for klasse IV bratt terreng. Imidlertid er noen få områder i konsesjonen valgt ut for nærmere vurdering, herunder også den søndre delen av Coupe 05A, der et stort, bratt terrengområde ligger inntil grensen for den eksisterende nasjonalparken. Når terrenggrensene tegnes inn på satelittbildene, fremkommer det at en skogsbilvei på rundt 3 km nylig er blitt anlagt inn i dette klasse IV området, og at det også har vært drevet intensiv hogst her (se Figur 7).

Logging road and logging in prohibited Class IV terrain

Figur 7: Ulovlige skogsbilveier og hogst i klasse IV bratt terreng i Coupe 5A, T/0294 (hvit strek markerer grensen for klasse IV terreng).

Etter rådets vurdering synes det å være liten tvil om at Samling har handlet ulovlig på flere måter i dette konsesjonsområdet, herunder at selskapet i fire år har gjennomført andre gangs hogster uten at miljøkonsekvenser er vurdert, at hogster har pågått i områder som er tatt ut av konsesjonsområdet for å innlemmes i nasjonalparken, i tillegg til hogst og

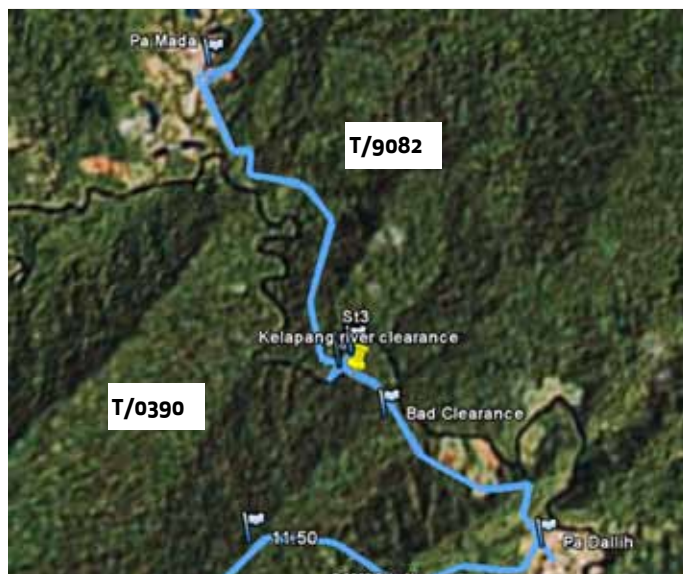
veibygging i bratt terreng der konvensjonell skogsdrift normalt ikke er tillatt. Rådet finner det sannsynlig at hogsten som er gjennomført i disse økologisk viktige områdene har vært ødeleggende for skogens miljøverdier og forårsaket betydelig erosjon, noe som åpenbart har redusert området bevaringsverdi.

4.4.2. Konesjonsområde T/0390 – Merawa Sdn. Bhd.

Satelittbilder viser at det i 2006-2007 og muligens så sent som i begynnelsen av 2009, ble gjennomført hogster i den nordre delen av Samlings konsesjonsområde T/0390, som strekker seg langs grensen til Indonesia. Hogstkonsesjonen tilhører Merawa Sdn. Bhd.⁵¹

Hogst langs veier og i kantsoner og hogstavfall i elver

I den nordligste delen av konsesjonsområdet, danner Kelapang-elven grensen mellom T/0390 og Samlings nabokonsesjon T/9082. Mellom denne elven og den nærliggende landsbyen Pa Dallih, ble det under feltbesøket observert omfattende skogødeleggelser langs traseen for en ny veiforbindelse mellom Pa Dallih og Pa Mada (se Figur 8 for beliggenhet). Analyser av satelittbilder viser at den sørlige delen av denne nye veien ble fullført i mars 2009, mens den nordre delen ennå ikke var påbegynt i mai 2009. Det pågikk ikke hogst i området under feltundersøkelsen.

Figur 8: Satelittbildet viser ruten for feltstudien (blå strek) og beliggenheten til landsbyene Pa Mada og Pa Dallih, og broen over Kelapang-elven

Store ødeleggelser ble observert i et område nær en bro som selskapet hadde bygd over Kelapang-elven. Skog var blitt fjernet på begge sider av veien og mange steder i avstander på mer enn 20-30 m fra veien som sannsynligvis er mer enn det normale kravet. Det var også tydelige tegn på hogst i kantsonen langs elven. Noen steder var all vegetasjon fjernet, og andre steder med gjenværende skog ble det observert stubber innenfor kantsonens 20 m grense, noen av disse var under minstemålet. Selv om bare de nærmeste områdene rundt broen ble undersøkt, ble det funnet stubber tett inntil elvebredden, men mer enn 100 m fra veien slik at hogsten neppe har vært knyttet til byggingen av broen. Det ble også observert store mengder hogstavfall i elven.

Ifølge en innbygger fra landsbyen Pa Dallih, er det gjennomført hogster i kantsonen en rekke steder. Han mente at dette har medført at elven er blitt forurenset med silt og at det derfor var blitt vanskelig å fiske. Han hevdet også at selskapet ulovlig hadde fjernet trær fra et område som var satt av til landsbyen.⁵²

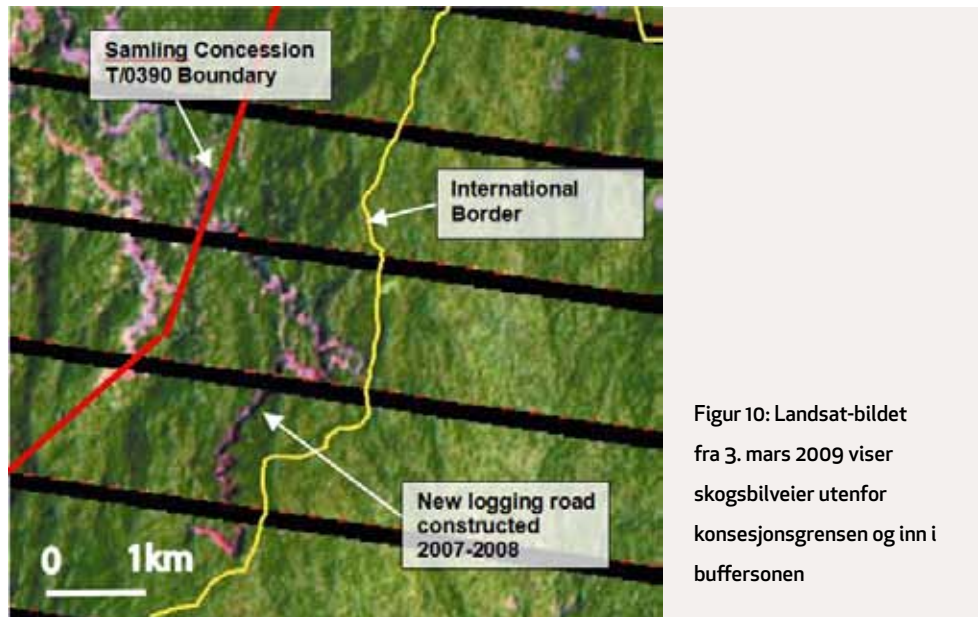

Figur 9: Veien som fører ned til broen over Kelapang-elven (venstre bilde) og hogst og hogstavfall langs Kelapang-elven (høyre bilde)

I sitt brev til rådet kommenterer Samling både vei- og brobyggingen. Ifølge selskapet ble veien (kjent som *the Bario road*) bygget etter anmodning fra lokalbefolkningen og myndighetene for å bedre transportmulighetene og tilgangen til skoler, sykehus og markeder. I den sammenheng var det nødvendig på bygge en bro over Kelapang-elven: »*Samling had to clear the right of way. Stumps were cleared to make way for the bridge crossing. This was not a harvesting operation to cut logs for commercial purposes. The road was built at the request of the indigenous communities and the government to improve accessibility. We are disappointed that your investigators did not make the distinction between social assistance to the communities and commercial harvesting.*»⁵³ Rådet stiller ikke spørsmål til at veien og broen er bygget. Som beskrevet ovenfor, indikerer imidlertid rådets undersøkelser at både hogsten langs veier og i kantsonen er i strid med kravene og har medført store skader på skogen som neppe kan forsvares med at veien og broen er bygget ut i fra sosiale hensyn. Rådet noterer at Samling ikke kommenterer disse skadene i sitt brev til rådet (se for øvrig avsnitt 5.1).

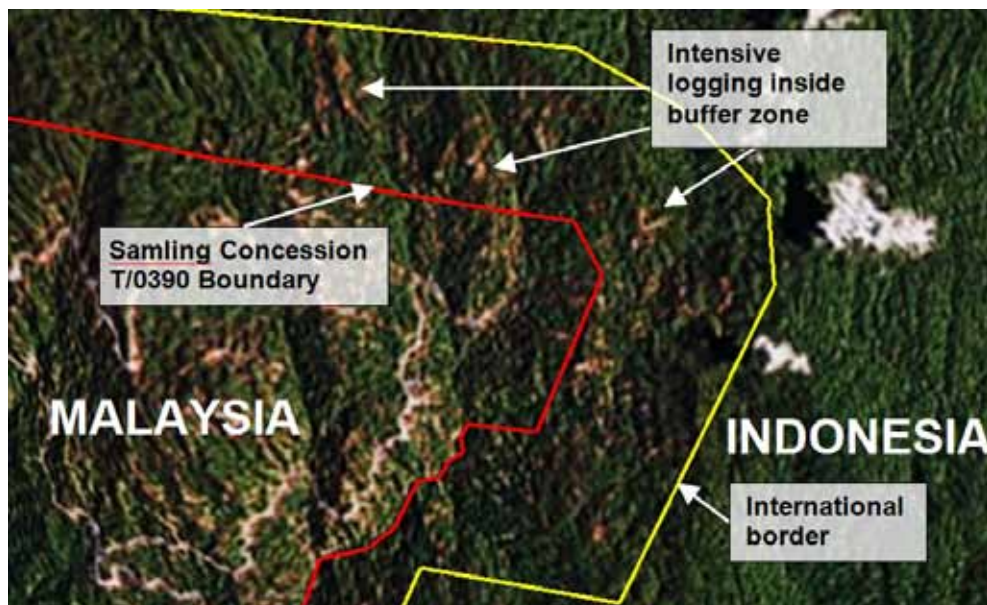
Hogst utenfor konsesjonsområdet og i buffersonen mot grensen til Indonesia

I et område sør for Pa Dallih viser satelittbilder fra mai 2007 og igjen fra mars 2009 at det er blitt anlagt en ny skogsbilvei helt inntil grensen mot Indonesia. Ifølge intervjuer med myndighetene i Sarawak og opplysninger i miljøkonsekvensvurderinger er det et generelt krav om at det skal være en 1 km bred buffersone mellom et konsesjonsområde og en internasjonal grense. Buffersonen skal være urørt. Hogstkonsesjonen for T/0390 med tilhørende kart over konsesjonsområdet viser at grensen for konsesjonsområdet konsekvent går minst 1 km fra landegrensen. Satelittbildene viser imidlertid at den nye skogsbilveien går opp til 5 km utenfor konsesjonsområdet og inn i buffersonen mot den indonesiske grensen (se Figur 10).

Figur 10: Landsat-bildet fra 3. mars 2009 viser skogsbilveier utenfor konsesjonsgrensen og inn i buffersonen

Tidlige satellittbilder tilgjengelig på Google Earth viser at dette ikke er første gang at selskapet gjennomfører hogster utenfor konsesjonsgrensen og inne i buffersonen mot grensen til Indonesia. Google Earth bilder fra et område omtrent 30 km lenger sør, i nærheten av landsbyen Long Sekuan, viser at det tidligere har pågått hogster i buffersonen (se Figur 11). Det er uvisst når disse hogstene ble gjennomført. Nyere satellittbilder viser at hogstflatene nå er dekket av vegetasjon, slik at hogsten trolig har skjedd for 5-10 år siden.

Figur 11: Google Earth satellittbilder (udatert) viser hogst utenfor konsesjonsgrensen i buffersonen langs grensen til Indonesia⁵⁴.

Det er klart ulovlig for et selskap å drive hogst utenfor konsesjonsområdet, noe som også er fastslått i konsesjonsvilkårene.

I sitt svar til rådet skriver Samling at det er allment kjent at lokalbefolkningen med familier på begge sider av Sarawak/Indonesia grensen ofte krysser grensen. Rådet finner det ikke sannsynlig at hogsten og veiene i buffersonen slik de fremkommer på satellittbildene skyldes lokalbefolkningens ferdsel. Dette er utdypet nærmere i avsnitt 5.2.

4.4.3 Konsesjonsområde T/0411 - Samling Plywood (Baramas) Sdn. Bhd.

Satellittbilder fra 2007 og 2009 viser at det nylig er gjennomført hogster i konsesjonsområdet T/0411, som ligger nord for Barama-elven og området T/0413. Hogstkonsesjonen tilhører Samling Plywood (Baramas) Sdn. Bhd., mens selve hogsten utføres av Syarikat Samling Timber Sdn. Bhd.⁵⁵

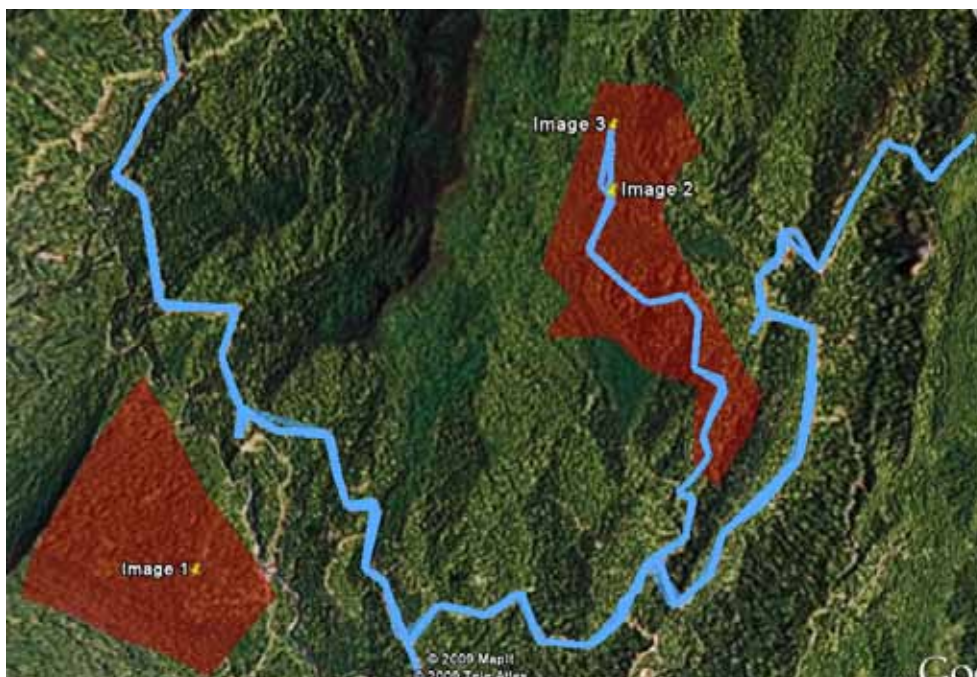
Andre gangs hogst uten at miljøkonsekvensene er vurdert

Området ble første gang avvirket i 1990-årene. Samling har drevet andre gangs hogster i ulike skogteiger (*coupes*) innenfor konsesjonsområdet siden rundt 2002. Rådets undersøkelser tyder på at Samling har startet opp andre gangs hogster uten å ha gjennomført miljøkonsekvens-vurderinger, slik det er stilt krav om i *the Natural Resources and Environment (Amendment) Ordinance, 2005*.⁵⁶ Det finnes riktignok en slik miljøkonsekvensvurdering for andre gangs hogsten som pågår i T/0411, men denne vurderingen er datert januar 2009.⁵⁷ Miljøkonsekvens-vurderingen fastslår at for tre av de ti teigene (*coupes*) i konsesjonsområdet hadde hogster allerede blitt gjennomført, og for ytterligere tre teiger var hogst påbegynt, på det tidspunkt da miljøvurderingen ble gjennomført. Det ser derfor ut til at selskapet i mer enn tre år har utført andre gangs hogster i T/0411 uten at det foreligger godkjente miljøkonsekvensvurderinger. Andre gangs hogst uten en godkjent miljøkonsekvensvurdering er i strid med loven,⁵⁸ og er også et av de forholdene som ble påpekt i riksrevisorens kritiske vurdering av Sarawaks forvaltning av skogressursene.⁵⁹ I sitt brev til rådet bestrider Samling at selskapet har handlet ulovlig, se nærmere omtale i avsnitt 5.1.

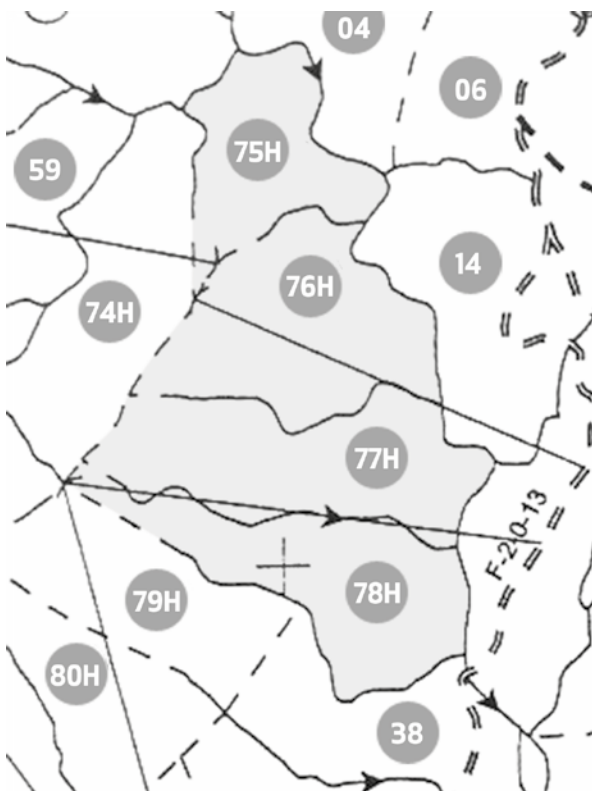
Hogst og veibygging i bratt terreng

Satellittbilder viser at det pågår hogst i bratt terreng i to områder innenfor konsesjonen (se Figur 12). Under feltundersøkelsen i konsesjonsområdet i april 2009, kom det fram opplysninger om at en ny skogsbilvei var blitt anlagt i Block 78H, Coupe 04A (innenfor det som er markert som *Image 1 area* i Figur 12). Dette spesifikke området er klassifisert som klasse IV bratt terreng, der veibygging normalt ikke er tillatt.⁶⁰ Inngrepet hadde forårsaket jordras og betydelig erosjon, som høyst sannsynlig har ført til at elver og bekker nedenfor er blitt forurenset med sedimenter.

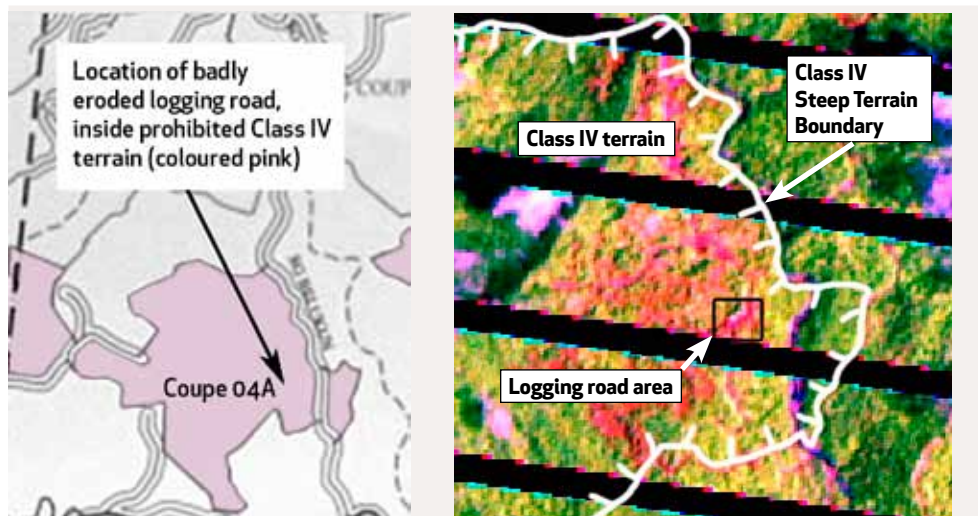

Figur 12: Skissen viser to områder hvor det pågår og nylig (2009) har vært gjennomført hogster i konsesjonsområdet T/0411 (røde områder) og ruten for feltundersøkelsen (markert med blå strek).

Eksisterende og planlagte skogsbilveier er markert som prikkede streker. Blokkene 75H, 76H, 77H, 78H ligger i midten av bildet. Det er ikke planlagt veier som krysser disse blokkene, som er markert for helikopterdrift (H).

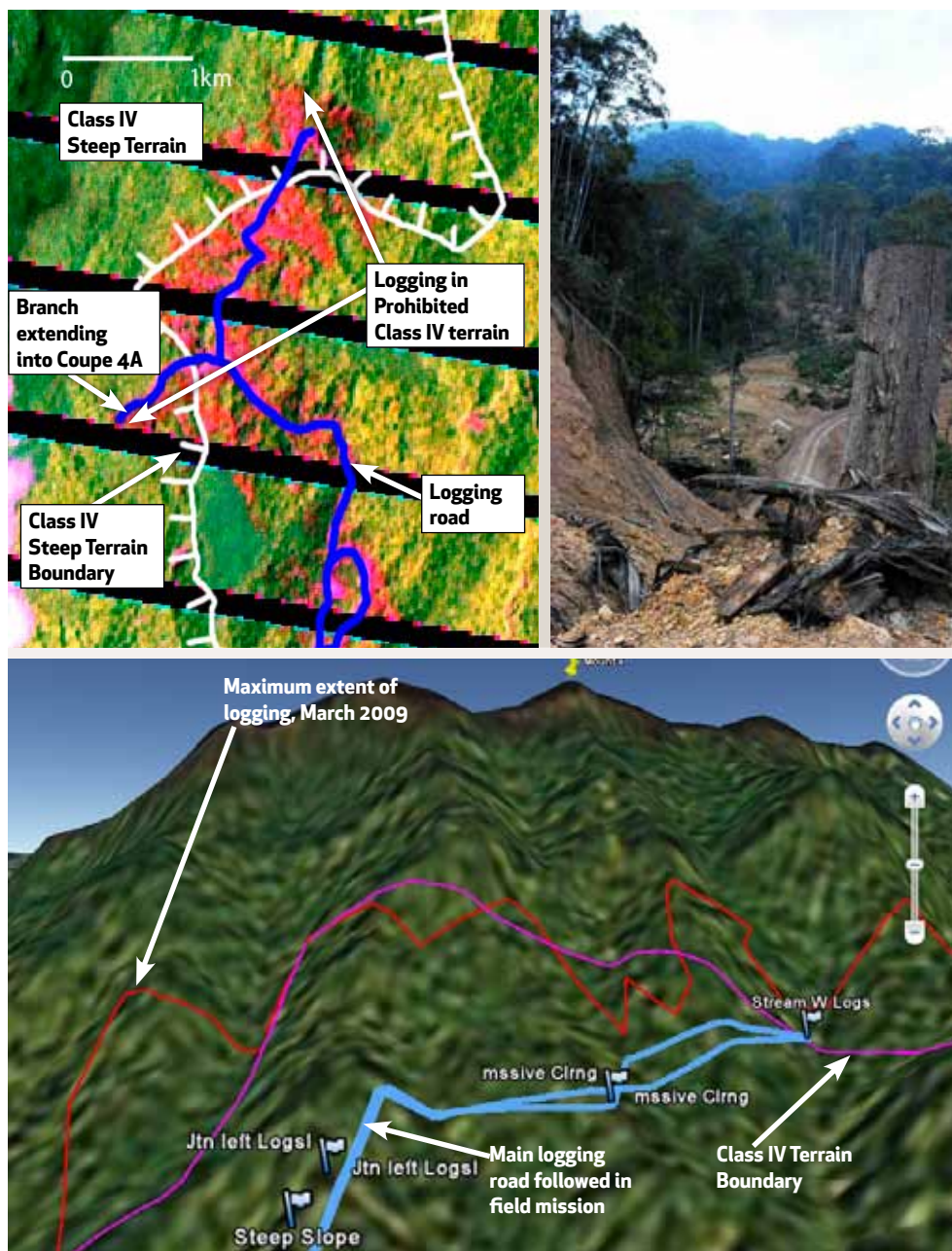
Figur 13: Utsnitt av kart i Coupe 4A i konsesjonen T/0411, som dekker det samme område som er vist Figur 14 nedenfor.

Figur 14: Skogsbilveier i klasse IV bratt terreng i Block 77H, Coupe 4A, T/0411 (3° 4'58.98»N, 114°55'13.94»E). Grensen for klasse IV terreng er markert med hvit strek i bildet til høyre. Nyanlagte veier og hogstvirksomhet vises med rødt på satellittbildet fra 3.mars 2009. De røde områdene dekker ca 2 km² og omfatter blokkene 75-78H, hvor det kun er gitt tillatelse til helikopterdrift. Av satellittbildet fremgår det at det har vært drevet intensive hogster og veibyggning innenfor det som er klassifisert som klasse IV bratt terreng.

Satellittbilder fra august 2009 viser at dette ikke er den eneste veien som er bygget i dette området. Bildene avslører omfattende veibyggning i et 2 km² stort område i bratt terreng (se Figur 14), som tilsier at hogsten er basert på konvensjonell drift der tømmeret trekkes ut med bulldoser. Samtidig viser de godkjente hogstplanene (*logging block maps*),⁶¹ at det kun er tillatt med helikopterdrift i dette område. Ifølge kartet som er inkludert i tilsagnet om hogst (*Permit to Enter Coupe*), er det ikke planlagt veier i dette området (se Figur 13 ovenfor). Hogstplanen ble godkjent i februar 2006, og det er ikke observert endringer i disse i miljøkonsekvensvurderingen som ble offentliggjort i januar 2009. I januar 2009 var det ennå ikke gitt tilsagn om at hogst kunne startes opp i blokkene 75H-78H. All tilgjengelig informasjon tyder derfor på at både hogsten og veibyggningen i området er ulovlig.

Analysen av satellittbilder viser at mye av hogst og veibyggningen i det andre området som er merket med rødt i den høyre delen av Figur 12 (markert som Image 2 og Image 3) ovenfor, også pågår i bratt klasse IV terreng, der bare helikopterdrift skal være tillatt. Dette området er vist i Figur 15 nedenfor. Selv om en del av veien finnes i godkjente planer, er andre deler av veien som er synlig på satellittbildet ikke det, inklusive den delen som går inn i Block 65H i Coupe 4A, hvor det kun er gitt tillatelse til helikopterdrift.

Figur 15 : Satelittbilde (der skogsbilveien er markert med blå og grensen for klasse IV terreng er markert med hvit strek) og skisse som viser to hogstområder i klasse IV bratt terreng i konsesjonsområdet T/0411⁶².

Under feltundersøkelsen i september 2009 ble området som er vist på satelittbildet i Figur 15, besøkt. Det ble observert at nye veier var blitt anlagt, og at veibyggingen hadde ført til omfattende erosjon, forurensning av bekker og at kantsoner langs vassdrag og bufferzoner langs veier var blitt snauhogd. Det ble også bekreftet at konvensjonell drift med bulldosere ble benyttet i områder som var avmerket som klasse IV terreng i godkjente dokumenter.

Miljøkonsekvensvurderingen fremhever at skogsdrift kan medføre betydelig erosjon og tilslamming av vassdrag i disse områdene, og fastslår gjentatte ganger at det er to tiltak som er avgjørende for å redusere skadevirkningene: gjenbruk av eksisterende veier og at

det kun brukes helikopterdrift i klasse IV terreng: «*areas that are too steep (>35 degrees) should be preserved [and] should be clearly marked to ensure that the logging activities do not inadvertently encroach into these areas.*»⁶³

Konvensjonell hogst og veibygging er normalt ikke tillatt i klasse IV terreng. Den hogsten som er observert, har utvilsomt hatt negative miljøeffekter, og rådet finner det sannsynlig at Samlings skogsdrift i denne delen av konsesjonen er i strid med myndighetskravene.⁶⁴ Samling innrømmer også i sitt brev til rådet at det er bygget en ulovlig vei i et område der kun helikopterdrift er tillatt, men konkretiserer ikke i hvilket område:» *On the matter of road construction in areas earmarked for Heli blocks, Samling admits that there was indeed such a road built. However it was built without the permission of Samling's planning unit and represents a breach of procedures. The management issued a stern and final warning letter to the camp management for the infraction. They expressed regret and stated it was done to facilitate helicopter logging; otherwise, it would be difficult to evacuate heli-logs. To rehabilitate areas damaged by road construction, we have planted trees from our nursery.*»⁶⁵

Flatehogst langs veier

I det samme området ble det observert fullstendig flatehogst på begge sider av veien i en bredde på opp mot 50 m og mange steder betydelig mer (se Figur 16).

Rådet har ikke hatt tilgang til den gjeldende skogbruksplanen for dette konsesjonsområdet, men skogbruksplanen for T/0390 beskriver mange standardkrav som ifølge skogmyndighetene i Sarawak er vanlige i alle konsesjoner.⁶⁶ Skogbruksplanen fastslår at flatehogst langs vei kun kan foregå i en maksimum bredde på 40 m for samleveier og 50 m for sekundære veier. Ifølge hogstkonsesjonen for T/0390 er det forbudt å avvirke trær som er mindre enn minstemålet i områder som er mer enn 30 m fra midtlinjen til enhver vei. Rådet finner det derfor sannsynlig at hogsten langs veien i denne delen av konsesjonen er i strid med myndighetskravene. Samling hevder i sitt brev til rådet at dette ikke nødvendigvis er riktig, og viser til at veikorridoren av drifts- og sikkerhetsmessige grunner kan gjøres bredere, se avsnitt 5.1 for nærmere omtale.

Hogst i kantsoner og opphopning av hogstavfall i vassdrag

Kantsoner langs vassdragene var blitt hogget ned over store områder, og mange steder var så mye av vegetasjonen fjernet, at jordsmonnet var blitt blottlagt (se Figur 17). Det var også synlig opphopning av hogstavfall i elver og bekker i hele dette området.

Kantsoner skal ha en bredde på minimum 20 m på hver side av vassdraget, og det er normalt ikke tillatt med hogst i kantsonen.⁶⁷ Rådet antar at dette også gjelder her. Når det gjelder forurensning av elver og bekker, lister miljøkonsekvensanalysen opp en rekke tiltak for å forhindre dette, blant annet:

- «*Keep waterways clear of blockages.*
- *Do not throw vegetative debris into waterways.*
- *Ensure there is no encroachment into the river bank area. Retain riparian vegetation.*
- *Minimise damage to surrounding vegetation during felling.*
- *Do not litter waterways with vegetative debris. If any debris get into waterways accidentally, they should be removed.*»⁶⁸

Om ikke ulovlig, synes manglende fjerning av hogstavfall å være i strid med de forutsetningene som ble lagt til grunn for at miljøkonsekvensvurderingen ble godkjent.

Figur 16: Skogen er hogget ned i opp til 50 m på hver side av veien i strid med standardkrav. Se Figur 12 for beliggenhet.

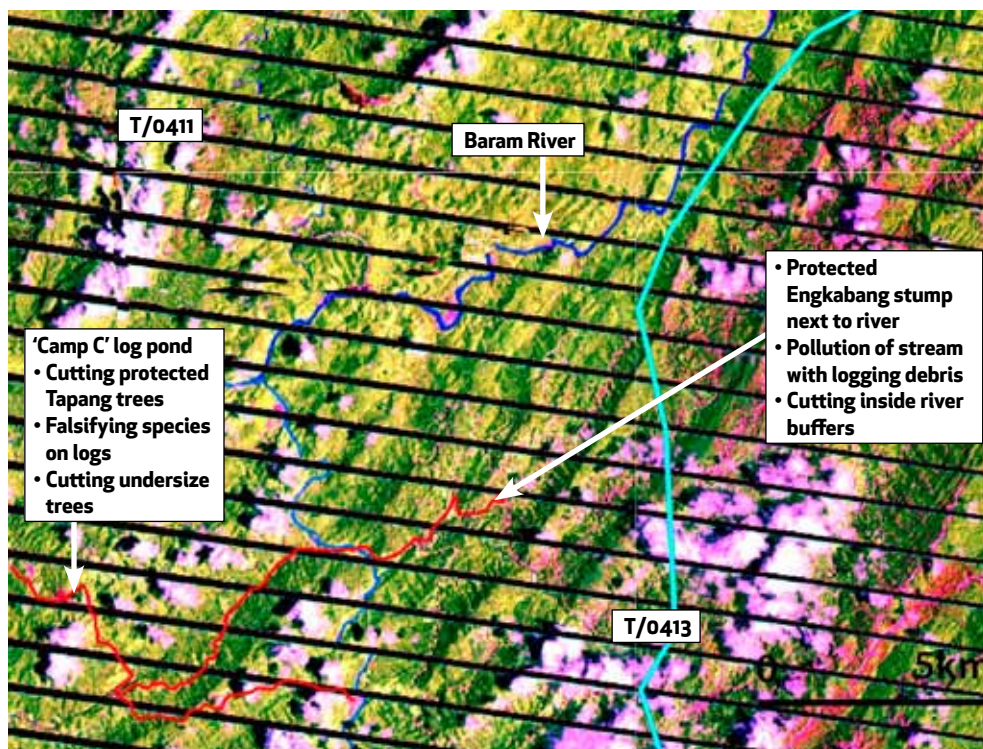
Figur 17: Flatehogst i større bredde enn tillatt; ingen kantsone langs bekken til venstre (bekken er like utenfor bildet i skråningen i forgrunnen) Opphopning av hogstavfall i bekken er synlig nederst på bildet. Se Figur 12 for beliggenhet.

4.4.4. Konesjonsområde T/0413 - Samling Plywood (Miri) Sdn. Bhd.

Satelittbilder fra august 2009 viser at det har vært drevet intensiv hogst nord i den midtre delen av Samlings konsesjon T/0413, som tilhører Samling Plywood (Miri) Sdn. Bhd.⁶⁹ På grunn av dårlige veier, tid og transportmessige begrensninger var det ikke mulig å gjøre feltundersøkelser i dette området. I stedet ble et område valgt ut hvor det var blitt drevet hogst i 2003-2004 (se Figur 18 for rutebeskrivelse og nøkkelområder).

Hogstavfall i elver og bekker, hogst av fredede arter, og hogst i kantsoner. Også i dette området var det tydelig at hogstavfall ikke var blitt fjernet fra elven (the Semariang river), og stubber ved elvebredden ga indikasjoner på hogst i kantsonen. En av disse stubbene var et Engkabang-tre, som er et fredet treslag. Hogstavfall og jordavrenning hadde forurenset elven. Lokalbefolkningen bekreftet at dette ikke var enkeltstående tilfeller, og rapporterte om at selskapet hadde hogd trær langs elvebredden i en strekning på flere kilometer, forurenset elven og at mange Engkabang-trær var blitt hogd i området. Det ble observert at store områder i nærheten var blitt fullstendig snauhogd, og mange steder også innenfor et 50 m belte langs veien.⁷⁰

Figur 18: Av satelittbildet fra mars 2009 fremgår veiruten under feltundersøkelsen av T/0413 (blå strek) og områder med intensiv hogst (røde områder til høyre på bildet).

Feilaktig tømmermerking og hogst under minstemålet

I tilknytning til den såkalte Camp C⁷¹ (se beliggenhet i Figur 18) finnes hovedlagringsplassen for tømmer i konsesjonsområdet. Her blir tømmerstokkene registrert og merket. Det hender også at myndighetene gjennomfører kontroller av tømmerlageret. Ifølge

lokalbefolkningen finnes det imidlertid et annet område som ligger bakenfor Camp C og skjult fra hovedveien, som blir brukt til lagring av ulovlig hogd tømmer. Det var ikke lagret tømmer her under feltundersøkelsen, men ifølge en lokal innbygger ble det i mai 2008 lagret større mengder av det fredede treslaget Tapang (*Koompassia excelsa*) her.⁷²

En arbeider på Camp C hevdet at det regelmessig blir levert tømmer av de fredede treslagene Tapang and Engkabang til tømmerlageret, og at de ansvarlige for tømmerlageret instruerer oppmålerne (som har til oppgave å måle opp og merke stokken med etiketter som angir treslag, størrelse og opprinnelse) om å forfalske koden for treslaget på merkelappen og i journalen. Slik feilaktig merking er ulovlig og vil ikke være nødvendig dersom trærne er avvirket lovlig. Arbeideren opplyste også at særlig store mengder fredet tømmer kom inn til tømmerlageret i mai 2008, noe som samsvarer med observasjonene ovenfor.

Figur 19: Samlings tømmerlager ved Camp C i T/0413. Tømmer under minstemålet kan ses nederst på bildet til høyre og på bildet til venstre.

På baksiden av det skjulte tømmerlageret var stokker som var mindre enn minstemålet, blitt rullet nedover en skråning. En mengde mindre stokker med svært liten diameter ble også observert på tømmerlageret ved Camp C (se Figur 19). Ifølge arbeideren ble stokker med mindre diameter enn minstemålet regelmessig levert til denne tømmervelta og skjult. Han anslo at det hver måned ble fraktet om lag ti lastebillass med ulovlig hogd tømmer til sagbruket ved Tebanyi (fraktet om natten), hvor det blir kuttet opp til treflis.

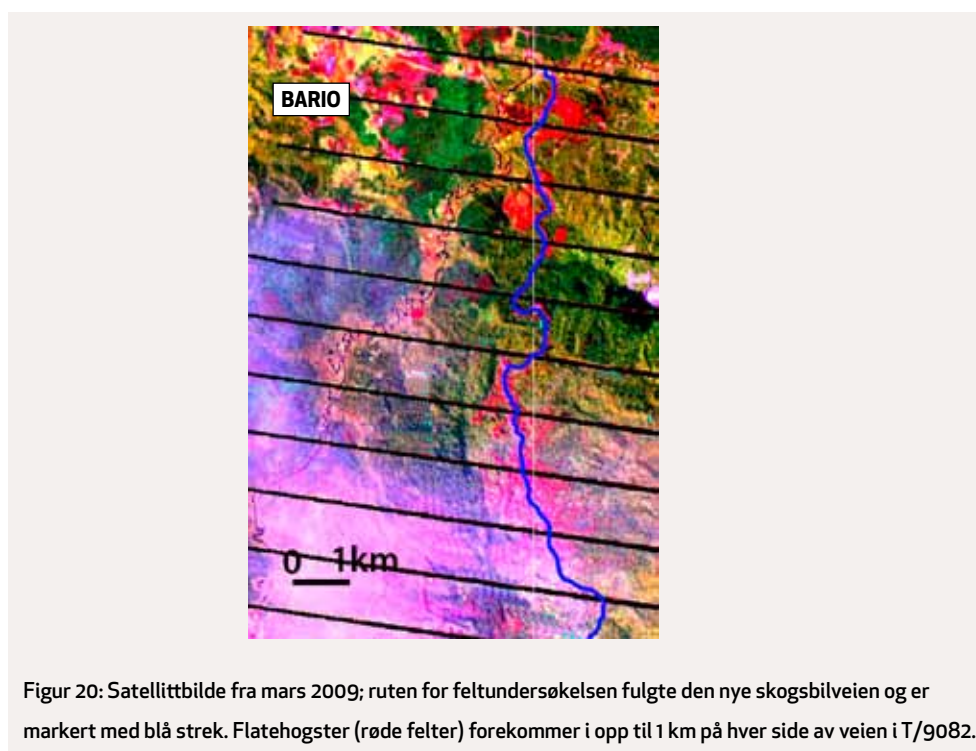
4.4.5 Konesjonsområde T/9082 – S.I.F. Management Sdn. Bhd.

Flatehogst langs veier og hogstavfall i vassdrag

Denne konsesjonen som ligger i området ved utspringet av Barama-elven, tilhører SIF Management Sdn. Bhd.⁷³ Dette har vært et relativt utilgjengelig område, som først er blitt åpnet opp de siste årene. Satelittbilder fra mars 2009 viser tydelig store hogstflater i området, og at det er gjennomført hogster i opp til 1 km på hver side av den nye veien som forbinder dette området med byen Bario i nord (se Figur 20). På det tidspunktet da feltundersøkelsen ble gjennomført, pågikk det imidlertid ikke hogst i området. På stedet som ble besøkt under feltundersøkelsen, hadde det pågått flatehogst i en avstand på 30-50

m på hver side av veien, som langt overstiger de grensene som normalt er definert i konsesjonsvilkår og skogbruksplaner. I tillegg ble det mange steder observert store mengder hogstavfall i elver og bekker.

I sitt brev til rådet fremfører Samling at de hogstene som vises på satellittbildene, kan være gjort av andre enn selskapet. Rådet finner dette lite sannsynlig. Hogsten er av et slikt omfang at den forutsetter bruk av skogsmaskiner. Det er heller ikke andre veier som fører inn i konsesjonen, slik at tømmeret neppe kunne ha blitt fraktet ut uten Samlings viten. Dette er nærmere omtalt i avsnitt 5.2.

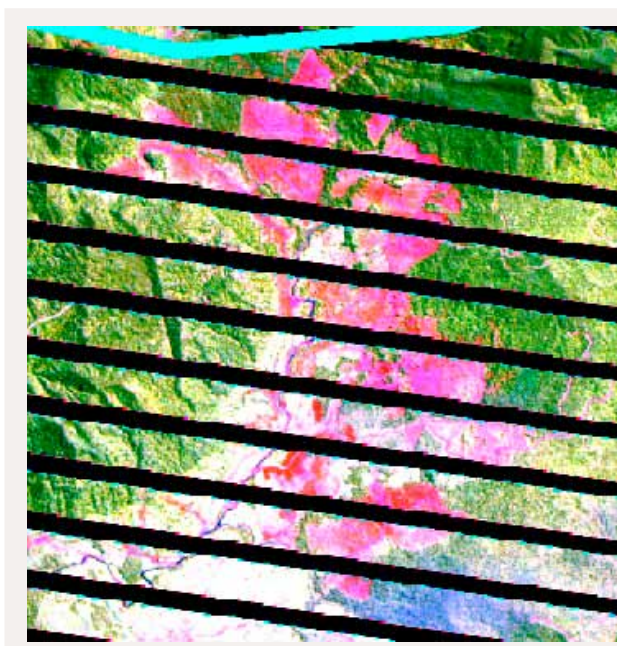

Figur 20: Satellittbilde fra mars 2009; ruten for feltundersøkelsen fulgte den nye skogsbilveien og er markert med blå strek. Flatehogster (røde felter) forekommer i opp til 1 km på hver side av veien i T/9082.

4.4.6 Konsesjonsområde LPF 0021 – Samling Reforestation (Bintulu) Sdn. Bhd.

For størstedelen av Samlings gamle hogstkonsesjon T/0404 har myndighetene nå gitt tilsagn om omdisponering av skog til plantasjer.⁷⁴ I konsesjoner for plantasjer er det tillatt med flatehogst, noe som innebærer at både trær under minstemålet, fredede treslag og hogst i bratt terreng kan avvirkes. Myndighetene krever imidlertid at selskaper skal gjennomføre en miljøkonsekvens-vurdering for å identifisere potensielle miljørisiki knyttet til de ulike stadier i utviklingen av plantasjen. I miljøkonsekvensvurderingen for dette området ble jorderosjon og skråningenes stabilitet vurdert å være viktige risikofaktorer.⁷⁵ Likevel ble det under feltbesøket observert flatehogst og nyplantet skog i helninger på mer enn 35 grader, og omfattende erosjon og jordskred i tilknytning til dette. Samlings skogsdrift synes heller ikke å være i samsvar med standardkravene om veibygging og hogst i bratt terreng som normalt er inkludert i konsesjonsvilkårene.

Selv om dette ikke var en prioritert konsesjon i feltundersøkelsen, ble det gjort en begrenset undersøkelse av et område i konsesjonen som var blitt avvirket i 2006-2007, godt synlig på satelittbildet (markert med rødt). Området er deretter blitt plantet til.

Figur 21: Flatehogst (røde områder) i Samlings konsesjon LPF0021, Landsat-bilde fra mai 2007.

4.5 BARAMAS SKOGSDRIFT I GUYANA

Samplings datterselskap i Guyana, Barama Company Limited, ble etablert i 1991 og fikk samme år tildelt en hogstkonsesjon (TSA nummer 04/91).⁷⁶ Konsesjonen dekker 1,611 millioner hektar (16,110 km²) nord-vest i Guyana. Det er den største konsesjonen i landet og er gyldig frem til 2016. Den kan fornyes for ytterligere 25 år, inntil 2041.

Skogforvaltning i Guyana

The Guyana Forestry Commission har ansvaret for administrasjon og forvaltning av all statseid skog, herunder også utvikling og håndhevelse av standarder for skogsdrift og gjennomføring av tiltak for vern og fredning av skog.⁷⁷

Liksom i Sarawak finnes det lite tilgjengelig informasjon om hvilke krav som stilles til hogstselskapene. Skogloven av 1953 med tilhørende forskrifter og konsesjonsvilkårene slik de er spesifisert i hogstkonsesjonen, utgjør det rettslige grunnlaget for skogsdriften i konsesjonen. I forhold til Barama er rådet kjent med at *the Forestry Commission* bestemmer årlig tillatte hogstkvantum og definerer minstemål for hogst (*minimum tree diameter cutting limits*). Avvirkningen skjer i henhold til en hogstsyklus på 40 år, og skogbruksplaner og hogstplaner skal være godkjent av *the Forestry Commission*.⁷⁸ Ifølge Baramas nettsider er selskapets skogsdrift i samsvar med *the Guyana Code of Practice for Timber Harvesting*, men hva dette faktisk innebærer, er ikke nærmere beskrevet.⁷⁹ *The Code of Practice* gir retningslinjer og standarder for skogsdrift, men synes ikke å være obligatorisk for selskapet.⁸⁰

Manglende skogbruksplaner og hogstplaner

Selskaper med hogstkonsesjoner som går over flere år, skal ha utarbeidet og fått godkjent en skogbruksplan for konsesjonsområdet. I tillegg krever *the Forestry Commission* årlige

hogstplaner som en forutsetning for å tildele tømmermerker (*timber tags*) og gi tilsagn om at tømmeret kan fraktes ut av konsesjonen (*log removal pass*).⁸¹

Tidlig i 2006 ble to av Baramas driftsområder (*forest management units*) i konsesjonen (Compartments 4 and 5) sertifisert i henhold til Forest Stewardship Council's (FSC)⁸² kriterier for bærekraftig skogbruk. I november samme år ble det gjennomført en ny uavhengig gransking av disse driftsområdene som avdekket en rekke brudd på FSC-kriteriene, hvilket førte til at FSC sertifiseringen ble trukket tilbake.⁸³ Revisjonen avdekket blant annet at:⁸⁴

- Selskapet ikke hadde utarbeidet en skogbruksplan for det ene driftsområdet på 378,000 hektar;
- Dårlig håndtering av olje og diesel hadde ført til alvorlig forurensning;
- Det ikke var gjennomført tiltak for å hindre erosjon eller beskytte vannkilder i forbindelse med veibygging;
- Selskapet hadde unnlatt å utarbeide miljøkonsekvensvurderinger før større inngrep, noe som har ført til synlige miljøskader;
- Selskapet ikke var i stand til å fremskaffe dokumentasjon på at årlig hogstkvantum ikke overstiger skogens langsiktige tilvekst;
- Det ikke var sørget for grunnleggende helse- og sikkerhetstiltak for arbeiderne, og
- Det var gjennomført hogster på urfolks landområder uten at urfolkene hadde gitt informert samtykke til dette.⁸⁵

I tillegg til at skogsdriften ble ansett for å medføre betydelige miljøskader, bekreftet revisjonen at selskapet manglet en skogbruksplan for det ene av de to driftsområdene, hvilket åpenbart synes å være i strid med loven. Baramas FSC sertifikat ble inndratt i januar 2007, og selskapet har ennå ikke fått FSC sertifikatet tilbake.⁸⁶

I sitt brev til rådet kommenterer Samling dette, og anklager rådet for ikke å legge vekt på at selskapet arbeider med å forbedre skogsdriften, noe som er nødvendig for å bli resertifisert.⁸⁷ Selskapet opplyser at det i den sammenheng har søkt bistand fra WWF og the Guyana Forestry Commission.⁸⁸ Rådet er imidlertid kjent med at WWF i januar 2009 offentliggjorde at organisasjonen hadde sagt opp avtalen med Barama, og at dette hadde skjedd for en tid tilbake. Ifølge WWF har ikke Barama «*the managerial or technical capabilities and the company does not seem to be making a serious attempt to deal with the issues.*»⁸⁹ Det vises til at det er for mange forhold som det ikke er ryddet opp i, og WWF tviler på at Barama vil klare å få sertifikatet tilbake. Rådet finner det derfor villedende at Samling refererer til et samarbeid som er blitt avsluttet for mer enn et år siden, og hvor det synes åpenbart at det er selskapets utilstrekkelige evne eller vilje til å forbedre skogsdriften som har vært avgjørende for å avslutte samarbeidet.

Selskapet hevder videre at de viktigste årsakene til at FSC-sertifikatet ble trukket tilbake, var knyttet til «*staff issues, amenities, buildings and non-timber activities conducted by third parties (mining operations)*. Rådet deler ikke denne oppfatningen, basert på konklusjonen i den uavhengige granskningen av Baramas driftsområder som er beskrevet ovenfor.

Guyana Forestry Commission's bøtlegging av selskapet for ulovlig hogst

The Guyana Forestry Commission kunngjorde i oktober 2007 at det hadde ilagt Barama en bot på 96,4 millioner gyanesiske dollar (NOK 2,9 millioner) for ulovlig hogst i tre av Baramas nabokonsesjoner hvor selskapet hadde gjennomført hogster på vegne av andre konsesjonsinnehavere.⁹⁰ Gjennom myndighetenes undersøkelser kom det fram at selskapet:

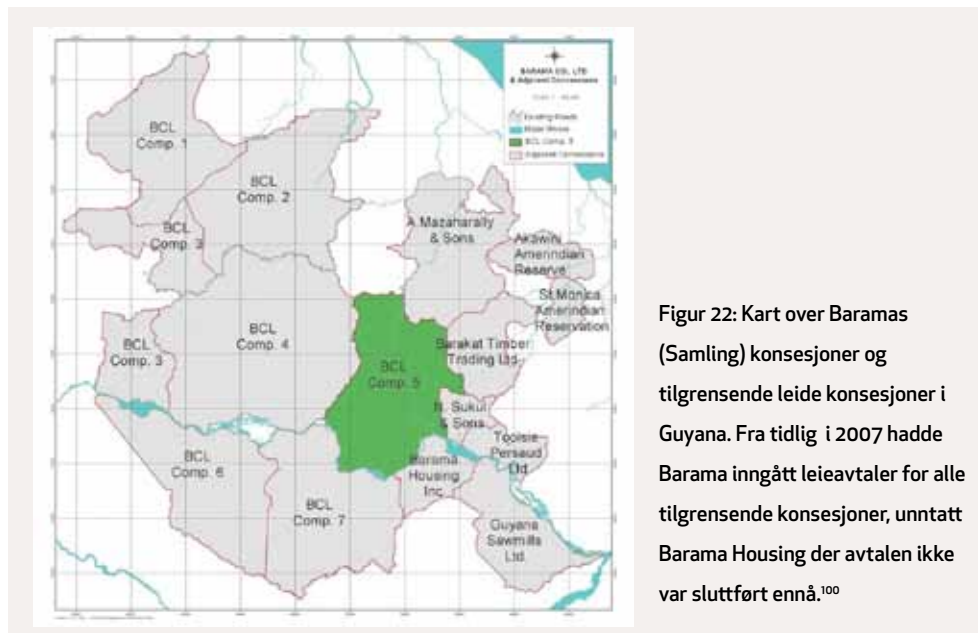
- Hadde unnlatt å opplyse myndighetene om et parti tømmer som selskapet hadde avvirket og fjernet fra Barakat-konsesjonen i løpet av juli 2007;
- Ikke hadde tillatelse til hogst av en betydelig mengde tømmer i en nabokonsesjon (the Mazaharally concession), og feilaktig merket stubbene i denne konsesjonen med offisielle merker som the Forestry Commission hadde gitt ut for bruk i et annet område;
- Hadde fjernet tømmer fra Sukul-konsesjonen uten å ha tillatelse fra *the Forestry Commission*.

Barama innrømmet senere at de hadde forvekslet merkene fra de forskjellige områdene, men hevdet at det ikke var gjort med hensikt. Selskapet erkjente også at det hadde gjennomført hogster uten de nødvendige tillatelser, men la vekt på at tillatelsene på det tidspunktet var til behandling hos myndighetene.⁹¹ Selskapet hevdet at slike uregelmessigheter var «*part and parcel of the operational realities and practices in any dynamic and geographically challenging industry such as the timber industry where operations take place in deep jungle.*»⁹² Barama oppfattet bøtene som «*severe, undeserved and arbitrary,*»⁹³ men betalte til slutt boten.⁹⁴

I januar 2008 rapporterte gyanesiske aviser at Barama hadde fått ytterligere to bøter. Den første boten som var på 50 millioner gyanesiske dollar (NOK 1,5 millioner), skulle være for lovovertridelser i en tredje parts konsesjon, uten at nærmere detaljer ble gitt. Den siste ble ilagt 12 selskaper, inklusive Barama, for å ha utført hogster uten å ha godkjente årlige hogstplaner. Bøtene var totalt på 275 million gyanesiske dollar (NOK 8, 25 millioner). Hvor stor Baramas andel var, er ikke kjent, og det er heller ikke gitt nærmere opplysninger om grunnlaget for å ilegge selskapet boten.⁹⁵

Ulovlig hogst på vegne av andre konsesjonsinnehavere

I forbindelse med Samling Globals emisjon i 2007 ble det kjent at Barama på det tidspunktet hadde gjennomført hogster på vegne av andre konsesjonsinnehavere på ytterligere 445 000 hektar.⁹⁶ Ifølge gyanesisk lov er det ikke tillatt å leie konsesjonsområder for å drive skogsdrift på vegne av andre konsesjonsinnehavere, med mindre dette er forhåndsgodkjent særskilt av landets president og *the Forestry Commissioner*.⁹⁷ Sistnevnte har hevdet at Barama ikke har gjort noe ulovlig når selskapet driver hogst utenfor sin egen konsesjon.⁹⁸ Etter det rådet er kjent med har det imidlertid ikke vært offentliggjort noen slik godkjennelse verken fra Presidenten eller *the Forestry Commissioner* for disse leieavtalene (der Barama har avvirket 72 prosent av sitt tømmer). Da Barama ble bøtelagt i 2007, ble Barama samtidig pålagt å stanse all skogsdrift på andres konsesjonsområder øyeblikkelig (Mazaharally, Sukul and Barakat).⁹⁹

Figur 22: Kart over Baramas (Samling) konsesjoner og tilgrensende leide konsesjoner i Guyana. Fra tidlig i 2007 hadde Barama inngått leieavtaler for alle tilgrensende konsesjoner, unntatt Barama Housing der avtalen ikke var sluttført ennå.¹⁰⁰

I sitt brev til rådet skriver Samling at alle leieavtalene var avsluttet innen utgangen av 2007, på grunn av «*change in policy of the Government of Guyana. Prior to that, all subcontractual arrangements were undertaken with the full knowledge and support of the Guyana Forestry Commission (GFC) the regulatory authority. BCL [Barama] acted at all times under the guidance and approval of the GFC. The change in policy was that the GoG no longer wished to allow sub-contractual arrangements, and forest concession holders are required to make more direct investment into their forest concession operations instead of outsourcing parts of their operations.*» Rådet noterer at Samling tilskriver opphør av leieavtalen til en endring i myndighetenes politikk, hvilket i dette tilfellet kan tyde på at myndighetene har håndhevet bestemmelsene i loven. Samling opplyser ikke hvorvidt de har hatt den nødvendige godkjenningen av presidenten for å leie konsesjonene.

Det er likevel ikke klart om Barama faktisk har avsluttet hogsten i leide konsesjonsområder. Rådet er blitt gjort kjent med at Barama i 2008 betalte en andel av boten til Toolsie Persaud (se Figur 22) etter at dette selskapet nektet å betale. Ettersom boten delvis var forårsaket av Baramas hogst i denne konsesjonen og i driftsområder som ikke var blitt godkjent av *the Forestry Commission*, er det rimelig å anta at Barama leide konsesjonen.¹⁰¹

Det er rapportert om at Barama også har unnlatt å betale en to prosent eksportavgift på det tømmeret som er avvirket i de leide konsesjonene. Det er antatt at selskapet i sin første avtale med gyanesiske myndigheter i 1991 ble fritatt for å betale slike avgifter. Et fritak gjelder imidlertid ikke for tømmer som er avvirket utenfor egne konsesjonsområder. I rapporter fra *the Forest Commissioner* til styret i *Guyana Forestry Commission* fremkommer det at slike avgifter utestår for Barama.¹⁰²

5 Samlings svar til rådet

5.1 SAMLINGS BREV TIL RÅDET

Som tidligere nevnt, har rådet gjort to henvendelser til selskapet. Rådet skrev til Samling den 9. januar 2009, der selskapet blant annet ble anmodet om kopier av konsesjonsvilkårene og skogbruksplaner for konsesjonsområdene i Malaysia og Guyana, og om mulig også kart over konsesjonsområdene og årlige planer for hogst og veibygging. I sitt svar til rådet, datert 2. februar 2009, avslo Samling rådets anmodning. Selskapet skriver at de dokumentene som rådet etterspør er *«highly confidential in nature and it is not in the interest of the Company or of its shareholders that any part thereof is shared with any individual whether shareholder or not or the public particularly its competitors... It is our obligation to ensure that all information which is not publicly-announced or disclosed be kept confidential. As there is no question of the information you requested being made public for the reason stated, it follows that we are unable to comply with your request.»* Samling informerer videre: *«We also fully understand that it is likely that not being able to obtain the documents and information asked for, you would not be able to comply with those Guidelines and would have to divest yourselves of your holdings in our securities. We would regard such divestment as being inevitable in the circumstances which we understand but regrettably have to regard as inevitable.»*¹⁰³

Etter videre undersøkelser skrev rådet på nytt til selskapet 17. desember 2009, for å gi selskapet mulighet til å kommentere rådets utkast til tilrådning. Rådet mottok svar fra selskapet den 12. februar 2010. I dette brevet fremhever selskapet at rådets tilrådning ikke gir et korrekt bilde av forholdene, ettersom den er laget uten innspill fra selskapet: *«Samling thus questions the integrity of the Draft Recommendation about the company's conduct and practices produced entirely from outside sources, some of which are far from credible or accurate. We are of the view that the council's approach does not meet the requisite standard of fair play nor satisfy the basic principles of natural justice.»*

I sitt svar til rådet understreker Samling dessuten at selskapet overholder alle krav og reguleringer i skogsdriften: *«The company takes the stand that it conducts harvesting operations in accordance with the rules and regulations as set by the relevant forestry authorities. All logs harvested are legal and endorsed as such by the relevant governmental agencies.»* Samling skriver videre at det tar anklagene om at selskapet forårsaker alvorlig miljøskade svært alvorlig, fordi det bryter med selskapets forretningspraksis om å drive et bærekraftig skogbruk.

Samlings kritikk av rådets metoder

Samling tar opp bruken av satelittbilder som etter selskapets oppfatning er vanskelig å tolke korrekt, og mener at bildene ikke er egnet til å bevise at det er selskapet som er skyld i skogødeleggelser. Selskapet mener at dette også vil kunne tilskrives andre som bor i konsesjonen: *«In your report, evidence of forest degradation is being attributed to Samling when it could be the acts of others living in concessions areas.»*

Samling beskylder videre Etikkrådet for å ha skaffet til veie konfidensielle dokumenter på ulovlig vis, men konkretiserer ikke nærmere hvilke dokumenter det siktes til. Selskapet mener også at rådets konsulenter har brutt sikkerhetsbestemmelser ved å gå inn i

konsesjonsområdene som er privat eiendom, og for ulovlig å ha tatt seg inn i selskapets *timber camps*.¹⁰⁴ Samling konkretiserer ikke nærmere på hvilken måte sikkerhetsbestemmelser skulle være brutt.

Samlings kritikk av rådets funn og vurderinger

Samling mener at Etikkrådet ikke er oppdatert på hvilke myndighetskrav som gjelder, og hevder at skogsektoren er utsatt for stadige endringer i policy og krav fra myndighetenes side: »*Samling keeps abreast of all regulatory requirements, which sometimes have different time-frames of implementation between concessions.*» I den sammenheng tar selskapet spesielt opp spørsmålene om andre gangs hogst uten miljøkonsekvensvurdering og ulovlig leie av konsesjoner i Guyana (sistnevnte er tatt opp i avsnitt 4.5, og omtales ikke nærmere her).

Vedrørende miljøkonsekvensvurderingene skriver Samling at skogmyndighetene først i 2008 påla selskapet å utarbeide miljøkonsekvensvurderinger for andre gangs hogsten. Dette gjelder ifølge Samling også for Ravenscourt konsesjonen (T/0294), som nevnes spesielt, og er forøvrig selskapets eneste kommentar til de ulovlighetene som rådet har avdekket i denne konsesjonen.

I forbindelse med veibygging opplyser Samling at det er vanlig at skogselskaper i Sarawak og med myndighetenes kjennskap kan hogge ned skog i en bredde på opp til 60 m på hver side av veien for å bedre sikt «*when the topography results in dangerous blind corners along these roads,*» og for at veiene skal tørke raskere opp etter regn «*to ensure that main logging roads (which are unsealed) are always in a safe and motorable condition.*» Ifølge Samling blir veiene inspisert av skogmyndighetene (*Forest Department*) når de er ferdigstilt.

Samling er også opptatt av at rådet ikke har tatt hensyn til tiltak som selskapet gjennomfører for å bedre lokalbefolkningens levevilkår og miljøet, og nevner spesielt tiltak for å sikre landsbyer rent vann, samt bygging av veier og broer for å bedre tilgjengelighet og transport mellom landsbyer og byer (sistnevnte er omtalt i avsnitt 4.4.2). Selskapet nevner også at de gjennomfører tiltak for vern av dyreliv, programmer for utvikling av lokalsamfunn og går også kort inn på konflikten med enkelte av urfolkene i konsesjonen.

5.2 RÅDETS SYN PÅ SAMLINGS SVAR

Samling fikk tilsendt rådets utkast til tilråkning den 17. desember 2009 nettopp for å gi selskapet anledning til å kommentere og bidra med opplysninger i saken. Samling har derfor hatt anledning til å sende rådet innspill og dokumentasjon som er relevant for de forholdene som tas opp i tilråkningen. Rådet har imidlertid ikke mottatt noe dokumentasjon fra selskapet som underbygger selskapets synspunkter eller tilsier at rådets vurderinger bygger på et feilaktig grunnlag. Tilråkningen er blitt justert i forhold til det utkastet som Samling fikk til gjennomsyn, og et forhold som også Samling kommenterer i sitt brev, er tatt ut fordi rådet fant ut at det var basert på et feilaktig grunnlag.

Rådet deler ikke Samlings syn på bruk av satelittbilder. Satelittbildene som er brukt i tilråkningen, har en oppløsning på 15-30 m og er tilstrekkelig detaljerte til at både veier og hogst er tydelig på bildene. Det er ingen tvil om at det tette nettverket av veier som er

synlig innenfor Samlings konsesjonsområder, er skogsbilveier. Dette ble også bekreftet gjennom feltundersøkelsen. Det er bare en hovedvei som leder inn i konsesjonsområdene, og det er ikke sannsynlig at den blir bygget av andre enn konsesjonsinnehaveren, ikke minst fordi bygging av slike veier tar lang tid og krever tungt maskinelt utstyr. Rådet er kjent med at Samlings personell ferdes på disse veiene regelmessig for å føre tilsyn med hogsten. Dessuten finnes det boligkvarterer for Samlings arbeidere ved større veikryss i konsesjonsområdene. Selskapet har en tilstedeværelse i konsesjonsområdene hvilket gjør det usannsynlig at andre enn Samling kan ha bygget veier uten at selskapet har kjennskap til dette.

Videre er skadene på skogen langs veiene og i konsesjonsområdene av et slikt omfang at de neppe kan skyldes annet enn bruk av skogsmaskiner. Det er ikke sannsynlig at lokale innbyggere utstyrt med macheter eller motorsager vil kunne forårsake slike skader som fremkommer på satelittbildene og som ble observert i felt. Det er heller ikke sannsynlig at skogskadene skyldes at lokalbefolkningen rydder skog for å drive jordbruk, slik Samling hevder. På bildene kan områder med småskala jordbruk tydelig identifiseres, og disse ligger typisk i nærheten av landsbyene, ikke langs skogsbilveiene eller langt inne i Samlings konsesjoner. Erosjon og jordskred kan heller ikke tilskrives svedjebruk, slik Samling også mener. Slike områder er identifiserbare på satelittbildene, samtidig som feltundersøkelsen bekreftet at de skadene som ble avdekket i konsesjonsområdene, skyldes hogst, slik det er beskrevet i avsnitt 4.4. Selv om det eventuelt skulle være andre aktører enn Samling som driver hogst i selskapets konsesjonsområder, er det uansett selskapets ansvar å sørge for at ulovlig hogst ikke finner sted i eget konsesjonsområde.

Videre vil rådet understreke at de dokumentene som ligger til grunn for tilrådingen, stammer fra offentlige kilder og er innhentet på lovlig vis. Som nevnt tidligere, er både tilsagn om hogst (*Permit to Enter Coupes*), korrespondanse med myndighetene, kart og andre dokumenter relatert til konsesjonen lagt ved miljøkonsekvensvurderinger for andre gangs hogster som er offentliggjort og tilgjengelig på biblioteket til *the Natural Resource and Environment Board* i Kuching. I tillegg har vi fått dokumenter vedrørende enkelte konsesjoner fra den frivillige organisasjonen *Bruno Manser Fonds* i Sveits.

Rådet stiller seg undrende til Samlings påstand om at rådets konsulenter skal ha brutt sikkerhetsbestemmelser i konsesjonsområdene og finner dette vanskelig å kommentere når selskapet ikke konkretiserer hva det sikter til. Rådet vil imidlertid peke på at det er flere tusen mennesker som bor og ferdes innenfor konsesjonsområdene, og som bruker veiene daglig. Urfolkene har også rett til å utnytte skogens ressurser til eget livsopphold. Under feltundersøkelsen besøkte rådets konsulenter flere lokale landsbyer og ble også ledsaget av lokalfolk under feltundersøkelsen, som foregikk langs veiene i konsesjonsområdene. Etter det rådet kjenner til, blir veiene også brukt av turister, og det kreves ingen spesiell tillatelse for dette. Ved inngangen til konsesjonsområdene gjøres det imidlertid oppmerksom på at ferdselen på veiene skjer på eget ansvar. Rådets konsulenter har ikke noe sted under feltundersøkelsen vært inne på selskapets *timber camps*. Konsulentene undersøkte imidlertid tømmerlageret i T/0413 som ligger i nærheten av det som er referert til som Camp C i avsnitt 4.4.4. Tømmerlageret ligger inntil veien, var ikke gjerdet inn eller merket, og det var ingen klar avgrensning mot veien (som ledet til landsbyen som ble besøkt), slik det også fremkommer på bildet i Figur 19.

Samlings kritikk av rådets funn og vurdering er delvis omtalt tidligere under de relevante avsnittene i tilrådsningen, og blir ikke nærmere omtalt her. Rådet legger til grunn at kravet til å utarbeide og få godkjent miljøkonsekvensvurderinger for andre gangs hogster trådte i kraft i 2005.¹⁰⁵ Samling hevder at skogmyndighetene først begynte å stille krav om dette i 2008, og at selskapet da etterkom kravet. Manglende miljøkonsekvenser var imidlertid et forhold som ble påpekt av den malaysiske riksrevisoren i sin vurdering av skogforvaltningen i Sarawak og som rådet derfor antar er et brudd med gjeldende bestemmelser.¹⁰⁶

Samlings opplysninger om at maksimumskravet til bredden på veikorridorer kan fravikes ut i fra sikkerhetsmessige hensyn, antar rådet er et unntak fra de normale kravene som kun gjelder i spesielle tilfeller. Veikorridorer på mer enn 120 m bredde ville bety at en stor andel av konsesjonsområdet avsatt til selektiv hogst i praksis vil bli avvirket som flatehogst.¹⁰⁷ Rådet antar også at de kravene som normalt stilles (60m bredde), er utformet nettopp for å ivareta hensyn til trafiksikkerhet, både når det gjelder sikt og opptørking. Samling konkretiserer ikke nærmere hvor disse unntakene er kommet til anvendelse, og hvor rådet eventuelt har tatt feil i sin vurdering. Rådet legger til grunn at det i feltundersøkelsen er avdekket flere steder med rette veistrekninger og god sikt (for eksempel i T/0411, se Figur 16) der hogstgaten overstiger 60m, men hvor det samtidig ikke synes å være sikkerhetsmessige grunner til dette.

Rådet blir kritisert for ikke å vektlegge de positive tiltakene som Samling gjennomfører for lokalsamfunnene. Når rådet ikke har tatt opp dette spesielt, er det ikke fordi slike tiltak ikke er positive, men først og fremst fordi de ikke anses å være relevante for de forholdene rådet har undersøkt. Etter rådets oppfatning kan bedre vannforsyning og kommunikasjon ikke veies opp mot lovbrudd og miljøskader.

Rådet noterer at Samling i sitt svar til rådet i liten grad tar opp de konkrete forholdene som rådet har avdekket. Det gjelder blant annet den ulovlige hogsten i området som skulle innlemmes i Pulong Tau nasjonalparken, og hogst og veibygging utenfor konsesjonsområdet og inn i buffersonen mot grensen til Indonesia. Selskapet nevner heller ikke hogsten av fredede arter, hogst i kantsoner og hogst av trær under minstemålet. Rådet finner også at Samling på enkelte punktet i sitt svar ikke er etterrettelig, for eksempel ved at selskapet referer til et partnerskap med WWF i Guyana som ifølge WWF, ble avsluttet for mer enn et år siden.

6 Rådets vurdering

Basert på den foreliggende dokumentasjon har rådet vurdert om Samlings skogsdrift er i strid med de etiske retningslinjenes punkt 4.4 under kriteriet for alvorlig miljøskaade. I den sammenheng har rådet spesielt vurdert risikoen for at fondet medvirker til ulovlig hogst.

Med ulovlig hogst menes avvirkning, transport og kjøp og salg av tømmer i strid med nasjonal lovgivning. I henhold til forarbeidene til de etiske retningslinjene vil ulovlig hogst kunne være i strid med retningslinjene. Rådet vil også vektlegge at konsekvensene av ulovlig hogst, særlig i naturskog, ofte er omfattende og langvarige skader på skog og miljø i tillegg til forringelse og tap av livsgrunnlaget for folk som lever i og av skogen. Internasjonalt er det iverksatt omfattende initiativer for å bekjempe ulovlig hogst i blant annet Asia, både i regi av EU, Verdensbanken og stater, herunder også Norge.¹⁰⁸ Det er i den sammenheng også relevant å legge vekt på de norske og internasjonale initiativene for å hindre avskoging og skogforringelse i tropisk regnskog som et ledd i å redusere utslippene av klimagasser og tapet av biologisk mangfold.¹⁰⁹

I sin vurdering av selskapet har rådet særlig lagt vekt på omfanget av ulovlig hogst i Samlings konsesjonsområder, og hvorvidt dette bærer preg av en systematisk atferd, samt risikoen for at selskapets praksis vil fortsette i fremtiden.

Rådets egne undersøkelser av Samlings skogsdrift i Sarawak har dokumentert det som synes å være omfattende og gjentatte brudd på konsesjonsvilkår, forskrifter og andre reguleringer i samtlige av de seks konsesjonsområdene som ble undersøkt. Enkelte av overtredelsene er svært alvorlige, slik som hogst utenfor konsesjonsområdet, hogst i et verneverdig område som av myndighetene var tatt ut av konsesjonen for å inkluderes i en eksisterende nasjonalpark, og gjennomføring av andre gangs hogster uten at miljøkonsekvenser er vurdert. Andre forhold som isolert sett kan synes mindre graverende, blir forsterket fordi de synes å være en systematisk del av selskapets skogsdrift. I de konsesjonsområdene som ble undersøkt i felt, var det gjennomført flatehogster i en større bredde langs veier enn det som er tillatt, flatehogster i kantsoner langs vassdrag og forurensning av elver og bekker med hogstavfall, og det var bygget veier og drevet konvensjonell hogst i områder med bratt terreng, der bare helikopterdrift er tillatt. I tillegg ble det avdekket tilfeller av hogst av fredede treslag og av trær med mindre diameter enn tillatt minstemål. Lokalbefolkningen rapporterte om ytterligere ulovligheter, blant annet feilaktig merking av tømmer, men det kunne ikke verifiseres i feltundersøkelsen. Rådet legger dessuten vekt på at Samling Globals datterselskap, Barama, er blitt bøtelagt gjentatte ganger for ulovligheter i skogsdriften på Guyana, hvor myndighetenes blant annet avdekket manglende hogsttillatelse, feilaktig merking av tømmer og mangelfull rapportering av avvirket tømmer til myndighetene.

Rådets egne undersøkelser er begrenset i omfang og dekker kun et lite område i de konsesjonsområdene som ble besøkt. Likevel har undersøkelsene avdekket flere forhold som rådet antar er ulovlige i alle de fem konsesjonsområdene som ble undersøkt i felt, samt i det sjettede konsesjonsområdet som ble vurdert ved hjelp av satellittbilder. Disse seks konsesjonene er blant de totalt 15 som Samling har i Sarawak, hvor selskapet i 16 år har hatt skogsdrift. Gitt det store omfanget av antatte ulovligheter og at mange av de

samme overtreddene forekommer i nesten alle de undersøkte konsesjonene, finner rådet det rimelig å anta at liknende brudd også ville ha blitt avdekket i andre av Samlings konsesjonsområder. Rådet legger i den sammenheng vekt på at den malaysiske riksrevisjonen har dokumentert ulovlig hogst i ytterligere to av Samlings konsesjonsområder, beliggende i Rejang-nedbørfeltet, et område som ikke er blitt undersøkt av rådet. Her ble det avdekket ulovlig hogst i bratt terreng og i kantsoner langs vassdrag, i tillegg til erosjon, jordskred og forurensning av elver ved selskapets Baram Base Camp.¹¹⁰ Etter rådets syn indikerer dette en systematisk atferd fra selskapets side, der brudd på krav og regler synes å være vanlig forekommende i selskapets virksomhet.

Rådet finner ikke at selskapets forsikringer om at det er opptatt av å drive et bærekraftig og miljøvennlig skogbruk troverdige. Rådets undersøkelser viser tvert i mot at Samlings hogstpraksis har medført omfattende skader på skog og miljø. Dette samsvarer ikke med Samlings påstander.

I sitt svar til rådet sår Samling tvil både om rådets metoder og kilder, men gir ingen konkrete opplysninger som bidrar til å belyse eller korrigere de forholdene som rådet har tatt opp i tilrådningsen. Rådet legger vekt på at selskapet verken kommenterer hogsten i det verneverdige området, hogst utenfor konsesjonsgrensen, hogst av fredede treslag eller hogst av trær under minstemålet. Selskapet erkjenner at det i ett tilfelle har pågått ulovlig hogst og veibygging i bratt terreng uten å spesifisere hvor, mens selskapet for de andre forholdene som er avdekket, benekter at det har skjedd ulovligheter, uten at dette underbygges med dokumentasjon. Rådet anser derfor at Samlings svar ikke gir grunnlag for å endre rådets konklusjon om at selskapet er involvert i ulovlig hogst.

Til slutt har rådet vurdert om selskapets uakseptable atferd kan forventes å fortsette i fremtiden. Samling har skogsdrift i alle de 15 konsesjonsområdene i Sarawak. To av disse er nettopp blitt fornyet, mens andre skal fornyes i løpet av de neste 2-8 årene. Konsesjonen i Guyana vil trolig kunne drives frem til 2041. Dette betyr at Samling vil ha skogsdrift i både Sarawak og Guyana i mange år ennå.

Selskapet gir svært få opplysninger om sine konsesjoner og skogsdrift. Skogbruksplaner og krav som selskapet må tilfredsstille, blir ansett som konfidensiell informasjon i Sarawak og Guyana. Etter rådets oppfatning gir denne mangelen på gjennomsiktighet i Samlings virksomhet, i tillegg til tilsynelatende svak håndhevelse av kravene, få insentiver til selskapet om å endre atferd. Konsekvensene av ikke å oppfylle kravene er små og synes å være av liten betydning for selskapet. Selskapets oppfatning om at skogsdriften er bærekraftig og drives på lovlig vis, indikerer at det sett fra selskapets side ikke er noe behov for endring. Rådet finner det derfor sannsynlig at selskapets uakseptable praksis vil fortsette framover.

7 Tilråding

Rådet anbefaler å ekskludere Samling Global Ltd fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond utland på grunn av en uakseptabel risiko for medvirkning til pågående og framtidig alvorlig miljøskade.

Gro Nystuen
Leder
(sign.)

Andreas Føllesdal
(sign.)

Anne Lill Gade
(sign.)

Ola Mestad
(sign.)

Ylva Lindberg
(sign.)

Noter

- 1 Brev fra Samling til Norges Bank og Etikkrådet, 2. februar 2009.
- 2 Brev fra Samling til Etikkrådet, datert 12. februar 2010.
- 3 www.earthsight.org.uk
- 4 For plantasjekonsesjonene LPF/0021 og hogstkonsesjonene T/0411, T/0413 og T/0390 er de nyeste bildene fra 3. mars 2009, mens bildene for T/0390, T/0294 og den nordlige delen av T/9082 er datert 20. mai 2009.
- 5 Rådet har hatt tilgang til følgende offisielle dokumenter for konsesjonene: Miljøkonsekvensvurderinger for andre gangs hogst i: T/0411 (fra 2009) inkludert selve hogstkonsesjonen, kart og hogstområder og hogstplaner og dokumenter for tilsagn om hogst (*Permit to Enter Coupe (PEC) documents*); T/0294 (fra 2008), som også inneholder hogstkonsesjonen, kart over hogstområder og hogstplaner og dokumenter om tilsagn om hogst (*Permit to Enter Coupe (PEC) documents*) og brev fra myndighetene til selskapet vedrørende utvidelsen av Pulong Tau nasjonalparken; T/0298 (fra 1996; nå del av T/9115) og T/0299 (fra 1996; nå del av T/9115) inkludert kart over hogstområdene. For T/0390 har rådet skaffet til veie hogstkonsesjonen, skogbruksplanen (som er utløpt) og kart over hogstområdene og for T/0412 hogstkonsesjonen. I tillegg har rådet miljøkonsekvensvurderingen for alle Samlings 6 plantasjekonsesjoner (LPF/0004, LPF/0005, LPF/0007, LPF/0008, LPF/0020, LPF/0021), der all skog skal avvirkes for å erstattes med plantasjer.
- 6 Denne saken er blitt etterforsket av menneskerettighetskommissjonen i Malaysia, Suhakam, se Suhakam 2007: Penan in Ulu Belaga: Right to land and Socio Economic Development.
- 7 Samling Global Limited Annual Report 2008, s. 146., tilgjengelig på www.samling.com
- 8 <http://www.bmf.ch/en/news/?show=185>
- 9 I tidligere tilrådingen har rådet utdypet og spesifisert kriteriene for *alvorlig miljøskade*. Se for eksempel tilrådingen for Freeport McMoRan, Barrick Gold og Vedanta på www.etikkradet.no.
- 10 Hogsten er gjerne basert på såkalt selektiv hogst, der trær av en viss art og størrelse (over et angitt minstemål) felles. Når et tre felles, innebærer det at vegetasjonen omkring skades i et område som er like stort som høyden på treet og bredden på trekronen. Tømmerstokken dras så med bulldosere til et tømmerlager for videre transport. De største skadene er knyttet til det tette nettverket av veier, slepespor som kan være 5-6 m brede, og skade på gjenværende trær (normalt 40 prosent), annen vegetasjon og jordsmonn. Hogstmetoder kan påvirke skadeområdet. Hogsten fører til at skogen fragmenteres og åpnes opp, blir mer utsatt for brann og økosystemene ytterligere forringet. Se f.eks. Putz, F.E. et al 2008: Reduced Impact logging: Challenges and opportunities. *Forest Ecology and Management*. 266, s. 1427-1433; Asner, G.P. et al 2005: Selective logging in the Brazilian Amazon, *Science*. 310, s. 480-482, Shearman, P et.al. 2009: Forest Conversion and Degradation in Papua New Guinea 1972-2002, *Biotropica*. 41, s. 379 - 390.
- 11 NOU 2003:22: *Forvaltning for fremtiden. Forslag til etiske retningslinjer for Statens petroleumsfond*, s. 167.
- 12 http://www.illegal-logging.info/uploads/FLEGT_briefing3_en.pdf,
- 13 www.samling.com
- 14 Samling Global Ltd. Global Offering February 23, 2007, tilgjengelig på <http://202.66.146.82/listco/hk/samling/prospectus/pro070223.pdf>
- 15 <http://www.samling.com/eng/aboutus/group.htm>
- 16 Se fotnote 14 s. 122.
- 17 http://www.samling.com/eng/ir/factsheet/factsheet_09.pdf
- 18 Samling IPO Prospectus; Appendix VI Independent Technical Report, s. VI-43

- 19 Se fotnote 18, s. VI-44
- 20 Google Earth opplyser ikke om når bildene for dette området er tatt, men de er trolig 5-10 år gamle. Dette er basert på sammenlikninger med satelittbilder fra 1990 og 2007, sammenholdt med skader etter omfattende skogbranner i 1998 som er synlig på bildet.
- 21 Samling IPO Prospectus; Business section, s. 98-99.
- 22 Malaysian Timber Certification Council, se <http://www.mtcc.com.my/>
- 23 <http://www.forestry.sarawak.gov.my/forweb/homepage.htm>
- 24 <http://www.sarawakforestry.com/htm/aboutus.html>, Samling IPO p 95.
- 25 Konesjonen er delt inn hogstteiger, såkalte *coupes*. Hver teig er delt opp ytterligere i ulike driftsområder, også kalt *logging blocks*. Se <http://www.forestry.sarawak.gov.my/forweb/sfm/fplan/engplan.htm>
- 26 Samling IPO Prospectus; Business section, s. 140.
- 27 Ifølge intervjuer med nåværende og tidligere ansatte hos i skogforvaltningen i Sarawak, gjennomført i forbindelse med Earthsights undersøkelser i 2009.
- 28 Samling IPO Prospectus; Appendix VI Technical report, s. VI-43. Emisjonsprospektet gir ingen opplysninger om myndighetene i det hele tatt har avdekket overtredelser innenfor Samlings konsesjonsområder siden Samling startet opp hogst i 1976.
- 29 *The Forestry Corporation* er ansvarlig for å håndheve *the Forests Ordinance 1958 (Cap. 126), the Forest Rules 1973, the National Parks and Nature Reserves Ordinance 1998, the Wild Life Protection Ordinance 1998* med tilhørende forskrifter, www.forestry.sarawak.gov.my
- 30 The Borneo Post Online Wednesday, May 9th, 2007: *NGOs do illegal logging while Penans close roads: Resident* http://www.bmf.ch/files/news/borneo_post.pdf
- 31 Malaysia's Auditor-General Report 2009: *Laporan Ketua Audit Negara, Aktiviti Kementerian/Jabatan/Agensi Dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Sarawak, Tahun 2008*, s. 68-91, finnes i rådets arkiv.
- 32 Se fotnote 31, kapittel 5.5.1 (f), s. 81-82.
- 33 Se fotnote 31, kapittel 5.5.1 (e), s. 80-81.
- 34 MySinchew 16.11.09: *Amendment to Auditor-General's Report to give balanced perspective to Sarawak's forestation*, <http://www.mysinthew.com/node/31566>
- 35 Se fotnote 5.
- 36 Ecosol Consultancy Sdn Bhd: *Plantacia Sdn Bhd, Environmental Impact Assessment Report for Tree Planting under License for Planted Forests LPF/0010 in the Sibu and Kapit Divisions, Sarawak*, Sept 1999, finnes i rådets arkiv.
- 37 The Wildlife Protection Ordinance lister syv arter av Engkabang slekten (også kjent som Meranti): *Shorea splendida, Shorea helmsleyana, Shorea siminis, Shorea pinanga, Shorea macrophylla, Shorea stenoptera* og *Shorea stenoptera*. De tre sistnevnte står på Verdens naturvernunionens (*the International Union for Conservation of Nature, IUCN*) rødliste over truede arter, klassifisert som henholdsvis sårbar, sterkt truet og kritisk truet.
- 38 Tapang er fredet fordi det er sjeldent, og fordi det er et viktig treslag for honningbier som har bol i trærne. I henhold til *the Wildlife Protection Ordinance of 1998* er hogst av Tapang-trær forbudt. I forordningen er treslaget listet som en fredet plante. Strafferammen for hogst er et års fengsel eller en bot på 10,000 Malaysian ringgit (NOK 17 000).
- 39 EFI FLEGT Facility 2009: *Joint Technical Evaluation of Malaysian Timber Legality Assurance System (TLAS)* tilgjengelig på http://www.euflegt.efi.int/item_detail.php?item=document&item_id=651
- 40 Liew Chin Fah, Deputy General Manager, 17 January 2007: *Sustainable Forest Management in Sarawak, Sarawak Forestry Corporation*, presentasjon tilgjengelig på http://www.sarawaktimber.org.my/timber_issue/1205742000-SFM_to_EU.pdf
- 41 Dipterocarpaceae er en stor familie med hovedsakelig eviggrønne løvtrær som er dominerende i regnskogen i Malaysia. Trærne kan bli svært gamle og når normalt en høyde på 40-70 m. Mange av artene har stor økonomisk verdi som tømmer, men blir også brukt til produksjon av eteriske oljer, balsam og til kryssfiner.
- 42 Se fotnote 40.
- 43 Ravenscourt Sdn. Bhd. er et heleid datterselskap av Syarikat Samling Timber Sdn. Bhd. som igjen er et datterselskap av Samling Global Ltd.
- 44 Se <http://www.itto-pulongtau.com/contacts.htm> og Inter Cooperation (Swiss Foundation for Development and International Cooperation), ITTO Project Supervisory Mission: 1-6th March 2006 – PD 224/03: *Transboundary Biodiversity Conservation: The Pulong Tau National Park, Sarawak State, Malaysia* - http://www.tropicalforests.ch/files/reports/Report_Mission_Pulong_mar06.pdf
- 45 Ecosol Consultancy Sdn Bhd/Tamex Timber Sdn Bhd, *Environmental Impact Assessment for the Re-entry Hill Logging under Timber License No. T/0294 in the Ulu Batang Trusan-Ulu Sg Limbang-Ulu Sg Kubaan area, Limbang and Miri Divisions, Sarawak*, November 2008. Hogsten blir gjennomført av Tamex Timber Sdn Bhd, som er et datterselskap til Samlings Lingui Developments, og som fungerer som entreprenør for Ravenscourt Sdn. Bhd.
- 46 Samlings brev til Etikkrådet, datert 12. februar 2010.
- 47 Bruno Manser Fonds, Tong Tana newsletter, July 2006 - http://www.bmf.ch/files/tongtana/TT_juli_2006_e.pdf

- 48 Chai P. 2008: *Transboundary Biodiversity Conservation: The Pulong Tau National Park, Phase I*, Presentation of the 3rd November 2008 - http://www.tropicalforests.ch/files/projects/PD_224_03_presentation08.pdf
- 49 Brev fra *Director of Forests to Ravenscourt Sdn, Bhd* datert 13 May 2008 vedrørende utvidelsen av Pulong Tau National Park i områder innenfor License No T/0294. Brevet er et vedlegg til miljøkonsekvensvurderingen for andre gangs hogst i T/0294 (se fotnote 45).
- 50 Se fotnote 45, for eksempel s. ES-2, ES-6 og ES-7 i Executive Summary til miljøkonsekvensvurderingen.
- 51 Merawa Sdn. Bhd er et heleid datterselskap av Syarikat Samling Timber Sdn. Bhd. som igjen er et datterselskap av Samling Global Ltd.
- 52 Intervju med innbygger i landsbyen Pa Dallih gjennomført i forbindelse med feltundersøkelsen i september 2009.
- 53 Samlings brev til Etikkrådet, datert 12. februar 2010.
- 54 Google Earth-bildet er udatert, men sammenliknet med satellittbilder fra 1990 og 2007, og sammenholdt med skogbranner omfattende skogbranner i 1998 som er synlig på Google Earth bildene, er det antatt at bildet er tatt mellom 1999 og 2005.
- 55 Samling Plywood (Baramas) Sdn.Bhd. er et heleid datterselskap av Lingui Developments. Lingui og Syarikat Samling Timber er datterselskaper av Samling.
- 56 *The Natural Resources and Environment (Prescribed Activities) (Amendment) Order, 1997, First Schedule, Article 2 (i)*, se også tabell 2.
- 57 Ecosol Consultancy Sdn Bhd, *Environmental Impact Assessment for Samling's re-entry hill logging under timber license No. T/0411 at the Pelutan area, Miri division, Sarawak*, January 2009, finnes i rådets arkiv.
- 58 Selv om det ikke foreligger en godkjent miljøkonsekvensanalyse, har *the Sarawak Forestry Corporation* utstedt og gitt tilsagn om hogst (*Permits to Enter Coupe*) for de hogstområdene i T/0411 som selskapet avvirket i 2002-2008. Tilsagnene om hogst er vedlegg til miljøkonsekvensvurderingen for T/0411, se fotnote 57.
- 59 Se fotnote 31.
- 60 Undersøkelser på stedet i april 2009, og analyser av GPS avlesninger og sammenlikning med satellittbilder og kart over konsesjonsområdene og tilsagn om hogst (*Permits to Enter Coupe*).
- 61 Kart over hogstblokkene (*logging block maps*) er vedlegg til tilsagn om hogst (*Permit to Enter Coupe*) for andre gangs hogst og følger med miljøkonsekvensanalysen for T/0411, se fotnote 57. Dette området dekker driftsområdene 75H, 76H, 77H og 78H, hvor kun helikopterdrift er tillatt.
- 62 Skissen nederst i figuren er basert på Google Earth og er fra før hogsten ble påbegynt. Rød strek viser omfanget av hogsten i mars 2009 basert på Landsat-bilder. Rosa strek viser terrenggrensen for klasse VI bratt terreng og er basert på kart over konsesjonsområdet som er inkludert i miljøkonsekvensanalysen for andre gangs hogst, se fotnote 57.
- 63 Ecosol Consultancy Sdn Bhd, *Environmental Impact Assessment for Samling's re-entry hill logging under timber license No. T/0411 at the Pelutan area, Miri division, Sarawak*, January 2009, finnes i rådets arkiv.
- 64 Se tabell 2.
- 65 Samlings brev til Etikkrådet, datert 12. februar 2010.
- 66 Intervjuer gjennomført i forbindelse med feltundersøkelsene i 2009.
- 67 EFI FLEGT Facility 2009: *Joint Technical Evaluation of Malaysian Timber Legality Assurance System (TLAS)* tilgjengelig på http://www.euflegt.efi.int/item_detail.php?item=document&item_id=651
- 68 Se fotnote 63, s. ES-8 & ES-9.
- 69 Samling Plywood (Miri) SDN. Bhd. er heleid av Lingui Developments, som igjen er et datterselskap til Samling Global.
- 70 Intervjuer med innbyggere fra Long Makaba landsbyen gjennomført i forbindelse med feltundersøkelsen i september 2009.
- 71 I konsesjonsområdet har Samling etablert såkalte timber camps med driftsbygninger, kontorer og arbeidsbrakker.
- 72 Intervjuer gjennomført i forbindelse med feltundersøkelsen i september 2009.
- 73 SIF Management Sdn. Bhd. er heleid av Syarikat Samling Sdn. Bhd., som igjen er et datterselskap til Samling Global.
- 74 Under Samlings konsesjon No. LPF0021, utstedt på Samling Reforestation (Bintulu) Sdn Bhd, datterselskap av Syarikat Samling Sdn. Bhd. T/0404 tilhører Samling Plywood (Lawas) Sdn. Bhd. som er datterselskap av Lingui Developments.
- 75 Se fotnote 68, page ES-7.
- 76 Samling Global IPO Prospectus, s. 144 & p VI-68.
- 77 <http://www.forestry.gov.gy/index.html>
- 78 Samling IPO Prospectus, kapittel om *Business*, p. 144.
- 79 <http://www.baramaguyana.com/eng/about/overview.htm>

- 80 *The Code of Practice (second edition 2002)* kan bli gjort obligatorisk gjennom endringer i skogforskriften (*the Forest Regulations*), men presidenten (som skogminister) har så langt ikke gjort dette. E-post fra John Palmer 16 Desember 2009, finnes i rådets arkiv. Se også Trevin, J. og R. Nasi 2009: *Forest Law Enforcement and Governance and Forest Practices in Guyana*. CIFOR and Iwokrama International Center for Rainforest Conservation. Utført på oppdrag av Miljøverndepartementets Klima og skogprosjekt.
- 81 Bulkan, Janette and John Palmer, February 14, 2008: *Illegal logging by Asian-owned enterprises in Guyana, South America*. Briefing paper for Forest Trends' 2nd Potomac Forum on Illegal Logging & Associated Trade, House Washington D.C., available at http://www.illegal-logging.info/approach.php?a_id=135
- 82 *The Forest Stewardship Council (FSC)* omtaler seg selv som «*an independent, non-governmental, not-for-profit organization established to promote the responsible management of the world's forests. FSC is a certification system that provides internationally recognized standard-setting, trademark assurance and accreditation services to companies, organizations, and communities interested in responsible forestry.*» se www.fsc.org
- 83 Barama ble i februar 2006 sertifisert av SGS Qualifor. Sertifikatet var en godkjenning av at selskapet oppfylte FSCs krav til bærekraftig skogbruk og krav til sporbarhet av tømmeret. En rekke organisasjoner protesterte mot dette. I november 2006 gjennomførte Accreditation Services International GmbH (ASI) en revisjon (inkludert en feltinspeksjon) av SGS Qualifor's sertifisering av Barama, og publiserte et kritisk offentlig sammendrag av sin rapport i januar 2007. Det førte til at SGS Qualifor inndro Baramas FSC-sertifikat.
- 84 Accreditation Services International, FSC Annual Surveillance of SGS for 2006, Forest Management Audit to Barama Co Ltd (BCL), Guyana (SGS-FM/COC-2493), Date of audit: 20 to 25 November 2006, http://www.fsc-watch.org/docs/SGS_suspends_Barama_certificate_ASI_report.pdf
- 85 Se fotnote 84.
- 86 <http://www.baramaguyana.com/eng/ec/certification.htm>
- 87 Samlings brev til Etikkrådet, datert 12. februar 2009.
- 88 Selskapet viser her til WWF statement on Barama Company Ltd's FSC Certification datert 30. april 2007, tilgjengelig på http://www.panda.org/who_we_are/wwf_offices/suriname/?100160/WWF-Statement-on-Barama-Company-Ltds-FSC-Certification
- 89 <http://www.stabroeknews.com/2009/stories/01/11/wwf-has-%e2%80%98disconnected%e2%80%99-from-barama/>
- 90 Guyana Chronicle, 23rd Oct 2007: *Barama fined \$96.4M – forestry staffers dismissed, sanctions imposed on three firms*. De tre konsesjonene var utstedt til A. Mazaharally & Sons, N. Sukul & Sons og Barakat Timbers Ltd. Se også Samling Global Ltd, 26th Oct 2007: *Clarification of matters in respect of sanctions imposed on Barama Company Ltd by the Guyana Forestry Commission*, <http://www.hkexnews.hk/listedco/listconews/sehk/20071026/LTN20071026004.pdf>
- 91 Stabroek News, 25th Oct 2007: *Barama: Fines will send workers home*, <http://guyanaforestryblog.blogspot.com/2007/10/barama-fines-will-send-workers-home.html>
- 92 Samling Global Ltd, 26th Oct 2007: *Clarification of matters in respect of sanctions imposed on Barama Company Ltd by the Guyana Forestry Commission*, <http://www.hkexnews.hk/listedco/listconews/sehk/20071026/LTN20071026004.pdf>
- 93 Se fotnote 92.
- 94 Stabroek News, 15th Nov 2007: *Barama agrees to pay \$96.4M forestry breaches fine*, <http://guyanaforestryblog.blogspot.com/2007/11/barama-agrees-to-pay-964m-forestry.html>
- 95 Stabroek News, 15th Feb 2008: *Loggers to mount legal challenge to Forestry Commission fines: source*, <http://www.stabroeknews.com/2008/business/02/15/loggers-to-mount-legal-challenge-to-forestry-commission-fines%E2%80%A6source/>
- 96 Samling IPO Prospectus: *Business section*, s.145. Annex VI i emisjonsprospektet (s. VI 70) viser at hogst på leide konsesjonsområder i budsjettåret 2005-2006 utgjorde 72 prosent av Baramas totale hogstvolum.
- 97 Bulkan, Janette and John Palmer 8 June 2007: *Lazy days at international banks: How Credit Suisse and HSBC support illegal logging and unsustainable timber harvesting by Samling/Barama in Guyana, and possible reforms*, available at http://www.illegal-logging.info/uploads/Samling_Barama.pdf. Hogst på leide konsesjoner er ulovlig i henhold til *Article 12 of the Forest Regulations of 1953, Condition 13 of Timber Sales Agreements and Condition 2 of State Forest Permissions*.
- 98 Stabroek News, 8th July 2007: *Barama harvesting legally outside its concession – Commissioner of Forests*, <http://guyanaforestryblog.blogspot.com/2007/07/barama-did-not-sub-lease-from-other.html>
- 99 Se fotnote 92.
- 100 Kartet finnes i Barma Company Ltd (BCL), Forest Management Plan Public Summary for Compartment 5 (2004-2008), s. 6, <http://www.baramaguyana.com/eng/ec/compartments5.pdf>
- 101 E-post fra John Palmer 11. desember 2008 og 16. desember 2009, finnes i rådets arkiv, se også <http://www.stabroeknews.com/2008/stories/08/30/tpl-to-pay-80m-forestry-fine-timber-operations-to-resume/>

- 102 Stabroek News, 30th Jan 2007: *Letter to the editor* from Janette Bulkan, http://www.illegal-logging.info/item_single.php?it_id=1907&it=news
- 103 Samlings brev til NBIM og rådet datert 2. februar 2009.
- 104 I konsesjonsområdet har selskapet etablert såkalte timber camps som blant annet omfatter driftsbygninger, kontorer og arbeidsbrakkjer. Disse områdene pleier normalt å være inngjerdet og låst.
- 105 Se tabell 2 for nærmere omtale.
- 106 Se fotnote 31.
- 107 Se tabell 2 for krav til hogst langs veier.
- 108 Slike initiativer inkluderer *the EU Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT)*, og regionale FLEG prosesser støttet av Verdensbanken og *the Asia Forests Partnership (AFP)*, samt en rekke nasjonale initiativer rettet mot å stanse handelen med ulovlig tømmer og treprodukter. Malaysia er partner både til EU FLEGT og AFP. Se for eksempel <http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm> and <http://www.asiaforests.org/>
- 109 Se for eksempel Regjeringens Klima og skogprosjekt, <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/tema/klima/klimaogskogprosjektet.html?id=548491>
- 110 Se fotnote 31. Av riksrevisorens rapport fremgår det at det ble funnet bevis for en slik praksis i tre konsesjonsområder, hvorav to (T/3112 and T/3284) tilhører datterselskaper til Samling. I forhold til de krav som er stilt og som riksrevisoren har gjennomgått er slik praksis ulovlig.

Til Finansdepartementet

Oslo, 15. september 2010

(Offentliggjort 16. februar 2011)

Tilrådsning om utelukkelse av Lingui Development Ltd.

1 Innledning

Etikkrådet har tatt stilling til om det malaysiske skogselskapet Lingui Developments Berhad gjennom sin skogsdrift i Sarawak, Malaysia, forårsaker alvorlig miljøskade.¹

Lingui Developments Berhad² er et børsnotert, malaysisk skogselskap som blant annet produserer tømmer og treprodukter. Virksomheten inkluderer skogsdrift i naturskog i Malaysia og palmeolje-plantasjer.³ Per 2. august 2010, hadde Statens pensjonsfond utland en beholdning på 1 584 100 aksjer i selskapet.

Lingui er et datterselskap til Samling Global Ltd., og Samling har en eierandel på 67,23 prosent i selskapet.⁴ Den 22. februar 2010 avga Etikkrådet tilrådsning om utelukkelse av Samling Global⁵ fra SPU fordi selskapet gjennom ulovlig hogst kan forårsake alvorlig miljøskade.

Finansdepartementet offentliggjorde tilrådsningen den 23. august 2010 etter at nedsalget i selskapet var gjennomført. Tilrådsningen var i hovedsak basert på Etikkrådets egne undersøkelser av Samlings skogsdrift i Sarawak (Malaysia) og Guyana. Undersøkelsene dokumenterte det som synes å være omfattende og gjentatte brudd på konsesjonsvilkår, forskrifter og andre reguleringer i samtlige av de seks konsesjonsområdene som ble undersøkt i Sarawak. Enkelte av overtredelsene var svært alvorlige brudd, slik som hogst utenfor konsesjonsområdet, hogst i et verneverdig område som av myndighetene var tatt ut av konsesjonen for å inkluderes i en eksisterende nasjonalpark, og gjennomføring av andre gangs hogster uten at miljøkonsekvenser var vurdert.

To av konsesjonene som ble undersøkt, tilhører heleide datterselskaper av Lingui. I en tredje konsesjon er det et heleid datterselskap til Lingui som gjennomfører hogsten for et annet av Samlings datterdatterselskaper. Etter rådets oppfatning er dermed også Lingui ansvarlig for den ulovlige hogsten og miljøskadene som er avdekket i disse konsesjonene.

Rådet tilskrev Lingui den 25. august 2010 for å gi selskapet mulighet til å kommentere rådets utkast til tilrådsning. Lingui har ikke svart på rådets henvendelse.

Etikkrådet tilrår å utelukke Lingui Developments Berhad fra Statens pensjonsfond utlands investeringsmuligheter på grunn av uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til nåværende og framtidig alvorlig miljøskade.

2 Bakgrunn

Linguis morselskap, Samling Global Ltd, er et integrert skogselskap med skogressurser, produksjonsanlegg og distribusjonsnettverk lokalisert i Guyana, New Zealand og Kina. Samling har 15 hogstkonsesjoner i Sarawak, Malaysia, som dekker et areal på ca 14 000 km² tropisk regnskog.

Samlings skogsdrift ser ut til å være organisert gjennom datterselskapene Barama Company Limited, Syarikat Samling Timber Sdn. Bhd. og Lingui Developments Berhad. De to førstnevnte er heleide datterselskaper, mens Samling har en eierandel på 67,23 prosent i Lingui.⁶ Lingui er notert på børsen i Malaysia. Hogstkonsesjonene eies og drives av heleide datterselskaper til Samlings datterselskaper.

Etikkrådets tilrådning om utelukkelse av Samling viser at Lingui er direkte involvert i tre av Samlings konsesjonsområder i Sarawak som ble undersøkt av rådet. Nedenfor er det gitt et kort sammendrag av de funn som ble gjort:⁷

Konsesjonsområde T/0294 – Ravenscourt Sdn. Bhd.

Konsesjonen tilhører Ravenscourt Sdn. Bhd., som er et heleid datterdatterselskap av Samling. Selve hogsten blir imidlertid gjennomført av Tamex Timber Sdn. Bhd., som er et datterselskap til Lingui. Tamex Timber fungerer som entreprenør for Ravenscourt Sdn. Bhd.

I denne konsesjonen har det fra mai 2007 til mai 2009 foregått omfattende og intensiv hogst i et økologisk kjerneområde rundt Batu Lawi-fjellet nord for *Pulong Tau National Park*. I mai 2008 tok skogmyndighetene i Sarawak dette spesifikke området ut av konsesjonen, for at det skulle inkluderes i den eksisterende nasjonalparken. Satellittbilder viser at det har vært gjennomført hogst i ett år etter at Ravenscourt ble formelt varslet av myndighetene om at området ville bli tatt ut av konsesjonen, og at hogsten her skulle stanses.⁸

Analyser av terrengdata fra Google Earth indikerer at noen av de områdene der det pågår hogst, er så bratte (mer enn 35 graders helning) at konvensjonell hogst normalt ikke er tillatt.⁹ Et område hvor det har vært drevet svært intensivt, strekker seg over 300 m oppover i den østlige fjellsiden. Ulovlig hogst i bratt terreng foregår også i en annen del av konsesjonen (Coupe 05A), der et stort, bratt terrengområde ligger inntil grensen for den eksisterende nasjonalparken. En skogsbilvei på rundt 3 km er nylig blitt anlagt inn i dette klasse IV-området.¹⁰ Her har det også vært drevet intensiv hogst, og det ble flere steder observert omfattende erosjon.

Konsesjonsområde T/0411 - Samling Plywood (Baramas) Sdn. Bhd.

Denne hogstkonsesjonen tilhører Samling Plywood (Baramas) Sdn. Bhd., som er et heleid datterselskap av Lingui, mens selve hogsten gjennomføres på kontrakt av Samling Globals datterselskap Syarikat Samling Timber Sdn. Bhd.

Rådets undersøkelser indikerte at selskapet i mer enn tre år har utført andre gangs hogster i T/0411 uten at det foreligger godkjente miljøkonsekvensvurderinger slik det er stilt krav om i *the Natural Resources and Environment (Amendment) Ordinance* fra 2005.¹¹ Videre avdekket satellittbilder hogst og omfattende veibygging i to områder innenfor

konsesjonens Coupe 4A, som i kart over konsesjonsområdene og tilsagn om hogst er klassifisert som klasse IV bratt terreng der kun helikopterdrift er tillatt.¹² I januar 2009 var det ennå ikke gitt tilsagn om at hogst kunne startes opp i to av driftsområdene (logging block 75H-78H). All tilgjengelig informasjon tyder derfor på at både hogsten og veibyggingen er ulovlig.

Under feltundersøkelsen ble det observert fullstendig flatehogst på begge sider av veien i en bredde på opp mot 50 m og mange steder betydelig mer, herunder også hogst av trær under minstemålet. Dessuten var kantsoner langs vassdragene blitt hogget ned over store områder, og det var også synlig opphopning av hogstavfall i elver og bekker i hele dette området. Begge forholdene synes å være i strid med myndighetskravene, som normalt gir strengere restriksjoner for hogst langs vei og vassdrag enn det som ble observert.

Konsesjonsområde T/0413 - Samling Plywood (Miri) Sdn. Bhd.

Konsesjon T/0413 tilhører Samling Plywood (Miri) Sdn. Bhd. som er et heleid datterselskap av Lingui.

I denne konsesjonen ble et område hvor det var blitt drevet hogst i 2003-2004 valgt ut for nærmere undersøkelser. I det området som ble besøkt under feltundersøkelsen, ga stubber ved elvebredden (the Semariang River) indikasjoner på hogst i kantsonen, herunder også hogst av fredede treslag (Engkabang-trær¹³) og hogst av trær under minstemålet. Hogstavfall var ikke fjernet fra elven. Et skjult tømmerlager ble oppdaget, som ifølge lokalbefolkningen ble brukt for oppbevaring av ulovlig hogd tømmer (fredede treslag og tømmer under minstemålet). Lokalbefolkningen hevdet at dette ikke var enkeltstående tilfeller, og informerte om at selskapet hadde hogd trær langs elvebredden i en strekning på flere kilometer og at mange Engkabang-trær var blitt hogd i området.¹⁴

3 Etikkrådets henvendelse til Lingui

I samsvar med punkt 5.3 i retningslinjene for observasjon og utlukkelse av selskaper fra SPU's investeringsunivers sendte rådet Lingui et utkast til tilrådnings den 25. august 2010, for å gi selskapet anledning til å kommentere tilrådningsen. Selskapet har ikke svart på rådets henvendelse.

4 Rådets vurdering

Med ulovlig hogst menes avvirkning, transport og kjøp og salg av tømmer i strid med nasjonal lovgivning. I henhold til forarbeidene til de etiske retningslinjene, vil ulovlig hogst kunne være i strid med retningslinjene.

I sin vurdering av Samling la rådet blant annet vekt på omfanget av ulovlig hogst i Samlings konsesjonsområder, og hvorvidt den ulovlige hogsten syntes å være en systematisk del av selskapets virksomhet, samt risikoen for at selskapets praksis ville fortsette i fremtiden. Rådet la også vekt på de omfattende og langvarige miljøskadene som ulovlig

hogst kan forårsake, og at det er satt i gang omfattende internasjonale og nasjonale initiativer for å bekjempe ulovlig hogst, blant annet i Asia, både i regi av EU, Verdensbanken og stater, herunder også Norge.¹⁵ Det ble i den sammenheng også lagt vekt på de norske og internasjonale initiativene for å hindre avskoging og skogferringelse i tropisk regnskog som et ledd i arbeidet med å redusere utslippene av klimagasser og tapet av biologisk mangfold.¹⁶

I tilrådingen om Samling dokumenterte rådets undersøkelser av selskapets skogsdrift i Sarawak omfattende og gjentatte brudd på konsesjonsvilkår, forskrifter og andre reguleringer i samtlige av de seks konsesjonsområdene som ble undersøkt. Enkelte av overtredelsene fant rådet svært alvorlige, herunder hogst i et verneverdig område som av myndighetene var tatt ut av konsesjonen for å inkluderes i en eksisterende nasjonalpark, og gjennomføring av andre gangs hogster uten at miljøkonsekvenser var vurdert. Begge disse forholdene ble avdekket i konsesjoner der Lingui er konsesjonsinnehaver eller gjennomfører hogst for morselskapet. Andre forhold som isolert sett syntes mindre graverende, ble etter rådets oppfatning mer alvorlig fordi de ga inntrykk av å være en systematisk del av Samlings skogsdrift. I de konsesjonsområdene som ble undersøkt i felt, var det gjennomført flatehogster i en større bredde langs veier enn det som er tillatt, flatehogster i kantsoner langs vassdrag og forurensning av elver og bekker med hogstavfall, og det var bygget veier og drevet konvensjonell hogst i områder med bratt terreng, der bare helikopterdrift er tillatt. I tillegg ble det avdekket tilfeller av hogst av fredede treslag og av trær med mindre diameter enn tillatt minstemål. Slik praksis ble også avdekket i de konsesjonene der Lingui er involvert, og praksisen til dette datterselskapet synes dermed ikke å være forskjellig fra skogsdriften i de øvrige av Samlings konsesjoner.

Samling kommenterte rådets utkast til tilråding om utelukkelse av selskapet. Samling sådde her tvil både om rådets metoder og kilder, men ga ingen konkrete opplysninger som bidro til å belyse eller korrigere de forholdene som rådet hadde tatt opp i tilrådingen. Når det gjelder de konsesjonene der Lingui er involvert, kommenterte Samling verken hogsten i det verneverdige området, hogst av fredede treslag eller hogst av trær under minstemålet. Samling erkjente at det i ett tilfelle hadde pågått ulovlig hogst og veibygging i bratt terreng uten å spesifisere hvor, mens selskapet for de andre forholdene benektet at det har skjedd ulovligheter, uten at dette ble underbygget med dokumentasjon. Rådet anså derfor at Samlings svar ikke ga grunnlag for å endre rådets konklusjon om at selskapet er involvert i ulovlig hogst.

Rådet legger til grunn at Lingui som konsesjonsinnehaver og hogstentreprenør for morselskapet Samling Global er direkte involvert i ulovlig hogst og alvorlig miljøskade som er avdekket gjennom rådets undersøkelser av Samling skogsdrift i Sarawak. Etikkrådet anbefaler derfor at Lingui utelukkes fra fondet.

5 Tilråding

Rådet anbefaler å utelukke Lingui Developments Berhad fra investeringsuniverset til Statens pensjonsfond utland på grunn av uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til nåværende og framtidig alvorlig miljøskade.

Gro Nystuen
Leder
(sign.)

Andreas Føllesdal
(sign.)

Anne Lill Gade
(sign.)

Ola Mestad
(sign.)

Ylva Lindberg
(sign.)

Noter

- 1 I henhold til Statens pensjonsfond utlands (SPU) retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper § 2 tredje ledd bokstav c.
- 2 Heretter også omtalt som Lingui.
- 3 <http://www.lingui.com.my/home.html>
- 4 <http://www.samling.com/eng/aboutus/group.htm>
- 5 Heretter også omtalt som Samling.
- 6 <http://www.samling.com/eng/aboutus/group.htm>
- 7 Se Etikkrådets tilråding om utelukkelse av Samling Global for en mer omfattende redegjørelse av saksforholdene.
- 8 Brev fra *Director of Forests to Ravenscourt Sdn., Bhd.* datert 13. mai 2008 vedrørende utvidelsen av Pulong Tau National Park i områder innenfor License No T/0294. Brevet er et vedlegg til miljøkonsekvensvurderingen for andre gangs hogst i T/0294). Godkjente kart over konsesjonsområdet og tilsagn om hogst (*Permits to Enter Coupe*), som rådet har hatt tilgang til, viser nøyaktig grensene for konsesjonsområdet. Kartet over driftsområdet Coupe 14A, der Batu Lawi-massivet inngår, viser tydelig at området skal settes av og at det ikke skal gjennomføres hogst her.
- 9 I de såkalte klasse IV områdene, som omfatter terreng med mer enn 35 graders helning, er konvensjonell skogsdrift og veibygging normalt ikke tillatt.
- 10 Se fotnote 9.
- 11 The Natural Resources and Environment (Prescribed Activities) (Amendment) Order, 1997, First Schedule, Article 2 (i), se også tabell 2.
- 12 Dette gjelder blokkene 75H, 76H, 77H og 78H, samt 68H. Undersøkelser på stedet i april 2009, og analyser av GPS avlesninger og sammenlikning med satellittbilder og kart over konsesjonsområdene og tilsagn om hogst (*Permits to Enter Coupe*).
- 13 The Wildlife Protection Ordinance lister syv arter av Engkabang slekten (også kjent som Meranti): *Shorea splendida*, *Shorea helmsleyana*, *Shorea siminis*, *Shorea pinanga*, *Shorea macrophylla*, *Shorea stenoptera* og *Shorea stenoptera*. De tre sistnevnte står på Verdens naturvernunionens (the International Union for Conservation of Nature, IUCN) rødliste over truede arter, klassifisert som henholdsvis sårbar, sterkt truet og kritisk truet.
- 14 Intervjuer med innbyggere fra Long Makaba landsbyen gjennomført i forbindelse med feltundersøkelsen i september 2009.
- 15 Slike initiativer inkluderer *the EU Forest Law Enforcement, Governance and Trade (FLEGT)*, og regionale FLEG prosesser støtte av Verdensbanken og *the Asia Forests Partnership (AFP)*, samt en rekke nasjonale initiativer rettet mot å stanse handelen med ulovlig tømmer og treprodukter. Malaysia er partner både til EU FLEGT og AFP. Se for eksempel <http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm> and <http://www.asiaforests.org/>
- 16 Se for eksempel Regjeringens Klima og skogprosjekt, <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/tema/klima/kli-maogskogprosjektet.html?id=548491>

Til Finansdepartementet

Oslo, 15. november 2010

(Offentliggjort 15. mars 2011)

Tilråding om utelukkelse av Shanghai Industrial Holdings Ltd.

1 Bakgrunn

I SPUs etiske retningslinjer §2(1) bokstav b heter det: «*Fondets midler skal ikke være investert i selskaper som selv eller gjennom enheter de kontrollerer: [...] produserer tobakk*»¹

Etikkrådet avga i oktober 2009 tilråding om utelukkelse fra SPU av 17 selskaper som produserer tobakk.² Disse var alle selskaper som var klassifisert som tobakksprodusenter av fondets indeksleverandører. I tilrådingen ble det gjort oppmerksom på at det kunne være selskaper som er involvert i flere bransjer, herunder også tobakksproduksjon, og at disse ikke nødvendigvis ville være klassifisert som tobakksprodusenter i indeksen. Etikkrådet har gjennomgått fondets portefølje med henblikk på å identifisere slike selskaper. Gjennomgangen viste at det kinesiske industriselskapet **Shanghai Industrial Holdings Ltd.**³ kunne være involvert i tobakksproduksjon.

2 Kontakt med selskapet

Shanghai Industrial Holdings Ltd. ble tilskrevet av Etikkrådet i september 2010 med forespørsel om selskapet selv eller enheter det kontrollerer, produserer tobakk.⁴ Selskapet har besvart henvendelsen og klargjort at dets heleide datterselskap Nanyang Brothers Tobacco Company Ltd. produserer tobakk.⁵

3 Tilråding

På bakgrunn av det overstående tilråder Etikkrådet at selskapet Shanghai Industrial Holdings Ltd. utelukkes fra investeringsmulighetene til Statens pensjonsfond utland.

Gro Nystuen
Leder
(sign.)

Andreas Føllesdal
(sign.)

Anne Lill Gade
(sign.)

Ola Mestad
(sign.)

Ylva Lindberg
(sign.)

Noter

- 1 Retningslinjer for observasjon og utelukkelse fra Statens pensjonsfond utlands investeringsunivers: <http://www.regjeringen.no/nb/sub/styrer-rad-utvalg/etikkradet/etiske-retningslinjer.html?id=425277>
- 2 Etikkrådets tilråding om utelukkelse av tobakkselskaper: <http://www.regjeringen.no/pages/2286996/Tilraiding%20tobakk%20oktober%2009.pdf>, 22 oktober 2009
- 3 Sedol: 6810010
- 4 Brev fra Etikkrådet til Shanghai Industrial Holdings Ltd., 16. september 2010.
- 5 «*Shanghai Industrial Holdings Limited acknowledges that through its wholly-owned subsidiary, Nanyang Brothers Tobacco Company, Limited, engages in the production of tobacco.*», e-post fra Shanghai Industrial Holdings Ltd. til Etikkrådet, 20. september 2010.

Til Finansdepartementet

Oslo, 15. november 2010

(Offentliggjort 15. mars 2011)

Tilrådning om å oppheve utelukkelse av L-3 Communications Holdings Inc.

1 Bakgrunn

Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland (SPU) avga den 16. juni 2005 tilrådning til Finansdepartementet om utelukkelse fra SPU av selskaper som produserer klasevåpen.¹ Blant de selskaper som var omfattet av tilrådingen, var det amerikanske selskapet L-3 Communications Holdings Inc. Etikkrådet hadde kontaktet selskapet via Norges Bank Investment Management (NBIM) med forespørsel om selskapet produserte klasevåpen eller sentrale komponenter til klasevåpen. I sitt svar til NBIM bekreftet L-3 Communications Corp. at det produserte sentrale komponenter til klasevåpen.² Selskapet L-3 Communications Corp. er et heleid datterselskap av L-3 Communications Holdings Inc.

Etikkrådet vurderer rutinemessig om grunnlaget for utelukkelse av selskaper fortsatt er til stede. I forbindelse med dette har Etikkrådet innhentet informasjon om at L-3 Communications Corp. ikke lenger produserer komponenter til klasevåpen.

2 Kontakt med selskapet

Etikkrådet tilskrev L-3 Communications Corp. i september 2010 og ba selskapet redegjøre for om det, eller noen av dets datterselskaper eller selskaper som det kontrollerer, fortsatt produserer klasevåpen eller komponenter til klasevåpen.

Selskapet besvarte henvendelsen og gjorde det klart at L-3 Communications Corp. ikke lenger er involvert i produksjon av klasevåpen.³ Oppfølgende korrespondanse med selskapet har klargjort at samme forhold gjelder for L-3 Communications Holdings Inc.⁴

3 Etikkrådets vurdering

Tilrådingen om utelukkelse av L-3 Communications Holdings Inc. hadde grunnlag i virksomheten til det heleide datterselskapet L-3 Communications Corp. Ettersom L-3 Communications Corp. ikke lenger er involvert i produksjon av klasevåpen, anser Etikkrådet at grunnlaget for utelukkelsen av L-3 Communications Holdings Inc. ikke lenger er til stede.

4 Tilrådning

På bakgrunn av det overstående tilråder Etikkrådet at selskapet L-3 Communications Holdings Inc. ikke lenger utelukkes fra SPU.

Gro Nystuen
Leder
(sign.)

Andreas Føllesdal

(sign.)

Anne Lill Gade

(sign.)

Ola Mestad

(sign.)

Ylva Lindberg

(sign.)

Noter

- 1 Etikkrådets tilrådning om utelukkelse av klasevåpenprodusenter, 16. juni 2005: <http://www.regjeringen.no/pages/1661742/Tilraadning%20klasevåpen%2015%20juni%202005.pdf>
- 2 Brev fra L-3 Communications Corp. til NBIM, 2. juni 2005
- 3 E-post fra L-3 Communcations Corp. til Etikkrådet , 20. september 2010
- 4 E-post fra L-3 Communcations Corp. til Etikkrådet, 29. oktober 2010

Utelukkede selskaper

Kort omtale av tilrådingene som omhandler de utelukkede selskapene

Tilrådingen om å utelukke selskaper som produserer klasevåpen

16.06.2005   **Selskaper som produserer komponenter til klasevåpen**
Selskapene General Dynamics Corp., L3 Communications Holding Inc., Raytheon Co., Lockheed Martin Corp. og Alliant Techsystems Inc. er utelukket fordi de produserer sentrale komponenter til klasevåpen.
(Offentliggjort 2. september 2005)

06.09.2006   **Poongsan Corp. - New**
Det sørkoreanske selskapet Poongsan Corp. - New er utelukket fordi det produserer klasevåpen.
(Offentliggjort 6. september 2006)

15.05.2007   **Hanwha Corp.**
Det sørkoreanske selskapet Hanwha Corp. er utelukket fordi selskapet produserer klasevåpen.
(Offentliggjort 11. januar 2008)

26.08.2008   **Textron Inc.**
Det amerikanske selskapet Textron er utelukket fordi selskapet produserer klasevåpen.
(Offentliggjort 30. januar 2009)

Tilrådingen om å utelukke selskaper som produserer kjernevåpen

19.09.2005   **Selskaper som utvikler og produserer komponenter til kjernevåpen**
Selskapene BAE Systems Plc., Boeing Co., Finmeccanica Sp.A., Honeywell International Inc., Northrop Grumman Corp. og Safran SA er utelukket fordi de produserer sentrale komponenter til kjernevåpen.
(Offentliggjort 5. januar 2006)

18.04.2006   **EADS Co.**
Det nederlandske selskapet EADS (European Aeronautic Defence and Space Company) ble i 2005 utelukket fordi det produserte klasevåpen. I 2006 var det klart at selskapet ikke lenger gjorde dette, men utelukkelsen ble opprettholdt fordi selskapet produserer sentrale komponenter til kjernevåpen.
(Offentliggjort 18. april 2006)

15.11.2007   **GenCorp Inc.**
Det amerikanske selskapet GenCorp Inc. er utelukket fordi det produserer sentrale komponenter til kjernevåpen.
(Offentliggjort 11. januar 2008)

15.11.2007   **Serco Group Plc.**
Det britiske selskapet Serco Group Plc. er utelukket fordi det produserer sentrale komponenter til kjernevåpen.
(Offentliggjort 11. januar 2008)

Tilrådning om å utelukke selskaper som produserer antipersonellminer

22.03.2002   **Singapore Technologies Engineering Ltd.**
Etter tilrådning fra Folkerettsrådet ble det singaporske selskapet Singapore Technologies Engineering Ltd. utelukket fordi selskapet antas å produsere antipersonellminer. Folkerettsrådet ble lagt ned da Etikkrådet ble opprettet i 2004.
(Offentliggjort 26. april 2002)

Tilrådning om å utelukke selskaper som leverer militært materiell til Burma

14.11.2008   **Dongfeng Motor Group Co. Ltd.**
Det kinesiske selskapet Dongfeng Motor Group Co. Ltd. er utelukket fordi selskapet leverer militære kjøretøy til burmesiske myndigheter.
(Offentliggjort 13. mars 2009)

Tilrådninger om å utelukke selskaper som produserer tobakk

22.10.2009   **Selskaper som produserer tobakk**
Selskapene Alliance One International Inc., Altria Group Inc., British American Tobacco BHD, British American Tobacco Plc., Gudang Garam Tbk Pt., Imperial Tobacco Group Plc., ITC Ltd., Japan Tobacco Inc., KT&G Corp, Lorillard Inc., Philip Morris International Inc., Philip Morris Cr AS., Reynolds American Inc., Souza Cruz SA, Swedish Match AB, Universal Corp VA og Vector Ltd. Group er utelukket fordi de produserer tobakk.
(Offentliggjort 19. januar 2010)

15.11.2010   **Shanghai Industrial Holdings Ltd.**
Det kinesiske selskapet Shanghai Industrial Holdings Ltd. er utelukket fordi et heleid datterselskap produserer tobakk.
(Offentliggjort 15. mars 2011)

Tilråding om å utelukke selskaper som medvirker til brudd på menneskerettigheter

15.11.2005 Wal-Mart Stores Inc.

Det amerikanske selskapet Wal-Mart Stores Inc. og datterselskapet Wal-Mart de Mexico er utelukket på grunn av dårlige arbeidsforhold både i enkelte av selskapets egne forretninger og hos underleverandører.

(Offentliggjort 6. juni 2006)

Tilråding om å utelukke selskaper som medvirker til krenkelse av individers rettigheter i krig og konflikt

16.09.2009 Africa Israel Investments Ltd. og Danya Cebus Ltd.

Det israelske selskapet Africa Israel Investments Ltd. og det børsnoterte datterselskapet Danya Cebus Ltd. er utelukket på bakgrunn av deres virksomhet knyttet til bygging av israelske bosettinger på Vestbredden.

(Offentliggjort 23. august 2010)

Tilråding om å utelukke selskaper som forårsaker alvorlig miljøskade

15.02.2006 Freeport McMoRan Copper & Gold Inc.

Det amerikanske gruveselskapet Freeport McMoRan Copper & Gold Inc. er utelukket fordi selskapet forårsaker alvorlig miljøskade ved å deponere avgangsmasser fra Grasberg-gruven i Indonesia i et naturlig elvesystem.

(Offentliggjort 6. juni 2006)

15.05.2007 Vedanta Resources Plc.

Det britiske metall- og gruveselskapet Vedanta Resources Plc., inkludert datterselskapene Sterlite Industries Ltd. og Madras Aluminium Company Ltd., er utelukket fordi selskapet forårsaker alvorlig miljøskade knyttet til forurensninger og uforsvarlig håndtering av avfall fra aluminiums- og kopperverk. Videre medvirker selskapet til brudd på menneskerettigheter, herunder overgrep mot og tvangsflytting av stammefolk.

(Offentliggjort 6. november 2007)

15.02.2008 Rio Tinto Plc. og Rio Tinto Ltd.

Det britiske/australske gruvekonsernet Rio Tinto deltar i et fellesforetak med Freeport McMoRan Copper & Gold Inc. i Grasberg-gruven i Indonesia. Freeport McMoRan Copper & Gold Inc. er utelukket fra fondet i 2006 fordi elvedeponeringen av gruveavfall forårsaker alvorlig miljøskade. Rio Tinto er utelukket fordi selskapet anses for å være delaktig i de alvorlige miljøskadene gruvevirksomheten forårsaker.

(Offentliggjort 9. september 2008)

- 15.08.2008**   **Barrick Gold Corp.**
Det kanadiske gruveselskapet Barrick Gold Corp. er utelukket fordi elvedeponeringen av avgangsmasser fra Porgera-gruven på Papua Ny Guinea forårsaker alvorlig miljøskade.
(Offentliggjort 30. januar 2009)
- 16.02.2009**   **MMC Norilsk Nickel**
Det russiske selskapet MMC Norilsk Nickel er utelukket fordi selskapets utslipp fra nikkelverket på Tajmyrhalvøya forårsaker alvorlig miljøskade.
(Offentliggjort 20. november 2009)
- 22.02.2010**   **Samling Global Ltd.**
Det malaysiske skogselskapet Samling Global Ltd. driver skogsdrift i tropisk regnskog. Selskapet er utelukket på grunn av ulovlig hogst og alvorlig miljøskade i Sarawak (Malaysia) og Guyana.
(Offentliggjort 23. august 2010)
- 15.09.2010**   **Lingui Developments Berhad**
Det malaysiske skogselskapet Lingui Developments Berhad driver skogsdrift i tropisk regnskog. Selskapet er utelukket på grunn av ulovlig hogst og alvorlig miljøskade i Sarawak (Malaysia). Lingui er et datterselskap til Samling Global Ltd. Utelukkelsen av Samling var blant annet basert på normbrudd som ble avdekket i Linguis virksomhet.
(Offentliggjort 16. februar 2011)

Tilrådning om å utelukke selskap på grunnlag av grove brudd på grunnleggende etiske normer

- 15.05.2009**   **Elbit Systems Ltd.**
Det israelske selskapet Elbit Systems Ltd. tilrådes utelukket fordi det leverer overvåkingsutstyr til den israelske separasjonsbarrieren på Vestbredden.
(Offentliggjort 3. september 2009)

Etikkrådet for Statens pensjonsfond utland
www.etikkradet.no
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo
Norge